

**ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ- ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ: ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΤΡΑ »**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΤΣΟΚΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ ΑΜ: 13730

ΖΗΣΗ ΜΑΡΙΑ ΑΜ: 13526

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2012

ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ- ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ: ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΑΤΡΑ »

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

ΤΣΟΚΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ ΑΜ: 13730

ΖΗΣΗ ΜΑΡΙΑ ΑΜ: 13526

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Κοινωνία Πολιτών λειτουργεί ως διάυλος αμφίδρομης και εποικοδομητικής επικοινωνίας μεταξύ των επίσημων πολιτικών δομών και της κοινωνίας. Αναφέρεται κυρίως στις οργανωμένες ομάδες πολιτών που επιδιώκουν από κοινού την επίτευξη ενός κοινωφελούς σκοπού. Η συγκεκριμένη εργασί αναφέρεται στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, οι οποίες αποτελούν φορείς Κοινωνικής Οικονομίας και μορφές εκπροσώπησης της Κοινωνίας των Πολιτών. Κυριότερα χαρακτηριστικά τους θεωρούνται η ανεξαρτησία της δράσης τους, ο δημοκρατικός τρόπος λειτουργίας τους και η εξυπηρέτηση των κοινών συμφερόντων με στόχο την επίτευξη του κοινού καλού. Οι τομείς της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνακόλουθα της μετανάστευσης και του ασύλου, η παροχή επείγουσας βοήθειας σε ανθρωπιστικό επίπεδο, σε επισιτιστικό, αλλά και σε αναπτυξιακό προς πληθυσμούς που χρήζουν βοήθειας, με στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξή τους, αποτελούν την κύρια δράση τους.

Η μετανάστευση αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο διαφοροποιείται από κοινωνία σε κοινωνία και από εποχή σε εποχή κατασκευάζοντας παράλληλα και τις ιδιαίτερες στάσεις του πληθυσμού απέναντι στους μετανάστες. Το φαινόμενο αυτό στις μέρες μας είναι τόσο συχνό και περιλαμβάνει τέτοια πληθυσμιακά μεγέθη ώστε προκαλεί αντιδράσεις στο εσωτερικό των χωρών οι οποίες υποδέχονται τους μετανάστες. Οι αντιδράσεις αυτές, σε συνδυασμό με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες, συχνά οδηγούν στην αύξηση των ρατσιστικών εκδηλώσεων και των φαινομένων της ξеноφοβίας. Μία πόλη που ταλανίζεται έντονα από το μεταναστευτικό πρόβλημα, από τα μέσα της δεκαετίας του 90, είναι η Πάτρα. Το λιμάνι της Πάτρας λόγω των περισσότερων γραμμών προς Ιταλία, αλλά και της ελλιπούς φύλαξης αποτελεί τον πόλο έλξης του μεγαλύτερου μέρους των λαθρομεταναστών. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος έχουν προταθεί διαφορα μέτρα τα οποία όμως, έως σήμερα, δεν έχουν δώσει αποτελέσματα. Στην παρούσα εργασία πραγματοποιείται εκτενής ανάλυση του φαινομένου της μετανάστευσης στην πόλη της Πάτρας καθώς και των ΜΚΟ που έχουν ιδρυθεί με σκοπό την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και δραστηριοποίηση των πολιτών για την

προστασία και την διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ειρήνης, για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και την προαγωγή του πολιτισμού σε όλες του τις μορφές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΣΕΛ
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ.....	3
3. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΩΝ.....	6
4. ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (Μ.Κ.Ο.).....	7
4.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	7
4.2 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	8
4.3 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	10
4.4 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	10
4.5 ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	11
4.6 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	12
4.7 ΟΙ ΜΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ/ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	13
5. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	18
5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	18
5.1.1 Κοινωνιολογική προσέγγιση.....	19
5.1.2 Αλλοδαποί.....	20
5.1.3 Μετανάστες.....	21
5.1.4 Ορισμός Μετανάστευσης.....	21
5.1.5 Νόμιμη Μετανάστευση.....	22
5.1.6 Παράνομη Μετανάστευση ή «Λαθρομετανάστευση».....	22
5.1.7 Πρόσφυγες.....	23
5.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	24
5.3 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.....	28
5.4 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	32
5.4.1 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών.....	33
5.5 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	34
5.5.1 Δημογραφικές.....	34
5.5.2 Οικονομικές.....	37
5.5.3 Κοινωνικές.....	42

5.5.4 Πολιτισμικές.....	45
5.6 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ.....	48
5.7 ΠΩΣ ΟΜΩΣ ΚΑΤΑΦΘΑΝΟΥΝ ΟΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ;.....	51
6. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ.....	61
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	61
6.2 ΥΠΟΒΑΘΡΟ.....	62
6.3 ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ.....	63
6.4 ΠΑΡΟΧΗ ΑΣΥΛΟΥ.....	65
6.5 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	66
6.6 ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ & ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΒΙΑ.....	68
6.7 ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ.....	69
6.8. ΟΙ ΜΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ/ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	70
6.9. ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.....	75
7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	81
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ	85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	89

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πυλώνες μιας σύγχρονης, ανοικτής, δημοκρατικής και ευημερούσας κοινωνίας είναι τρεις: (1) μια υγιώς λειτουργούσα οικονομία της αγοράς, (2) μια αποτελεσματική, διαφανής, κοντά στον πολίτη, δημόσια σφαίρα συντεταγμένων λειτουργιών, (3) μια σφριγηλή και ανεξάρτητη από ιδιωτικές, κομματικές ή κυβερνητικές επιρροές κοινωνία πολιτών. [Γιαννής 2002].

Η αποκαλούμενη, λοιπόν και **οικονομία της αγοράς** αποτελεί κινητήριο μοχλό της ανθρώπινης δημιουργικότητας και στο πλαίσιο μιας ευνομούμενης πολιτείας και ενός κράτους με ρυθμιστικό ρόλο, αφενός εξασφαλίζει την απελευθέρωση των παραγωγικών δυνάμεων. Την ίδια στιγμή η ομαλή της λειτουργία θέτει ως αναγκαία προϋπόθεση την διαμόρφωση ενός υψηλού δείκτη δημοκρατικής διακυβέρνησης. Έκφραση αυτής, είναι αναμφίβολα η απρόσκοπτη και βαθύτατα δημοκρατική εκλογή των αρχόντων, η διασφάλιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη, στοιχεία που σε τελευταία ανάλυση προσφέρουν μια ικανή αναλογία ελευθερίας επιλογών με συλλογική αποτελεσματικότητα. Η επίτευξη των προαναφερθέντων στόχων συνηγορεί έτσι ώστε ο ρόλος των πολιτικών κομμάτων δεν αμφισβητείται σήμερα πλέον από κανέναν, η κοινοβουλευτική δημοκρατία είναι περισσότερο ισχυρή και περισσότερο διαδεδομένη σε όλον τον κόσμο παρά ποτέ, οι κυβερνήσεις εκλέγονται δημοκρατικά και οι κρατικές δομές μπορούν να επιτελούν το έργο τους.

Ωστόσο οι περιορισμοί αφενός των μηχανισμών της αγοράς που στηρίζονται στο κριτήριο «της αγοράς και της ζήτησης» επεκτείνονται και στο πλέγμα δραστηριοτήτων της αποκαλούμενης επίσημης πολιτικής και συνολικά στο τρόπο λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, γίνονται όλο και πιο προφανείς. Συνεπώς, αυτά που ο πολίτης μπορεί να περιμένει από τις δημόσιες αρχές κάθε είδους και από την ιδιωτική οικονομία έχουν γίνει αρκετά σαφή και συγκεκριμένα.

Την ίδια στιγμή, είναι διάχυτη η αίσθηση πως η πολιτική δεν μπορεί να εξαντλείται στην επίσημη πολιτική. Πλέον γίνεται σαφές πως ο πολίτης δεν μπορεί να αρκείται στον ρόλο του ψηφοφόρου μια φορά την τετραετία. Η δημοκρατία αναμφίβολα δεν είναι μόνο μια τυπική πρόβλεψη ούτε μια ονομαστική κατάσταση, αλλά συνιστά πάνω απ' όλα καθημερινό βίωμα, όπως αυτό εκφράζεται με την

συμμετοχή στα κοινά υπεύθυνων, ασυμβίβαστων, αυτεξούσιων και ισορροπημένων πολιτών. Σ' αυτό το πλαίσιο, γίνεται επιτακτικότερος, πέρα από τον κοινοβουλευτικό έλεγχο, ένας ακαταπόνητος εξωκοινοβουλευτικός έλεγχος, ο οποίος εξασφαλίζει την ουσιαστική πολιτική λειτουργία, αυτό το οποίο οριοθετείται ως κοινωνία των πολιτών που πρόκειται να αναλύσουμε στη συνέχεια.

Η ευδοκίμηση της δημοκρατίας δεν μπορεί, συνεπώς να προεξοφλείται από μόνη την ύπαρξη των τυπικών εξωτερικών της στοιχείων και της οικονομίας της αγοράς, ούτε να αρκείται μόνο σε αυτά. Πέραν όμως των γνωστών προβλημάτων και αδυναμιών του δημοκρατικού πολιτεύματος, έχουν προστεθεί στις μέρες μας ορισμένοι παράγοντες που καθιστούν την παρουσία της κοινωνίας πολιτών απαραίτητη:

α) επιτάχυνση των τεχνολογικών εξελίξεων η οποία καθιστά το θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει όσα θέματα συνδέονται με αυτές παρωχημένο.

β) διεθνοποίηση της πληροφορικής και της επικοινωνίας, έτσι ώστε να σημειώνεται όλο και συχνότερα υπέρβαση του πλαισίου του έθνους/κράτους.

γ) η εμπέδωση και αφομοίωση μέσα από την εμπάθυνση στη λειτουργία των θεσμών της δημοκρατίας. Το τελευταία βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τη συνεχή βελτίωση της παιδείας και την κατά συνέπεια αυξημένη πληροφόρηση. Τα δύο αυτά στοιχεία κινητοποιούν το ενδιαφέρον και ενισχύουν το προβληματισμό του μέσου πολίτη και ψηφοφόρου για τα κοινά. Το έργο διακυβέρνησης κάθε χώρας καθίσταται συνεπώς όλο και πιο δύσκολο και η κάθε απόφαση μείζονος σημασίας απαιτεί όλο και περισσότερη προετοιμασία, διάλογο και χρόνο.

Το συμπέρασμα, στο οποίο καταλήγουμε, φαντάζει οξύμωρο, καθώς η επιτάχυνση των διεθνών εξελίξεων και της τεχνολογίας να προκαλούν πιθανόν και επιβράδυνση στα δημοκρατικά συστήματα λήψης αποφάσεων. Η επιβράδυνση αυτή συνδέεται στενά με την πολυπλοκότητα των ζητημάτων που προκύπτουν καθώς η επίλυση τους σε ταχύτατους ρυθμούς επιφέρει συχνά την ουσιαστική παραβίαση της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων. Αναδεικνύεται ξανά το πρόβλημα που γεννήθηκε στο αρχαίο Ελληνικό κόσμο του κατά πόσο η πολιτική αρετή είναι διδακτή, άξονας κεντρικός του Πλατωνικού διαλόγου Πρωταγόρας.

Η απειλή συνίσταται στο κατά πόσο οι πολίτες είναι διατεθειμένη να αφήσουν την άσκηση εξουσία στους «επαχθόντες» πολιτικούς Η αντιμετώπιση

αυτής της σοβαρής ανακολουθίας στην ομαλή λειτουργία και πρόοδο της δημοκρατίας απαιτεί συνεχή αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ πολιτικών δυνάμεων και κρατικών οργανισμών από τη μια πλευρά και κοινωνίας από την άλλη. Αυτά τα κενά έρχεται να καλύψει η κοινωνία πολιτών σε μια σύγχρονη, ανοικτή και δημοκρατική κοινωνία.

2. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ

Οι όροι **κοινωνία πολιτών** και **κοινωνία των πολιτών**, χρησιμοποιούνται στην καθημερινότητα για να δηλωθούν τα ίδια ή παραπλήσια πράγματα με αποτέλεσμα πολλές φορές να προκαλείται σύγχυση. Αυτό το οποίο εκφράζουν είναι οι μηχανισμοί που εξασφαλίζουν την ουσιαστικότερη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων. Σωστότερος είναι ο όρος **ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ**. Επιχειρώντας μια πρώτη διάκριση στους όρους έχουμε [**Γιαννής 2002**]:

2.1 Ο λαός απαρτίζεται από τους έχοντες το δικαίωμα του εκλέγειν πολιτών όπως ορίζει ο νόμος. Υπό αυτήν την έννοια ο λαός ως πολιτική οντότητα, ως σώμα συμμετοχής στα κοινά, ταυτίζεται με το εκλογικό σώμα. Ο πολίτης με αυτήν την, από νομική άποψη συστατική, έννοια παραμένει ιδιώτης, με μόνη εξαίρεση τη στιγμή που πλησιάζει την κάλπη και μέχρι να απομακρυνθεί από αυτήν.

2.2 Η κοινωνία των πολιτών αναφέρεται στη δράση των πολιτών ως μονάδων, οι οποίες συνιστούν ενδεχομένως ένα άθροισμα πρωτογενών πολιτικών υποκειμένων, χωρίς αυτά να συναρθρώνονται απαραίτητα σε ένα ενιαίο υποσύνολο πέραν της εθνικής-κρατικής συγκρότησης και ταυτότητας. Οι πολίτες με αυτήν την έννοια είναι τα συνειδητά μέλη της οιονεί γενικής συνέλευσης του κράτους δεν συγκροτούν όμως οργανωμένα συλλογικά πολιτικά υποκείμενα.

Η κοινωνία των πολιτών έχει σαφέστερο και πιο περιοριστικό ιδεολογικό περιεχόμενο από τον λαό. Δεν αρκεί η ανά τετραετία προσέλευση στις κάλπες, αυτός είναι ο πολίτης με την τυπική έννοια του όρου, το άθροισμα όλων αυτών των πολιτών συνθέτει τον λαό. Οι διεθνείς συνθήκες, το Σύνταγμα, το εσωτερικό δίκαιο και βέβαια το κράτος με την έννοια όλων των πολιτειακών λειτουργιών είναι τα ανώτατα αντικείμενα σεβασμού από τους πολίτες της κοινωνίας πολιτών, όχι μόνο

ως γράμμα, τυπολατρικά, αλλά πρώτα απ' όλα το ίδιο το πνεύμα τους. Το κράτος δικαίου δεν υπόκειται σε άλλες σκοπιμότητες, πιο ηθικές και πιο νόμιμες που υπέρκεινται αυτού, όπως η θρησκευτική πίστη, η προαιώνια πατρίδα, ο ακατάλυτος οικογενειακός δεσμός, ή άλλες, η άνευ όρων αφοσίωση στις οποίες μπορεί να δικαιολογεί την παραβίαση των , κανόνων του κοινωνικού συμβολαίου.

Επίσης ο πολίτης με αυτήν την έννοια δεν έχει μόνον δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις και αυτές οι δύο όψεις της κοινωνικής του ένταξης είναι ισότιμες μεταξύ τους. Με άλλα λόγια θα πρέπει να διαχωρίσουμε την έννοια του δικαιώματος από την έννοια της επιθυμίας, αντιτασσόμενοι μάλιστα στις ανεξέλεγκτες επιθυμίες ορισμένων ατόμων και ομάδων που στρέφονται εγωιστικά εναντίον του κοινωνικού συνόλου και των κανόνων συμβίωσης της πολιτικής κοινότητας. Ο πολίτης της κοινωνίας των πολιτών τείνει να ενδιαφέρεται για τον δημόσιο χώρο και τους άλλους πολίτες γύρω του όσο ενδιαφέρεται και για τον εαυτό του. Με ενδιαφέρει το δίκιο όχι το δίκιο μου, όπως έλεγε ο Δημόκριτος.

Αυτή η λεπτή και σε συνεχή αναδιάταξη ισορροπία χαρακτηρίζει μια νέα δημοκρατική ποιότητα, μια βαθύτερη δημοκρατική συμπεριφορά, την κοινωνία των πολιτών. Έτσι δεν δικαιούται να ομιλεί στο όνομα της κοινωνίας των πολιτών, εκείνος π.χ. που το μόνο που κάνει είναι να φωνασκεί για τα δικαιώματα του, εκείνος που παραβιάζει τον νόμο για να υπηρετήσει τα συμφέροντα της πατρίδας του όπως εκείνος αυθαίρετα τα ορίζει, εκείνος που παίρνει τον νόμο στα χεριά του για να τιμωρήσει την εικαζόμενη εγκληματικότητα του ξένου εργαζομένου, εκείνος που συναρτά τον σεβασμό από την πλευρά του των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την τήρηση οποιασδήποτε αρχής αμοιβαιότητας από την άλλη πλευρά, εκείνος που στέκεται επιλεκτικά απέναντι στη δημοκρατία και το κράτος δικαίου παίρνοντας από αυτά μόνο ό,τι τον εξυπηρετεί. Το σύνολο των προαναφερθέντων δράσεων που οριοθετούνται ως λαϊκισμός.

Η συμμετοχή, συνεπώς, στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών προϋποθέτει ως ατομική στάση κατ' ελάχιστον τον ενσυνείδητο, πλήρη και ανεπιφύλακτο σεβασμό της συνταγματικής δημοκρατίας, των δικαιωμάτων του ανθρώπου και όλων των διεθνών συνθηκών, ωστόσο κατά κανόνα απουσιάζει η τάση προς την περαιτέρω οργανωμένη εμβάθυνση και καθημερινή επιδίωξη όλων των παραπάνω στο πεδίο που ο κάθε ενεργός πολίτης επιλέγει, προκειμένου να

προσδίδεται στη δημοκρατία και το κράτος δικαίου ένα όλο και περισσότερο ποιοτικό περιχυμένο. Τέλος η συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών προϋποθέτει έναν ενημερωμένο πολίτη που προβληματίζεται σε σχέση με τα βασικά ερωτήματα της ανθρώπινης ύπαρξης, της κοινωνικής συνύπαρξης και της διαχείρισης των κοινών υποθέσεων.

Έτσι το περιεχόμενο της κοινωνίας των πολιτών είναι ευρύτερο αυτού της κοινωνίας πολιτών. Το ίδιο και ο αριθμός των προσώπων που θεωρούνται και θεωρούν εαυτούς ότι μετέχουν σε αυτήν. Στην κοινωνία των πολιτών συμμετέχουν κατά βάση πολίτες με την παραπάνω έννοια ή ενεργοί πολίτες, αλλά κατά κανόνα απουσιάζει το στοιχείο της οργανωμένης δράσης ομάδων πολιτών.

2.3 Η κοινωνία πολιτών αναφέρεται κυρίως στις οργανωμένες ομάδες πολιτών που επιδιώκουν από κοινού την επίτευξη ενός κοινωφελούς -κατά την εκτίμηση τους βεβαίως-σκοπού. Η κοινωνία πολιτών στο επίπεδο των ατόμων απαρτίζεται μόνο από ενεργούς πολίτες. Ο Τζων Στιούαρτ Μιλ διακρίνει τους πολίτες σε ενεργούς και παθητικούς και διευκρινίζει ότι συνήθως οι κυβερνώντες προτιμούν τους δεύτερους επειδή είναι πολύ πιο εύκολο να εξουσιάζεις υπηκόους υπάκουους ή αδιάφορους, αλλά η δημοκρατία, όπως λέει, έχει ανάγκη από τους πρώτους[Γιαννής 2002].

Έκφραση της κοινωνίας πολιτών είναι τόσο οι παραδοσιακοί θεσμοί κοινωνικής εκπροσώπησης και συμμετοχής όσο και οι σύγχρονες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Στην παραδοσιακή κοινωνία πολιτών συγκαταλέγονται επομένως οι οργανώσεις των παραγωγικών τάξεων, η τοπική αυτοδιοίκηση, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και κατά μία θεώρηση η εκκλησία. Οι θεσμοί αυτοί συμπράττουν στην παραγωγή πολιτικής, αν και δεν αποτελούν μέρος της επίσημης πολιτικής διαδικασίας. Από την ανεξαρτησία τους από ιδιωτικά και κομμάτια συμφέροντα και ιδεολογικές προκαταλήψεις, από την ικανότητα να βλέπουν μακρύτερα και ευρύτερα, εντάσσοντας το μερικό το οποίο εκπροσωπούν στο συμφέρον του συνόλου και συνθέτοντας ένα γενικότερο σχέδιο καθώς και την ποιότητα, ευθυκρισία και αποτελεσματικότητα του δημοσίου ελέγχου που ασκούν τα ΜΜΕ, εξαρτάται ο βαθμός επιτυχούς εκπλήρωσης της αποστολής τους. Έτσι όλοι αυτοί οι θεσμοί σε έναν μεγάλο βαθμό ενσωματώνονται στις επίσημες διαδικασίες

παραγωγής πολιτικής, ωστόσο διατηρούν τη σημασία τους, και ο ρόλος τους σε μια δημοκρατία παραμένει σχεδόν αναντικατάστατος.

Κατόπιν, από τη δεκαετία του '60 τα κοινωνικά κινήματα κριτικής, το φεμινιστικό, το οικολογικό, το φιλειρηνικό και της νεολαίας παρά την ευρύτερη κοινωνική συμμετοχή σε αυτά αποτέλεσαν παρακλάδια κομματικών κορμών, συστοιχισμένα με ιδεολογικές κοσμοθεωρήσεις. Σήμερα μεταλλάσσονται σε Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις κάθε είδους. Να σημειωθεί ότι ο όρος "μη κυβερνητικές" χρησιμοποιείται διεθνώς για να δηλώσει όλες τις μορφές διακυβέρνησης και όχι μόνο την κυβέρνηση ενός κράτους, ήτοι: τοπικές και περιφερειακές κυβερνήσεις, εθνικές κυβερνήσεις, υπερεθνική κυβέρνηση, όπως π.χ. οι θεσμοί της ΕΕ, διεθνής διακυβέρνηση διαμέσου περιφερειακών και παγκόσμιων διεθνών οργανισμών.

3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η κοινωνία πολιτών μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού συνεισφέρει στον εξωκοινοβουλευτικό έλεγχο της συντεταγμένης πολιτικής εξουσίας και δεν αποδέχεται το μονοπώλιο των πολιτικών κομμάτων και του κράτους στην παραγωγή πολιτικής. Θέτει σε αμφισβήτηση την παραδοχή ότι μόνο ο ιδιωτικός τομέας διακρίνεται για την υψηλή του αποτελεσματικότητα και επιτελώντας μια ξεχωριστή κοινωνική λειτουργία συμπληρώνει την αδυναμία ή την έλλειψη θέλησης τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα, ως τρίτος τομέας της οικονομίας

Ως χώρος αγωγής και αξιών του πολίτη διασφαλίζει τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, χαρακτηρίζοντας μια συμμετοχική, αλληλοελεγχόμενη και δημοκρατική κοινωνία και επιτελεί μια εκπολιτιστική και παιδαγωγική αποστολή, συμβάλλοντας, μεταξύ άλλων, ιδιαίτερα στην κατανόηση και προσέγγιση του άλλου, του διαφορετικού και την καλλιέργεια της έμπρακτης ισοτιμίας μεταξύ όλων των ανθρώπων. Προσφέρει μια δημιουργική και κοινωνική διέξοδο στη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου και συμμετέχει στη δημιουργία υπεύθυνων, αλληλέγγυων, ηθικών και αυτεξούσιων ατόμων. Αναδεικνύει τον εθελοντισμό και την προσφορά στον άνθρωπο ως ηθικές και κοινωνικές αξίες και συμβάλλει στην τόνωση της συντροφικότητας και της αλληλεγγύης ως ζωτικό αντιστάθμισμα στο ανταγωνιστικό

περιβάλλον της εποχής μας και εκπαιδεύει σε σχέση με τη σημασία και τους τρόπους της συλλογικής εργασίας για έναν κοινωφελή σκοπό[Γιαννής 2002].

Ως εγκόσμια δύναμη εκκοσμικεύει τις θρησκευτικές αξίες και ηθική και αποδυναμώνει τις μεταφυσικές απλουστεύσεις, δοξασίες και παραπλανήσεις. Δυσπιστεί ως προς το κυνικό στερεότυπο του σύγχρονου πολιτικού ρεαλισμού πως "πολιτική είναι η τέχνη του εφικτού", αποδίδοντας τη σημασία που αξίζει και στις προθέσεις των πολιτικών δρώντων, και στον δρόμο "προς την Καβαφική Ιθάκη", ανεξαρτήτως αμέσου και απτού αποτελέσματος, αλλά και στοχεύοντας σε ποιοτικά άλματα και υπερβάσεις. Προσβλέπει σε μακροπρόθεσμες συλλογικές στοχεύσεις καθώς είναι απαλλαγμένη από εκλογικές δεσμεύσεις και αποδεσμεύει τις απαραίτητες για την πρόοδο της κοινωνίας δυνάμεις της τόλμης, των ρηξικέλευθων πρωτοβουλιών, της ελευθερίας έκφρασης και της αναζήτησης συναινέσεων

Συνοπτικά, η Κοινωνία Πολιτών λειτουργεί ως δίαυλος αμφίδρομης και εποικοδομητικής επικοινωνίας μεταξύ των επίσημων πολιτικών δομών και της κοινωνίας[Γιαννής 2002].

4. ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (Μ.Κ.Ο.)

4.1ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν φορείς Κοινωνικής Οικονομίας και μορφές εκπροσώπησης της Κοινωνίας των Πολιτών[Γιάννης2002]. Τα χαρακτηριστικά, ο ρόλος, οι δράσεις, οι τρόποι χρηματοδότησης και ο τρόπος λειτουργίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων βρίσκονται σε συμφωνία με τα χαρακτηριστικά των φορέων Κοινωνικής Οικονομίας και ανταποκρίνονται στο σύγχρονο ρόλο που διαδραματίζει η Κοινωνία των Πολιτών. Αρχικά, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Non Governmental Organisations-NGOs)[Γιαννής 2002] ως φορείς Κοινωνικής Οικονομίας διαθέτουν τα χαρακτηριστικά αυτών, δηλαδή η δράση τους είναι ανεξάρτητη από τον κρατικό τομέα, η λειτουργία τους χαρακτηρίζεται από την απουσία του κερδοσκοπικού κινήτρου, διαθέτουν ανεξάρτητη δημοκρατική διοίκηση, η λήψη των αποφάσεων γίνεται με δημοκρατικό

τρόπο, η συμμετοχή εθελοντών είναι ελεύθερη, ενώ ο στόχος τους είναι η εξύψωση ανθρωπιστικών και δημοκρατικών αρχών, καθώς και η εξυπηρέτηση κοινωνικών σκοπών ανεξαρτήτως οικονομικών κινήτρων. Επιπρόσθετα, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εκπροσωπούν τα αιτήματα και τις επιθυμίες των πολιτών. Για την πληρέστερη παρουσίαση της έννοιας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων παρατίθεται ο ορισμός του Wahl Peter για αυτές. Σύμφωνα λοιπόν, με τον Wahl Peter **[Wahl 1997]** οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν ενώσεις εθελοντικές, ανεξάρτητες από το κράτος και τα πολιτικά κόμματα, αγαθοεργείς, μη κερδοσκοπικές, που αποδέχονται ως μέλη τους άτομα ανεξάρτητα από φυλή, θρησκεία και φύλο. Στον παραπάνω ορισμό μπορούν να προστεθούν η διοικητική ανεξαρτησία, ο δημοκρατικός τρόπος λειτουργίας τους, η καταστατική κατοχύρωσή τους και η ιδιωτική πρωτοβουλία ίδρυσης και οργάνωσής τους.

Σύμφωνα με έναν άλλον ορισμό του Παντελή Σκλια**[Sklias 1999]**, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις αποτελούν ένα ιδιωτικό, μη κερδοσκοπικό ίδρυμα ή οργάνωση, που διαθέτει μια σχετική τουλάχιστον αυτονομία από κρατικούς ή παρακρατικούς οργανισμούς και διακυβερνητικούς οργανισμούς. Αποτελούν, επίσης, ένα δομημένο οργανισμό, ο οποίος εκφράζει συγκεκριμένα συμφέροντα ή ενδιαφέροντα ή και ανησυχίες μιας ομάδας ανθρώπων, αποδεικνύοντας την αδιάκοπη πολιτική συμμετοχή σε εθνικό ή και σε διεθνές επίπεδο, στοχεύοντας στην ικανοποίηση των προαναφερθέντων ενδιαφερόντων ή και ανησυχιών.

Από την άλλη ο Gerard Clark**[Clark 1998]** ορίζει πιο σύντομα τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ως ιδιωτικές, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις με διακριτό νομικό χαρακτήρα που έχουν ως στόχο τους το κοινό καλό. Οι παραπάνω ορισμοί διαθέτουν πολλά κοινά στοιχεία. Ως κυριότερα χαρακτηριστικά όμως, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων θεωρούνται η ανεξαρτησία της δράσης τους, ο δημοκρατικός τρόπος λειτουργίας τους και η εξυπηρέτηση των κοινών συμφερόντων με στόχο την επίτευξη του κοινού καλού.

4.2Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έκαναν την εμφάνισή τους τη δεκαετία του

’80. Εκείνη την περίοδο δημιουργήθηκαν πολλά κοινωνικά κινήματα για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των ανθρώπων. Τα κινήματα εκείνης της περιόδου ήταν κυρίως ουμανιστικά και οικολογικά, ενώ είχαν έντονο το στοιχείο της διαφοροποιημένης στάσης απέναντι στη στάση που διατηρούσαν τα κράτη και τα κόμματα της εποχής. Σύμφωνα με μια ιστορική αναδρομή που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό του κέντρου ερευνών ΙΣΤΑΜΕ, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της δεκαετίας του ’80 αποτελούσαν τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της πρώτης γενιάς.

Ακολούθησαν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της δεκαετίας του ’90, οι οποίες απέκτησαν καλύτερη οργάνωση, διεθνή δικτύωση, αυξημένη ισχύ και άρχισαν να ασκούν κριτική στο δημόσιο χώρο. Κύριο χαρακτηριστικό των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της δεύτερης γενιάς αποτέλεσε η ανάληψη δημόσιας ευθύνης απέναντι στα κοινά συμφέροντα των πολιτών. Άρχισαν, δηλαδή, να εκπροσωπούνται τα κοινά συμφέροντα όλων των πολιτών και να αναλαμβάνονται δράσεις για την ικανοποίηση αυτών από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της δεκαετίας του ’90.

Η τρίτη γενιά των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων είναι η γενιά των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων του 21ου αιώνα. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν περιορίζονται μόνο στην εκπροσώπηση των κοινών συμφερόντων των πολιτών, αλλά προωθούν, επίσης, τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και μάχονται για μια νέα διαμόρφωση του δημόσιου χώρου μέσα στον οποίο θα ασκείται η δημόσια εξουσία από περισσότερους δρώντες. Ο στόχος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων του 21^{ου} αιώνα φαίνεται να είναι η προώθηση νέων μορφών διαβούλευσης και συμμετοχικής δημοκρατίας. Επιπρόσθετα, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις του 21ου αιώνα ισχυροποιούνται εξαιτίας της αυτονομίας που απολαμβάνουν στη χάραξη των πολιτικών τους, εξαιτίας της ανεξαρτησίας στη λειτουργία τους από την κεντρική διοίκηση, αλλά και λόγω της προώθησης νέων μοντέλων συμμετοχικής διακυβέρνησης.

Γίνεται αντιληπτό μέσα από την ιστορική εξέλιξη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ότι επιτυγχάνουν συνεχώς να προσαρμόζονται στις εξελίξεις της διεθνούς κοινωνικο-οικονομικο-πολιτικής σκηνής και να ανταποκρίνονται άμεσα

στις απαιτήσεις των πολιτών για αποτελεσματικότερη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους στη σύγχρονη πραγματικότητα.

4.3ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Συνοψίζοντας τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν για τους φορείς Κοινωνικής Οικονομίας[Kamat 2004] και τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τον ορισμό των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ένας φορέας Κοινωνικής Οικονομίας αποτελεί Μη Κυβερνητική Οργάνωση εάν διαθέτει όλα τα παρακάτω απαριθμημένα στοιχεία. Συνεπώς ένας φορέας αποτελεί Μη Κυβερνητική Οργάνωση εάν πληροί όλες τις παρακάτω προϋποθέσεις.

1. Εάν είναι κρατικά ανεξάρτητη οργάνωση (μη κυβερνητική). Να μην επεμβαίνει δηλαδή το κράτος κατά τη σύστασή της ή κατά τη λειτουργία της.
2. Εάν είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Να μην αποσκοπεί δηλαδή στη δημιουργία κέρδους για ιδιωτική χρήση.
3. Εάν έχει συσταθεί, οργανωθεί και να λειτουργεί με ιδιωτική πρωτοβουλία για να εξασφαλισθεί η αποχή από κάθε είδους πολιτικές εξαρτήσεις.
4. Εάν είναι εθελοντικού χαρακτήρα. Να συμμετέχει δηλαδή εθελοντικά όποιος το επιθυμεί.
5. Εάν λειτουργεί βάσει καταστατικού χάρτη, ο οποίος θα καθορίζει με σαφήνεια τον τρόπο λειτουργίας και τη διοικητική δομή της.
6. Εάν εξασφαλίζει, να διαφυλάττει και να προωθεί τις δημοκρατικές αξίες.
7. Εάν εξασφαλίζει, να διαφυλάττει και να προωθεί την αυτονομία της στοχοθεσίας, της λειτουργίας και της χρηματοδότησής της[Pουμείδου 2000].

Τα παραπάνω αναλυτικά χαρακτηριστικά πρέπει να υπάρχουν καθ' όλη τη διάρκεια της ύπαρξης ενός φορέα που επιθυμεί να κατατάσσεται στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

4.4ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις[Mπίμπα 2009], ανάλογα με τον καθεστωτικό

τους στόχο, αναπτύσσουν συγκεκριμένες δράσεις. Οι δράσεις και η εμβέλεια του έργου της κάθε Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης επιτρέπουν την κατηγοριοποίηση της σε μία από τις τρεις μεγάλες κατηγορίες.

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που αναπτύσσουν διεθνή δράση μόνο σε αναπτυσσόμενες χώρες, και οι οποίες εξυπηρετούν κυρίως ανθρωπιστικού χαρακτήρα ανάγκες. Ενδεικτικά αναφέρονται δύο μεγάλες οργανώσεις αυτής της κατηγορίας, όπως είναι οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και η UNICEF.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν **[Μπατίκα 2004]** οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που αναπτύσσουν διεθνή δράση σε ανεπτυγμένες χώρες, και οι οποίες έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση παγκόσμιων προβλημάτων. Τέτοια προβλήματα είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η κλιματική αλλαγή και η εξαφάνιση τμήματος της βιοποικιλότητας. Για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση αυτών των παγκόσμιων προβλημάτων οι συγκεκριμένες οργανώσεις δημιουργούν παραρτήματα σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες, δημιουργώντας ένα δίκτυο δράσης και αυξάνοντας την πίεση και την αποτελεσματικότητά τους σε διεθνές επίπεδο. Τέτοιες οργανώσεις είναι η WWF και η Greenpeace.

Η τρίτη και τελευταία κατηγορία αποτελείται από τοπικές και εθνικές οργανώσεις που στόχο έχουν την αντιμετώπιση τοπικών ή εθνικών προβλημάτων. Οι οργανώσεις αυτές είναι μικρότερες σε μέγεθος από τις προηγούμενες και οι δράσεις τους είναι θεματικά πιο περιορισμένες. Ωστόσο, το μικρό μέγεθος μιας οργάνωσης και ο εθνικός της χαρακτήρας δεν αποτελούν εμπόδια στην αποτελεσματική αντιμετώπιση κάποιων προβλημάτων με τοπικό χαρακτήρα. Τέτοιες οργανώσεις είναι η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρία, ο Αρκτούρος και το Δίκτυο Μεσόγειο ΣΟΣ.

4.5ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Τα αντικείμενα των δράσεων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που απευθύνονται σε χώρες του εξωτερικού είναι δυνατόν να οριστούν μέσα από τον επίσημο ορισμό που έδωσε το Υπουργείο Εξωτερικών για τις Μη Κυβερνητικές

Οργανώσεις[Μπίμπα 2009]. Τα αντικείμενα των δράσεών τους είναι κυρίως η παροχή επείγουσας βοήθειας σε ανθρωπιστικό επίπεδο, σε επισιτιστικό, αλλά και σε αναπτυξιακό προς πληθυσμούς που χρήζουν βοήθειας, με στόχο την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξή τους.

Ωστόσο, υπάρχουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που αναπτύσσουν τη δράση τους εντός της χώρας που εδρεύουν. Τα αντικείμενα των δράσεων των συγκεκριμένων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων άπτονται κυρίως θεμάτων ανθρωπιστικής βοήθειας, εκπαίδευσης, πολιτισμού, περιβάλλοντος ή και ενίσχυσης των δημοκρατικών θεσμών. Τέτοιες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι ενδεικτικά οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, ο Ερυθρός Σταυρός, η WWF Hellas, το ελληνικό γραφείο της Greenpeace, η Ευρωπαϊκή Προοπτική και η Διεθνής Αμνηστία.

Οι δράσεις των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ποικίλουν ανάλογα με τον καθεστωτικό στόχο της οργάνωσης, ενώ επιλέγονται από το Διοικητικό Συμβούλιο της οργάνωσης. Οι δράσεις που επιλέγονται από τη Διοίκηση της οργάνωσης στοχεύουν στην υλοποίηση του καθεστωτικού της στόχου, και στοχεύουν στην αντιμετώπιση ενός συγκεκριμένου προβλήματος. Τέλος, οι δράσεις των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων προσαρμόζονται στις ανάγκες της κάθε χώρας και της περιοχής στην οποία δραστηριοποιούνται.

4.6 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων είναι πολυσήμαντος και πολυδιάστατος, ενώ σχετίζεται άμεσα με το ρόλο της Κοινωνίας των Πολιτών, την οποία εκπροσωπούν. Συγκεκριμένα, ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων είναι η εκπροσώπηση των συμφερόντων των πολιτών, η ενημέρωση και η οργανωμένη κινητοποίησή τους, η αντιπροσώπευση των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (συμμετοχική δημοκρατία) και η αποτελεσματικότερη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους[Παναγιωτίδου 2006].

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν υποκαθιστούν την κρατική λειτουργία, ωστόσο παρέχουν χρήσιμες υπηρεσίες και γνώσεις σε τομείς, όπου η κρατική λειτουργία είτε υστερεί είτε δεν τους καλύπτει επαρκώς. Ο ρόλος των Μη

Κυβερνητικών Οργανώσεων διαμορφώνεται σε άμεσα ενημερωτικό και οργανωτικό για τους πολίτες, μέσα από όλες τις ενημερωτικές και οργανωτικές δράσεις που αναπτύσσουν οι συγκεκριμένες οργανώσεις και έμμεσα γνωμοδοτικό για τους κρατικούς φορείς, καθώς οι ίδιες οργανώσεις δύνανται να ενημερώνουν το κράτος και να γνωμοδοτούν σχετικά με σύγχρονες λύσεις αντιμετώπισης των προβλημάτων[**Σκλιας, Χουλιάρας 2002**].

Τέλος, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις μπορούν να αναπτύσσουν πρόσθετους επιμέρους ρόλους ανάλογα με τον καθεστωτικό στόχο τον οποίο υπηρετούν και τις ανάλογες δράσεις που αναπτύσσουν. Για παράδειγμα, εάν μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση έχει ως καθεστωτικό της στόχο την επίτευξη αποτελεσματικής περιβαλλοντικής προστασίας τότε ο ρόλος της αποκτά μια πράσινη οικολογική διάσταση.

4.7ΟΙ ΜΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ/ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Όπως ήδη ειπώθηκε νωρίτερα, η κοινωνία πολιτών στην Ελλάδα είναι μάλλον ατροφική[**Σωτηρόπουλος 2004**], εξαιτίας του προεξάρχοντος ρόλου του κράτους και των πολιτικών κομμάτων στη λειτουργία του πολιτικού συστήματος της χώρας, καθώς επίσης και του τρόπου συσσωμάτωσης των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων στο πολιτικό σύστημα μέσω των πελατειακών σχέσεων που διαπέρασαν όλες τις μορφές της κοινωνικής και οικονομικής ζωής στη χώρα. Χρειάζεται να υπογραμμιστεί ότι συχνά η συζήτηση για τα μεταναστευτικά ζητήματα ανάγεται κυρίως στην περιφρούρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων η ελληνική κοινωνία πολιτών εμφανίζεται ιδιαίτερα δυναμική. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε σχετική μελέτη:

"Η αφύπνιση των πολιτών και η ενεργός ανάμειξη τους στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση πολιτικών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όχι μόνο μέσω παραδοσιακών κοινωνικών και πολιτικών δομών χάραξης και άσκησης εξουσίας, αλλά και μέσα από εναλλακτικές μορφές πολιτικής πράξης και παρέμβασης, όπως είναι οι οργανώσεις

της κοινωνίας των πολιτών, εγγυώνται την ενίσχυση των δικαιωμάτων"[Βαρουξή 2008].

Οι τομείς της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνακόλουθα της μετανάστευσης και του ασύλου αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησης ορισμένων από τις περισσότερο ενεργές ΜΚΟ στην ελληνική κοινωνία. Οι φορείς αυτοί φαίνεται να λειτουργούν ως κύριοι αρωγοί των μεταναστών στις αρχικές προσπάθειες ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία υποδοχής. Η δράση αυτών των ΜΚΟ επικεντρώνεται μεταξύ άλλων στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, στη συλλογή πληροφοριών για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, στην άσκηση πίεσης προς την κυβέρνηση, στην παροχή ενημέρωσης και βοήθειας στους μετανάστες, στην προστασία των θυμάτων και γενικά στην ομαλότερη ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η λειτουργία αυτών των ΜΚΟ φαίνεται να υποκαθιστά την ελλειμματική κρατική μερίμνα και να "καλύπτει ορισμένα από τα κενά" του δημοσίου συστήματος παροχής βοήθειας στους μετανάστες[Βαρουξή 2008].

Αξιοσημείωτες είναι οι παρεμβάσεις που έχουν κάνει ορισμένες ΜΚΟ στο δημόσιο βίο, παράδειγμα του οποίου αποτελεί η ανοιχτή επιστολή της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στον Πρωθυπουργό και τον Υπουργό Εσωτερικών τον Ιούνιο του 2009, στην οποία "εκφράζουν τη βαθιά ανησυχία τους για την επείγουσα κατάσταση που έχει διαμορφωθεί σχετικά με τη σύστημα της παροχής ασύλου, και την έξαρση της ξενοφοβίας, και της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα" (Κοινό Δελτίο Τύπου ΕΕΔΑ, ΑΕΔΗ 3/06/2009). Έχουν υπάρξει βέβαια αρκετές δημόσιες παρεμβάσεις ομάδων/ συμπράξεων ΜΚΟ αλλά και συλλόγων/ οργανώσεων μεταναστών για τη στήριξη μεταρρυθμίσεων σε ορισμένα καίρια μεταναστευτικά ζητήματα ή αντίστοιχα ως αντίδραση σε νομοθετικές αλλαγές που θεωρούνται ότι επιδεινώνουν τη θέση των μεταναστών στην Ελλάδα.

Παρά την αξιόλογη δράση πολλών ΜΚΟ, έχει διαπιστωθεί ότι δεν δίνεται η δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής τους στη δημόσια διαβούλευση, καθώς δεν θεωρούνται θεσμοθετημένοι φορείς αλλά ούτε και περιλαμβάνονται στο σχεδιασμό και στη λήψη αποφάσεων σε σχέση με τη μεταναστευτική πολιτική. Για παράδειγμα, ο πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

έχει επισημάνει ότι *"έχουν παρατηρηθεί απόπειρες να χρησιμοποιηθεί ο διάλογος με θεσμούς προστασίας των δικαιωμάτων και ΜΚΟ ως άλλοθι δημόσιας διαβούλευσης για προειλημμένες αποφάσεις επί της μεταναστευτικής πολιτικής"*. Μετά τη συνοπτική αυτή αναφορά στις ελληνικές ΜΚΟ που ασχολούνται με θέματα μετανάστευσης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εξετάζεται το νομικό, θεσμικό και πολιτικό περιβάλλον στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι σύλλογοι μεταναστών της χώρας. Αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, υπάρχει μεγάλος αριθμός μεταναστευτικών οργανώσεων, οι οποίες εκπροσωπούν τις περισσότερες κοινότητες.

Παράλληλα, έχουν εμφανιστεί και πολύ-εθνοτικές οργανώσεις μεταναστών που φέρνουν σε επαφή διαφορετικές κοινότητες με στόχο την επίτευξη κοινών δράσεων και στόχων. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών (Ε.Φ.Μ. [www. migrants.gr](http://www.migrants.gr)) το οποίο δηλώνει χαρακτηριστικά στην ιστοσελίδα του: *"είναι μια συμμαχία των μεταναστών, η οποία συμφώνησε να εφαρμόσει ένα συλλογικό πρόγραμμα δράσης ως βάση για συνεχείς διαβουλεύσεις με στόχο μια βιώσιμη δομή, που θα ενώσει όλους τους μετανάστες και θα εφαρμόσει συγκεκριμένα προγράμματα δράσης για να επιτύχει τους στόχους και τους σκοπούς της"*.

Εξετάζοντας τη βιβλιογραφία γίνεται αντιληπτό, ότι οι διάφοροι σύλλογοι μεταναστών δεν είναι το ίδιο δραστήριοι ούτε αποτελούν ένα ομοιογενές σύνολο. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι η βασική επιδίωξη των περισσότερων μεταναστευτικών συλλόγων είναι η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφάλειας και αλληλεγγύης για τα μέλη τους[**Σούμπερτ 2004**]. Η δράση των συλλόγων/οργανώσεων μεταναστών συχνά περιορίζεται στο πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο, ενώ αποφεύγουν συστηματικά την αντιπαράθεση με τους θεσμούς και την κοινή γνώμη[**Καβουλάκος 2006**]. Το κυριότερο αντικείμενο ενασχόλησης τους είναι η πληροφόρηση σχετικά με το νομικό καθεστώς παραμονής και η παροχή βοήθειας στις σχετικές διαδικασίες[**Gropas, Triantafyllidou 2005**]. Με άλλα λόγια, η διευκόλυνση της νόμιμης παραμονής στη χώρα εμφανίζεται ως ο βασικότερος λόγος ύπαρξης των περισσότερων μεταναστευτικών συλλόγων. Φυσικά, υπάρχει μια πληθώρα μεταναστευτικών οργανώσεων που συνδυάζουν διαφορετικά αντικείμενα, προγράμματα δράσης κτλ. τόσο στις μεγάλες πόλεις όσο

και στην ελληνική περιφέρεια. Πολλές φορές συμπυκνώνονται στο επίπεδο μια οργάνωσης διαφορετικά αιτήματα για πληροφόρηση σχετικά με τις ευκαιρίες νομιμότητας των μεταναστών, την προάσπιση των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων τους στη χώρα υποδοχής, την έκφραση της θρησκευτικότητάς τους, της αλληλοϋποστήριξης των μελών της μεταναστευτικής κοινότητας, την εξεύρεση εργασίας και/ή στέγης κ.λπ **[Σούμπερτ 2007]**.

Παρά τις προσπάθειες δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ των συλλόγων/οργανώσεων μεταναστών αποτελεί σημαντική έλλειψη η απουσία μιας ομοσπονδίας συλλόγων/οργανώσεων μεταναστών που θα ήταν αξιόπιστη, ενιαία και θα αποτελούσε το συλλογικό όργανο για τις διεκδικήσεις των μεταναστών καθώς επίσης και για τη συμμετοχή τους στους επίσημους θεσμούς της ελληνικής κοινωνίας.

Ο μεγάλος αριθμός των μεταναστευτικών συλλόγων της χώρας δεν προεξοφλεί αναγκαστικά και την αποτελεσματικότητά τους. Πολλές μεταναστευτικές οργανώσεις αποτελούν ομάδες συμφερόντων, οι οποίες δημιουργούνται με βάση στενά πολιτισμικά ή εθνοκεντρικά πλαίσια. Ορισμένες φορές παρατηρούνται ανταγωνισμοί μεταξύ των διαφορετικών συλλόγων της ίδιας εθνότητας/κοινότητας.

Τέλος, το μέγεθος της κοινότητας δεν φαίνεται να αποτελεί εγγύηση για τη συμμετοχή των μελών της κοινότητας σε μεταναστευτικούς συλλόγους, αλλά ούτε, και για τη δυναμικότητα των συλλόγων αυτών. Στη σχετική βιβλιογραφία, ως δραστήριες κοινότητες αναφέρονται η Φιλιππινέζικη και η Πολωνική **[Γρώπα, Τριαντφυλλίδου 2007]**. Όμως πρέπει να σημειωθεί ότι πιο πρόσφατα έχουν δραστηριοποιηθεί πολύ περισσότερες κοινότητες μεταναστών, όπως π.χ. η Αλβανική, η Ινδική, η Πακιστανική, η Μπαγκλαντεσιανή και πολλές αφρικανικές κοινότητες.

Σημειώνεται ότι η δυναμικότητα των μεταναστευτικών οργανώσεων/συλλόγων καθώς και τα επίπεδα συμμετοχής τους στη δημόσια ζωή εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτικές του κράτους υποδοχής. Σε διάφορα κράτη της Ε.Ε., τα κράτη τα οποία παραδοσιακά χαρακτηρίζονται από μια πολυπολιτισμική φιλοσοφία ως προς την ενταξιακή τους πολιτική, έχουν ενεργά επιδιώξει να ενισχύσουν την οργάνωση των μεταναστών σε συλλόγους καθώς και τη

χρηματοδότηση κοινών δράσεων. Οι πρωτοβουλίες αυτές πηγάζουν από την παραδοχή ότι οι διάφορες κοινότητες αποτελούν ιδιαίτερες πολιτισμικές οντότητες με σημαντικές λειτουργίες για τον αυτοπροσδιορισμό των μελών της ομάδας καθώς και την ένταξη τους στην κοινωνία υποδοχής. Σύμφωνα με αυτή την οπτική, οι μετανάστες δεν είναι μόνο άτομα τα οποία εντάσσονται στην κοινωνία υποδοχής μέσα από την αγορά εργασίας και άλλες συμπληρωματικές οδούς, αλλά αποτελούν επίσης συστατικά μιας πολιτισμικής/εθνοτικής συλλογικότητας, η οποία κρίνεται καλό να διατηρείται και να ενισχύεται.

Όπως είναι γνωστό, το πολυπολιτισμικό μοντέλο ένταξης εδώ και αρκετά χρόνια βρίσκεται σε κρίση σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες με κυριότερα παραδείγματα αυτά της Βρετανίας και της Ολλανδίας. Παρόλα αυτά, πολυπολιτισμικές πολιτικές χαρακτηριζόμενες από μια νέα έμφαση στην «κοινωνική συνοχή» συνεχίζουν να χαρακτηρίζουν τις ενταξιακές διαδικασίες των χωρών αυτών.

Η Ελλάδα μέχρι στιγμής έχει να επιδείξει μια πολιτική που φαίνεται να ανταποκρίνεται περισσότερο στην *"ατομική ένταξη και τον θεσμικό αποκλεισμό"* [Triantafyllidou 2007]. Αρκετοί έχουν τονίσει θέματα αποκλεισμού των μεταναστών και των μεταναστευτικών τους συλλόγων από τη δημόσια, πολιτική, πολιτισμική και κοινωνική ζωή της χώρας [Pavlou, Christodoulou 2008]. Σύμφωνα με εκπρόσωπο μεταναστευτικής οργάνωσης: *"το ζήτημα της εκπροσώπησης των μεταναστών στη δημόσια ζωή και ειδικά της αναγνώρισης τους ως εταίροι στη διαδικασία διαμόρφωσης της μεταναστευτικής πολιτικής αποτελεί σήμερα το πιο επίκαιρο θέμα"* [Γκέμι 2007].

Η επικαιρότητα της ένταξης των μεταναστών με θεσμικό και συλλογικό τρόπο γίνεται όλο και πιο έντονη λόγω της ανάγκης συμπερίληψης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία πολιτών και στο πολιτικό σύστημα της χώρας. Μέσα σε ένα περιβάλλον θεσμικού, νομικού και πολιτικού αποκλεισμού, είναι λογικό να μην ενδυναμώνεται η ισχυρή παρουσία των μεταναστευτικών οργανώσεων/ συλλόγων στο δημόσιο βίο και στην πολιτική ζωή της χώρας. Το πρόβλημα γίνεται περισσότερο έντονο όταν συχνά η ίδια η πολιτεία αμφισβητεί την αντιπροσώπευση των μεταναστών και την αντιπροσωπευτικότητα των υφιστάμενων συλλόγων / οργανώσεων μεταναστών. Αυτή η αμφισβήτηση μπορεί να θεωρηθεί ως πρόσχημα

ώστε να διαιωνίζεται ο αποκλεισμός των φορέων αυτών από τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η Εθνική Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών, η οποία δεν περιλαμβάνει ούτε έναν εκπρόσωπο μεταναστευτικών οργανώσεων. Στην ανοιχτή τους επιστολή προς τον Πρωθυπουργό και τον Υπουργό Εσωτερικών τον Ιούνιο του 2009, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και η Ευρωπαϊκή Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου προτείνουν, μεταξύ άλλων, στις ελληνικές αρχές: *"να συμπεριλάβουν πλήρως και το συντομότερο δυνατόν οργανώσεις πολιτών, αρμόδιες ΜΚΟ και ακαδημαϊκά κέντρα, αλλά το κυριότερο ενώσεις και οργανώσεις μεταναστών, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση μεταναστευτικών πολιτικών"* (Κοινό Δελτίο Τύπου ΕΕΔΑ, ΑΕΔΗ 3/06/2009). Στο ίδιο πνεύμα, προτείνεται επίσης η *"θεσμοθέτηση σταθερών δομών διαλόγου μεταξύ κρατικών φορέων και μεταναστευτικών κοινοτήτων"* [Γρώπα και Τριανταφυλλίδου 2007]. Μια τέτοια επιλογή θα εδραιώσει τη συνεργασία μεταξύ κράτους και μεταναστών, με τέτοιο τρόπο ώστε *"η μεταναστευτική πολιτική μελλοντικά να παρουσιάζει λιγότερα κενά και με τη σωστή καθοδήγηση των μεταναστών που βιώνουν τις τωρινές νομικές παραλήψεις, να σχεδιαστεί ώστε να ευνοεί την κοινωνική τους ενσωμάτωση και την παγίωση των πολιτικών τους δικαιωμάτων"*.

5. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

5.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Ο άνθρωπος είναι από τη φύση του μετανάστης και μιγάδας [Παραδεισιάνου 2004]. Ανήκει στο μοναδικό ζωντανό είδος που δεν έπαψε από την αρχή της ύπαρξής του να αναμειγνύεται, όπως δεν έπαψε να μετακινείται. Οι μετακινήσεις ατόμων, ομάδων, πληθυσμών, παρατηρούνται σε όλες τις φάσεις της ιστορίας και γεννούν συγκρούσεις στο βαθμό που αντιπαρατίθενται διαφορετικοί πολιτισμοί μέσα σ' ένα πλέγμα πολιτικών συσχετισμών και εξουσιών που συχνά επιδιώκουν την επιβεβαίωση της κυριαρχίας τους ή επιβάλλουν την επιμειξία. Αυτό προκύπτει

και από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί και στο Ελλαδικό χώρο[Κασιμάτη 2003].

5.1.1 Κοινωνιολογική προσέγγιση

Η μετανάστευση αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο διαφοροποιείται από κοινωνία σε κοινωνία και από εποχή σε εποχή κατασκευάζοντας παράλληλα και τις ιδιαίτερες στάσεις του πληθυσμού απέναντι στους μετανάστες.

Στο πλαίσιο των δυτικών κοινωνιών, η μετανάστευση αντιμετωπίστηκε αρχικά ως μια φυσιολογική μετακίνηση του πληθυσμού από ένα τμήμα της χώρας ή του κόσμου σε κάποιο άλλο, προκειμένου τα άτομα να αναζητήσουν καλύτερη τύχη και νέες ευκαιρίες και αντιμετωπίστηκε ως μια εκδήλωση της ανθρώπινης φύσης, η οποία αναζητά το νέο, το καινούργιο. Η φυσιολογική αυτή έκφραση της ανθρώπινης συμπεριφοράς νομιμοποιήθηκε από τις ανάγκες του οικονομικοκοινωνικού συστήματος, εφόσον η μετακίνηση του πληθυσμού παρείχε τη δυνατότητα για εξεύρεση των αναγκαίων εργατικών χεριών μειώνοντας το κόστος παραγωγής. Δηλαδή, χρησιμοποιήθηκε για την εξυπηρέτηση των ευρύτερων οικονομικών, κοινωνικών και ιδεολογικών αναγκών των πρώτων βιομηχανικών κοινωνιών, συντείνοντας στην αύξηση του κέρδους διαμέσου της μείωσης του κόστους παραγωγής.

Στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες με την επικράτηση των νέων τεχνολογιών και τη βαθμιαία αντικατάσταση του ανθρώπινου παράγοντα από τη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία, την τάση εγκαθίδρυσης των ευέλικτων μηχανών, οι οποίες εργάζονται ακατάπαυτα έχοντας τη δυνατότητα να επιλύουν τα όποια προβλήματα ανακύπτουν, η μετανάστευση μετατρέπεται σε κοινωνικό πρόβλημα.

Στη σύγχρονη μορφή της η μετανάστευση αποτέλεσε, προϊόν των δομικών κοινωνικών συνθηκών και απαιτήσεων που συνδέονται με την άνιση κατανομή των αγαθών σε παγκόσμια κλίμακα και την παγκοσμιοποίηση των διεθνών επαφών και σχέσεων. Οι τεχνικές ελέγχου και επιτήρησης των δυτικών κοινωνιών κατασκευάζουν τη μετανάστευση ως κοινωνικό πρόβλημα, όταν οι μετανάστες δεν είναι απαραίτητοι για την παραγωγική διαδικασία. Όταν ο αριθμός τους υπερβεί το

όριο το οποίο απαιτείται για την ομαλή λειτουργία και διαιώνιση των σχέσεων παραγωγής στιγματίζονται ως ανεπιθύμητοι. Έτσι ο μετανάστης από απαραίτητο λειτουργικό συμπλήρωμα της βιομηχανικής ανάπτυξης και εξέλιξης κατασκευάζεται ως ιδιαίτερη κοινωνική κατηγορία, αναπαριστώντας στο συμβολικό επίπεδο την απειλή για την εθνική και πολιτιστική ισορροπία και ταυτότητα της κοινωνίας (ο άλλος, ο ξένος). Ο μετανάστης απέκτησε τη φιγούρα του κοινωνικά περιθωριοποιημένου, του αποτυχημένου, ο οποίος στο πλαίσιο της ελεύθερης αγοράς εργασίας και κοινωνίας ήταν υπεύθυνος για την κατάσταση του (ιδεολογία ατομικής ευθύνης).

Ο 20^{ος} αιώνας έχει χαρακτηριστεί ως «ο αιώνας της μετανάστευσης» διότι σημειώθηκαν οι σημαντικότερες πληθυσμιακές μετακινήσεις και αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού (βίαιες ή ειρηνικές)[**Λαζαρίδη, Αμίτσης 2001**].

Ένα μεγάλο ποσοστό από τα άτομα αυτά που μετακινούνται από χώρα σε χώρα είναι οικονομικοί μετανάστες, οι οποίοι αναζητούν ένα καλύτερο μέλλον γι' αυτούς και τις οικογένειες τους. Οι μετακινήσεις αυτές στις ημέρες μας είναι τόσο συχνές και περιλαμβάνουν τέτοια πληθυσμιακά μεγέθη ώστε προκαλούν αντιδράσεις στο εσωτερικό των χωρών οι οποίες υποδέχονται τους μετανάστες.

Οι αντιδράσεις αυτές, σε συνδυασμό με τα ευρύτερα οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και ιδεολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες, συχνά οδηγούν στην αύξηση των ρατσιστικών εκδηλώσεων και των φαινομένων της ξενοφοβίας και του εθνικισμού από τα μέλη των δυτικών κοινωνιών απέναντι στους αλλοδαπούς εν γένει.

5.1.2 Αλλοδαποί

Αλλοδαπός είναι κάθε φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ιθαγένεια της χώρας στην οποία διαμένει ή δεν έχει ιθαγένεια. Αυτό που χαρακτηρίζει τον αλλοδαπό στο εθνικό κράτος είναι η «πολιτικοποίηση»του: ο γηγενής προσδιορίζεται ως ο προερχόμενος από το κράτος, το οποίο είναι μια κατεξοχήν πολιτική μορφή, ενώ ο αλλοδαπός προσδιορίζεται ως ο μη-γγενής και [αδιαίρετα] μη-πολίτης, καθώς δεν ανήκει στην πολιτική κοινότητα, την συγκροτημένη σε

κράτος. Οι βασικές κατηγορίες αλλοδαπών, ανάλογα με το νομικό καθεστώς που τις διέπει, είναι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες[Μουσούρου 1991].

5.1.3 Μετανάστες

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, μετανάστης είναι το άτομο που διαμένει για τουλάχιστον 6 μήνες μακριά από τον συνήθη τόπο κατοικίας του. Στην περίπτωση που βρίσκεται εντός των συνόρων της χώρας του λέγεται εσωτερικός μετανάστης, και στην περίπτωση που βρίσκεται εκτός συνόρων της χώρας του λέγεται εξωτερικός ή διεθνής μετανάστης[Παραδεισιάνου 2004].

Πρόκειται δηλαδή για άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα τους οικιοθελώς, με σκοπό να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα για προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους και, ως εκ τούτου, ονομάζονται οικονομικοί μετανάστες.

Σύμφωνα με μια άποψη, ο οικονομικός μετανάστης μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αν η οικονομική του δυσπραγία έχει προκληθεί λόγω υποκρυπτόμενων φυλετικών, θρησκευτικών ή πολιτικών διακρίσεων, σε βάρος ορισμένης ομάδας του πληθυσμού στην οποία ανήκει. Αντίστροφα, οικονομικοί πρόσφυγες ονομάζονται όσοι επικαλούνται πολιτικούς λόγους για να παρακάμψουν τα εμπόδια εισόδου τους στις επιθυμητές αγορές εργασίας.

Επίσης, τα άτομα που οι ίδιες οι χώρες υποδοχής παρουσιάζουν ως πολιτικούς πρόσφυγες για λόγους σκοπιμότητας ενώ συχνά πρόκειται για οικονομική μετανάστευση.

5.1.4 Ορισμός Μετανάστευσης

Ως μετανάστευση ορίζεται η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή ενός κοινωνικού συνόλου. Ως συνεχής ροή προσώπων από και προς μία περιοχή η μετανάστευση είναι μία από τις τρεις βασικές δημογραφικές διαδικασίες. Είναι η διαδικασία εκείνη που συνεπάγεται τη μηχανική (ή τεχνητή) ανανέωση και φθορά ενός πληθυσμού, σε αντίθεση με τις άλλες δύο διαδικασίες (γεννητικότητα θνησιμότητα), που έχουν σχέση με τη φυσική ανανέωση

και τη φθορά ενός πληθυσμού. Η μετανάστευση, με βάση το καθεστώς εισόδου και παραμονής στη χώρα υποδοχής, διακρίνεται σε Νόμιμη και Παράνομη Μετανάστευση[Τσαούση 1996].

5.1.5 Νόμιμη Μετανάστευση

Νόμιμοι μετανάστες είναι τα πρόσωπα τα οποία έχουν εισέλθει και παραμένουν νόμιμα στη χώρα, η παρουσία τους έχει καταγραφεί από τις αρμόδιες αρχές και είναι εφοδιασμένα με την απαιτούμενη άδεια παραμονής και εργασίας. Οι μετανάστες ξένης εθνικότητας διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες:

- Όσοι προέρχονται από κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι έχουν δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης.
- Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, για την είσοδο και παραμονή των οποίων στη χώρα απαιτείται διαδικασία προέγκρισης.

5.1.6 Παράνομη Μετανάστευση ή «Λαθρομετανάστευση»

Πρόκειται για τους αλλοδαπούς οι οποίοι, είτε εισήλθαν στη χώρα εξαρχής, χωρίς νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα, οπότε χαρακτηρίζονται «λαθρομετανάστες» είτε εισήλθαν νόμιμα μεν, υπό κάποια ιδιότητα (τουρισμός, σπουδές, νόμιμη εργασία κ.λ.π.) αλλά στη συνέχεια παραμένουν παράνομα στη χώρα, ως αντικανονικοί μετανάστες[Καρύδης 1996]. Στην σύγχρονη εποχή μετανάστευση και λαθρομετανάστευση αποτελούν ένα ενιαίο φαινόμενο. Ειδικότερα η λαθρομετανάστευση θα μπορούσε να θεωρηθεί το «νόθο» παιδί της μετανάστευσης αφού στην ουσία εμφανίζεται όπου οι χώρες “υποδοχής” μεταναστών εξαντλούν κατά ένα τρόπο τις δυνατότητες τους να δεχθούν νομίμους μετανάστες.

Ιστορικά η «λαθρομετανάστευση», σαν κοινωνικό φαινόμενο, συμπίπτει με την εμφάνιση της νομικής υπόστασης του «κράτους» και των συναφών εννοιών της κυριαρχίας των συνόρων των πολιτών, που περιόρισαν και έθεσαν υπό τον έλεγχο της κρατικής εξουσίας, την ελεύθερη είσοδο και παραμονή εντός των ορίων της

κρατικής κυριαρχίας, ξένων προς το κράτος ατόμων ή των ομάδων[Green, Nancy 2004].

Κοινωνιολογικά η λαθρομετανάστευση αποτελεί μια μη νόμιμη μορφή της λεγόμενης “εξωτερικής” μετανάστευσης δηλαδή της μετακίνησης ατόμων ή ομάδων από τη χώρα προέλευσης τους προς μια άλλη χώρα-κράτος με εθνολογική οντότητα, κοινωνική δομή και ίδιο πολιτισμό[Antonopoulos 2006].

Το κύριο αίτιο που προκύπτει το φαινόμενο της μετανάστευσης και κατ’ επέκταση της λαθρομετανάστευσης υπήρξε, ανέκαθεν, η αναζήτηση καλύτερων “όρων ζωής” που δημιουργεί μια ισχυρότατη “δυναμική” μετακίνησης ατόμων ή ομάδων από χώρες χαμηλού βιοτικού επιπέδου σε χώρες οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά προηγμένες[Τσαούση 1996].

5.1.7 Πρόσφυγες

Πρόκειται για τους αλλοδαπούς οι οποίοι προστατεύονται σύμφωνα με το Άρθρο 1 § 2α της Σύμβασης της Γενεύης, όπως τροποποιήθηκε με το Άρθρο 12 του Πρωτοκόλλου της Ν. Υόρκης, εφόσον βρίσκονται εκτός της χώρας υπηκοότητάς τους, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης, εξαιτίας της φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεών τους και οι οποίοι, για τον λόγο αυτό, αδυνατούν ή δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα προέλευσης. Το ίδιο ισχύει για όσους βρίσκονται για τέτοιους λόγους εκτός της χώρας μόνιμης διαμονής τους. Την προσφυγική ιδιότητα, επίσης, δικαιούται να ζητήσει ο πολίτης (ή ανιθαγενής) τρίτης χώρας, ο οποίος υπάγεται στο καθεστώς αυτό λόγω μεταγενέστερων της αναχώρησής του από την χώρα προέλευσης γεγονότων, που έλαβαν εκεί χώρα.

«Πρόσφυγας εντολής» ονομάζεται εκείνος που εμπίπτει στην εντολή του Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες του Ο.Η.Ε. και προστατεύεται από αυτόν, σύμφωνα με τα κριτήρια του σχετικού Εγχειριδίου της Ύπατης Αρμοστείας. Νέα κατηγορία μη καταστατικών προσφύγων αποτελούν οι λεγόμενοι de facto πρόσφυγες, δηλαδή υπήκοοι τρίτων χωρών, των οποίων το αίτημα για παροχή ασύλου έχει απορριφθεί για τυπικούς λόγους, είτε δεν έχουν καν υποβάλλει τέτοιο αίτημα, λόγω φόβου αντιποίνων κατά συγγενών τους στη χώρα προέλευσης είτε

γιατί δεν απέδειξαν πλήρως ότι διώκονται ατομικά, παρά το γεγονός ότι αποδεδειγμένα ανήκουν σε διωκόμενη ομάδα είτε επειδή αναγκάστηκαν να μετακινηθούν από τη χώρα τους λόγω πολέμου, εμφύλιας σύρραξης, πολιτικής ή κοινωνικής αναταραχής ή συνεπεία σοβαρών φυσικών καταστροφών. Συχνά, τέτοιες περιπτώσεις αντιμετωπίζονται ευνοϊκά με την χορήγηση προσωρινών αδειών παραμονής, για λόγους ανθρωπιστικούς, παρά το γεγονός ότι δεν αναγνωρίζονται ως πρόσφυγες και δεν τους παρέχεται επίσημα άσυλο.

Κατά την εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης, κάθε κράτος διαμορφώνει τα δικά του ερμηνευτικά κριτήρια για τις προϋποθέσεις αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, τα οποία συχνά δεν είναι άμοιρα της εξωτερικής πολιτικής ή των εσωτερικών προβλημάτων κάθε χώρας.

5.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στα προϊστορικά ακόμη χρόνια, οι διάφορες ανθρώπινες φυλές ήταν αναγκασμένες να μεταναστεύουν απ' τον έναν τόπο στον άλλο, προσπαθώντας να επιβιώσουν. Απ' τα κρύα κλίματα πήγαιναν στα πιο ζεστά, απ' τα ορεινά στα πεδινά, απ' τα φτωχά σε καρπούς και κυνήγι, στα περισσότερο πλούσια. Βλέπουμε λοιπόν πως ο κύριος λόγος που δικαιολογούσε τη σταθερή μετανάστευση στο παρελθόν ήταν η προσπάθεια επιβίωσης. Ο ίδιος λόγος ισχύει σε σημαντικό βαθμό και μέχρι σήμερα.

Ενώ στα προϊστορικά χρόνια ήταν γενικό φαινόμενο η μετανάστευση, και αναγκαστικό πολλές φορές, στην ιστορική πια εποχή αρχίζει να διαφοροποιείται, χωρίς να σταματά βέβαια. Τώρα, μεγάλες ομάδες ανθρώπων μεταφέρονται απ' τον ένα τόπο στον άλλο, μέσα στα πλαίσια κυριάρχησης πάνω στους συνανθρώπους τους και κατάκτησης καινούριων χωρών. Αυτό ισχύει για τον αποικισμό απ' τους αρχαίους Έλληνες μεγάλων περιοχών της Μεσογείου, πράγμα που γενικεύεται κατά τους αλεξανδρινούς χρόνους, υποβοηθούμενο απ' την κατακτητική πολιτική των Ελλήνων βασιλιάδων της εποχής αυτής. **[Nesselrath 2001]**

Η μετανάστευση από άποψη κατοίκων, γλώσσας και εθνικής ταυτότητας έχει

αλλάξει ριζικά την σύνθεση ολόκληρων χωρών και ηπείρων. «Έτσι, μετά από 400 χρόνια η Αμερική, Ωκεανία, το Βόρειο ήμισυ της Ασίας και μερικά μέρη της Αφρικής κατακτήθηκαν από τους λευκούς **[Τοντόρωφ 2004]**. Η μετανάστευση, που άρχισε αυτά τα χρόνια και συνεχίστηκε για αρκετούς αιώνες, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην όλη εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Σ' αυτό καθοριστικό ρόλο έπαιξαν και οι εσωτερικές ή ενδοηπειρωτικές μεταναστεύσεις. Ο κόσμος πήρε μια άλλη όψη κι οι ήπειροι αυτές έχασαν σε σημαντικό βαθμό το δικό τους καθαρό χαρακτήρα. Παράλληλα, τα αποτελέσματα αυτής της μετανάστευσης για τους λαούς των αποικιών ήταν μοιραία, γιατί ουσιαστικά οι μετανάστες μετέτρεψαν τους αυτόχθονες σε δούλους τους **[Castles, Miller 1998]**.

Μετά την Αμερικανική Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, την τάση των αποικιακών χωρών για ανεξαρτησία, την επικράτηση φιλελεύθερων σκέψεων μετά την Γαλλική Επανάσταση, με αποτέλεσμα να δηλώνουν τον τερματισμό της εποχής του αποικισμού, οι μετακινήσεις πληθυσμών για την ανεύρεση καλύτερης τύχης, παίρνουν την μορφή μεταναστεύσεως **[Αμηνά 1980]**. Το κυριότερο μεταναστευτικό ρεύμα παρουσιάζεται μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής και ειδικότερα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, οι οποίες απορροφούν τα δύο τρίτα περίπου του συνόλου του μεταναστευτικού ρεύματος.

Αμέσως μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο διακόπτεται η έντονη μεταναστευτική δράση μέσω δύο νομοθετικών μέτρων, τα οποία εκδόθηκαν μέσω της επιτροπής ερευνών του 1911. Στον έναν νόμο περί αποκλεισμού των αναλφάβητων μεταναστών, που τέθηκε σε εφαρμογή κατά την διάρκεια του πολέμου, και το δεύτερο περίφημος Νόμος των Ποσοστών, όπου απαγορεύονταν είσοδος μεταναστών στις Ηνωμένες Πολιτείες, κατά έτος και κατά χώρα πέρα του 3% των εισελθόντων κατά το έτος 1890 **[Baldwin-Edwards 2002]**.

Στο πρώτο ήμισυ του 20ου αιώνα πάνω από 100 εκατομμύρια άτομα μετανάστευσαν από την μια χώρα στην άλλη. Μεγάλη μεταναστευτική κίνηση παρατηρείται κυρίως, απ' όλα τα μέρη του κόσμου καθώς, πολλές χιλιάδες ανθρώπων μετακινούνται στον Νέο Κόσμο με τις απέραντες εκτάσεις εύφορης γης και την αλματώδη βιομηχανική ανάπτυξη που απαιτεί πολλά εργατικά χέρια.

Η Ελλάδα υπήρξε από τις χώρες που πρόσφερε στις Η.Π.Α το περισσότερο δυναμικό της καθώς, από το 1900 έως το 1921 μετανάστευσαν συνολικά 384.000

άτομα. Τα κενά που δημιούργησε όμως η υπερπόντια αυτή μετανάστευση ήλθε να καλύψει, στην Ελλάδα, ο πληθυσμός που μετακινήθηκε με την Μικρασιατική καταστροφή. Συνολικά την περίοδο αυτή επέστρεψαν στην χώρα πάνω από 1.300.000 πρόσφυγες (Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών, 2000: 1). Οι επιπτώσεις δε, του μεγάλου αυτού αριθμού των προσφύγων ήταν μακροπρόθεσμα πολύ θετικές καθώς, οι πιο πολλοί ήταν κάτοικοι πόλεων (Επιστήμονες, Έμποροι, Τεχνίτες ή Εργάτες) που με την πείρα τους στην βιομηχανία, την βιοτεχνία, το εμπόριο και τις τραπεζικές συναλλαγές και αναζωογόνησαν την ελληνική οικονομία.

Παρόλα τα μέτρα που πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις για την αναχαίτιση της εισροής και άλλων ξένων μεταναστών μετά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο πάρθηκαν από τις κυβερνήσεις, η διαρροή των φτωχών Ευρωπαίων προς τη μεγάλη ήπειρο συνεχίστηκε και μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Καινούριο κύμα μετανάστευσης έχουμε και μετά τον πόλεμο αυτό, όπου χιλιάδες άτομα ξεκληρίστηκαν, ξεσηκώθηκαν και κυνηγήθηκαν από τους τόπους τους και μεταφέρθηκαν, είτε εθελοντικά είτε συχνά με τη βία, στα πιο απίθανα μέρη της γης. Το πρόβλημα της μετανάστευσης, που για την Ελλάδα είναι αρκετά σοβαρό, στη σύγχρονη εποχή είναι αρκετά πολύπλευρο κι ιδιόμορφο [**Baldwin-Edwards, Safilios-Rothschild 1999**].

Με την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Ευρώπη βρέθηκε μπροστά σε ένα τεράστιο πρόβλημα. Εννέα εκατομμύρια εκπατρισθέντα πρόσωπα, βρίσκονταν στην Κεντρική Ευρώπη, που είχαν μετακινηθεί κατά την διάρκεια του πολέμου λόγω των πολεμικών γεγονότων, της καταλήψεως εδαφών, των αναγκαστικών μετακινήσεων προς εργασία, και των στρατοπέδων συγκεντρώσεων. Εκτός όμως από τον εκπατρισμό διαπιστώθηκε ότι ένας σημαντικός αριθμός επαναπατρισθέντων δεν επιθυμούν λόγω των γενομένων καταστροφών, των πολιτικών διώξεων, και της εγκαθιδρύσεως ολοκληρωτικών καθεστώτων, να επιστρέψουν στις χώρες τους [**Cavounidis 2003**].

Οι ΗΠΑ βγήκαν οικονομικά ενισχυμένες και το ίδιο και η Γερμανία, η οποία παρότι νικήθηκε, με την οικονομική βοήθεια των Η.Π.Α., κατόρθωσε μέσα σε λίγο διάστημα να γίνει μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες της Ευρώπης. Έτσι, άνοιξε τις πόρτες της στους μετανάστες από όλη την Ευρώπη, εκμεταλλεούμενη με

αυτό τον τρόπο τη δυνατότητα αγοράς φτηνότερης εργατικής δύναμης. Τεράστιος αριθμός Ελλήνων, κυρίως από τις βόρειες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, φεύγει εκείνη την εποχή στην Ευρώπη και πιο πολύ στη Γερμανία, ζητώντας δουλειά στις εκεί αγορές.

Τεράστιος αριθμός Ελλήνων, κυρίως απ' τις βόρειες αγροτικές περιοχές της χώρας μας, φεύγει κάθε χρόνο στην Ευρώπη και πιο πολύ στη Γερμανία, ζητώντας δουλειά στις εκεί αγορές. Όσο η ζήτηση απ' τα κράτη αυτά ήταν μεγάλη, τότε τα προβλήματα αποκατάστασής τους ήταν σχετικά εύκολα, θα μπορούσαμε να πούμε, σήμερα όμως που η γενική κρίση θίγει και τη Γερμανία, μεγάλος αριθμός αναγκάζεται να επαναπατριστεί ή να παλεύει με διάφορους τρόπους να προσαρμοστεί στις καινούριες δυσκολίες.

Η Ελλάδα παραδοσιακά ήταν και είναι χώρα μεταναστών από τις αρχές του αιώνα και μέχρι τη δεκαετία του '60, ενώ από χώρα αποστολής μεταβλήθηκε σταδιακά από τα μέσα τις δεκαετία του '80 σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η αντιστροφή της μεταναστευτικής ροής δημιούργησε στην χώρα μια νέα κοινωνική πραγματικότητα που επέβαλλε την ανάγκη διαμόρφωσης μια θεσμικά διαρθρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής[Καψάλης 2003].

Συνοπτικά η περίοδοι μετακίνησης των Ελλήνων κατά τη νεώτερη ιστορία της χώρας είναι οι εξής:

α) Περίοδος πριν από το 1900: Η μετανάστευση κατευθύνεται κυρίως προς την λεκάνη της Μεσογείου, της Μαύρης Θάλασσας, την Αίγυπτο κ.λπ. και έχει σποραδικό χαρακτήρα.

β) Περίοδος 1900–1921: Παρατηρείται μεταναστευτική κίνηση με αποκλειστική σχεδόν κατεύθυνση τις Η.Π.Α για λόγους κυρίως οικονομικούς και σχετική πληθυσμιακή πίεση[44]

γ) Περίοδος 1945–1950: Υπήρξε υποχρεωτική μετακίνηση για πολιτικούς λόγους 1.000.000 Ελλήνων περίπου προς τις γειτονικές χώρες του ανατολικού μπλοκ, σαν αποτέλεσμα του εμφύλιου πολέμου. Παράλληλα, υπάρχει μετακίνηση μέρους του πληθυσμού προς τις Η.Π.Α. Την ίδια περίοδο επιστρέφουν από τα Βαλκάνια 15.000 περίπου Έλληνες.

δ) Περίοδος 1950–1960: Παρατηρείται μετακίνηση Ελλήνων μεταναστών λόγω της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στην χώρα, προς την Αμερική, την

Αυστραλία και τον Καναδά. Ταυτόχρονα, και ειδικά το 1955 υπάρχει μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς τις δυτικό–Ευρωπαϊκές χώρες, και κυρίως στο Βέλγιο και την Δυτική Γερμανία. Αντίθετα από τις άλλες μεταναστευτικές κινήσεις, η μετανάστευση προς την Γερμανία χαρακτηρίζεται σαν μια καλά οργανωμένη διάρθρωση, εργατική επιλογή και συμβατικές υποχρεώσεις. Υπολογίζεται ότι κατά την διάρκεια της 10ετίας αυτής μετανάστευσαν συνολικά 312.000 Έλληνες, από τους οποίους 185.000 εκτός Ευρώπης.

ε) Περίοδος 1961–1973: Παρατηρείται γενικά, μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς την Ευρώπη. Από τους 965.000 Έλληνες που εγκατέλειψαν την χώρα, οι 650.000 ή το 68% περίπου κατευθύνθηκε κυρίως προς την Δυτική Γερμανία και κατόπιν στην Σουηδία και το Βέλγιο.

στ) Περίοδος 1974–Σήμερα: Αρχίζει η βαθμιαία κάμψη της μετανάστευσης ενώ, αντίθετα παρατηρείται ολοένα αυξανόμενη παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών. Γενικά, έχει παρατηρηθεί ότι οι Έλληνες που μεταναστεύουν στην Δυτική Ευρώπη προέρχονται κυρίως (70% περίπου) από τις αγροτικές περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, ενώ οι Έλληνες που ξενιτεύονται στην Αμερική, τον Καναδά και την Αυστραλία προέρχονται κυρίως από την Νότια Ελλάδα και τα νησιά. Το μεγαλύτερο όμως, ποσοστό (60% περίπου) των Ελλήνων μεταναστών είναι άντρες από 15–44 ετών και το 55%-60% απ’ αυτούς πριν από την αναχώρησή τους ήταν στην χώρα οικονομικά ενεργοί.

5.3 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ.

Τα αίτια της μετανάστευσης είναι πολύμορφα. Οι άνθρωποι μεταναστεύουν για να αποφύγουν τους πιεστικούς παράγοντες της ζωής αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Ειδικότερα μεταναστεύουν για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς (αυταρχικά καθεστώτα), θρησκευτικούς και πολιτιστικούς λόγους. Οι μεταναστευτικές κινήσεις προς την Ευρώπη, τις Η.Π.Α και τον Καναδά, την Αυστραλία και σε άλλες χώρες υποδοχής μεταναστών είχαν οικονομικό χαρακτήρα για αυτό και οι πρώτοι που ασχολήθηκαν με το μεταναστευτικό φαινόμενο ήταν

οικονομολόγοι οι οποίοι αποδίδουν τα αίτια σε λόγους όπως διαφορές μισθών μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών και την έλλειψη μέσων και εργαλείων για κάλυψη των αναγκών τους σε ένα πολυπληθές περιβάλλον **[Μουσούρου, Λουκία 2003]**.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, σημαντική αιτία που συμβάλλει στην μετανάστευση των πληθυσμών είναι η πληθυσμιακή αύξηση κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ο Ravenstein επιχείρησε να ερμηνεύσει την μετανάστευση διατυπώνοντας κάποιες αρχές σχετικά με τα προβλήματα που δημιουργεί ο υπερπληθυσμός, η υψηλή φορολογία και το αρνητικό κοινωνικό περιβάλλον και έθεσε ως κύριο κίνητρο της μετανάστευσης την βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και του βιοτικού επιπέδου **[Χλέτσος 2005]**.

Τα βασικά κίνητρα των πρώτων μεταναστών ήταν η ανάγκη εξεύρεσης τροφής, η επιβίωση και ο φόβος μιας ισχυρότερης δύναμης. Αργότερα όμως, λειτούργησαν και άλλα κίνητρα για τις μετακινήσεις τους όπως, η θρησκευτική καταδίωξη, η πολιτική καταπίεση, οι οικονομικές δυσκολίες και η επιθυμία ν' αποφύγουν τις κυρώσεις κάποιου νόμου. Τα βασικά όμως αίτια μετακίνησης του ανθρώπου ήταν τα παρακάτω **[Μουσούρου, Λουκία 2003]**:

- **Το περιβάλλον**, καθώς η γεωγραφική θέση του τόπου παραμονής πολλών φυλών δεν ευνοούσε την διαβίωση τους.

- **Οι πληθυσμιακές πιέσεις** καθώς, η έκταση της γης δεν ήταν συχνά αρκετή για να θρέψει τον πληθυσμό ενός τόπου και ανάγκαζε πολλούς να φύγουν. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται συνήθως στα νησιά που η καλλιεργήσιμη γη περιορίζεται από την θάλασσα και η αύξηση του πληθυσμού οδηγεί στην ανεπάρκεια των αγαθών. Όταν λοιπόν, ο νησιωτικός πληθυσμός αυξάνεται παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της οργανωμένης μετανάστευσης των ανθρώπων που φεύγουν αναζητώντας καινούριες πατρίδες.

- **Οι φυσικές καταστροφές**. Οι πλημμύρες, η ξηρασία και ο παγετός που καταστρέφουν τις καλλιέργειες εξαναγκάζουν συχνά τα άτομα να μετακινηθούν για εύρεση τροφής σε πιο γόνιμα περιοχές.

- **Η θρησκευτική καταδίωξη**. Λέγεται ότι είναι στην ανθρώπινη φύση η προσπάθεια του ανθρώπου να πείθει τους αλλόθρησκους και να υιοθετεί την δική του ή να καταδιώκει και να προσπαθεί να εξολοθρεύσει κάποιους που δεν

συμμορφώνονται. Χαρακτηριστικά παραδείγματα θρησκευτικής καταδίωξης υπάρχουν πολλά στην ιστορία της ανθρωπότητας αρκεί, να σκεφτεί κανείς την δίωξη των Χριστιανών από του Ρωμαίους. Η θρησκευτική καταδίωξη ήταν επίσης, ένας από τους κύριους λόγους αποικισμού στην Αμερική. Άλλα παρόμοια παραδείγματα υπάρχουν στις πληθυσμιακές μετακινήσεις με θρησκευτικό κίνητρο στον Βουδισμό και τον Μωαμεθανισμό. Ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων μεταναστεύει για να διατηρήσει την θρησκευτική του ελευθερία ενώ, τα θρησκευτικά προσκυνήματα και οι ιεραποστολές συντελούν στην μετανάστευση των λαών.

- **Τα πολιτικά κίνητρα.** Οι μεταναστεύσεις με πολιτικά κίνητρα, που συναντώνται συχνά στην εποχή μας, συνέβαιναν ίσως από την εποχή της ανάπτυξης των πρώτων αυτοκρατοριών που ήταν αρκετά ισχυρές, ώστε να υποτάσσουν τις μειονότητες. Πρόσφατο παράδειγμα των πολιτικών κινήτρων μετανάστευσης αποτελούν οι Έλληνες που διασκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη της γης κατά την διάρκεια της επτάχρονης στρατιωτικής δικτατορίας στην χώρα. Μετά τον Εμφύλιο πόλεμο του 1947 μετακινήθηκε προς την Σοβιετική Ένωση και άλλες πρώην ανατολικές χώρες ένα μεγάλο πλήθος ανθρώπων. Τέλος, η κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης αποτελεί καθοριστική αιτία για την μετανάστευση πληθυσμών από τις χώρες αυτές στην Ελλάδα.

- **Τα εργασιακά αίτια.** Η έλλειψη εργασίας στον τόπο καταγωγής αναγκάζει περιστασιακά πολλά άτομα να ξενιτεύονται σε τόπους που οι ευκαιρίες απασχόλησης είναι μεγαλύτερες.

- **Τα οικονομικά αίτια.** Πολλά άτομα μεταναστεύουν συνήθως, όταν οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στην χώρα υποδοχής είναι πιο ευνοϊκές από τις συνθήκες στην χώρα αποστολής και εκτός από τις αμοιβές που είναι πιο υψηλές, παρέχονται με συμβόλαια ανάλογη εργασία, ασφαλιστική κάλυψη, οικογενειακά επιδόματα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στέγη και άλλα μέσα που δημιουργούν στον μετανάστη συναίσθημα ασφάλειας όμοιο σχεδόν μ' εκείνο που είχε στην πατρίδα του.

- **Άλλοι κοινωνικοί λόγοι.** Η μετανάστευση γίνεται επίσης και για οικογενειακούς λόγους, όταν οι γονείς θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά τους ή

τα εγγόνια τους, για λόγους ανεύρεσης συντρόφου και την δημιουργία οικογένειας, ειδικά για τις γυναίκες, που επιθυμούν να ξεφύγουν από το συχνά στενό κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον. Η μεγάλη οικονομική ανισότητα σε παγκόσμιο επίπεδο και η ακόλουθη ανισοκατανομή σε ευκαιρίες απασχόλησης και ευκαιρίες για καλύτερο βιοτικό επίπεδο προκαλεί το φαινόμενο της μετανάστευσης από τις αναπτυσσόμενες χώρες προς τις πλούσιες και πιο ανεπτυγμένες

Σήμερα, οι περισσότερες πληθυσμιακές μετακινήσεις συνδέονται με την οικονομική υπανάπτυξη και το φαινόμενο του υπερπληθυσμού που συνδέεται άμεσα και με την όξυνση του προβλήματος της ανεργίας. Τα αίτια είναι κυρίως οικονομικά αλλά σε πολλές περιπτώσεις κοινωνικοί και πολιτικοί παράγοντες υπαγορεύουν την μετακίνηση του πληθυσμού. Η επικράτηση δικτατορικών καθεστώτων ή η ύπαρξη πολεμικών συγκρούσεων σε κάποια περιοχή επηρεάζουν σημαντικά τις αποφάσεις των ατόμων για την μετακίνησή τους.

Χώρες αποστολής μεταναστών είναι οι γενέτειρες χώρες των μεταναστών από την οποία μετακινούνται για οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και άλλους λόγους και εγκαθίστανται σε κάποια άλλη για μεγάλα χρονικά διαστήματα ή και μόνιμα. Για τις χώρες αποστολής, οι επιπτώσεις συνδέονται με την αναχώρηση των μεταναστών η οποία έχει επιπτώσεις στην απασχόληση, την παραγωγή και τους μισθούς, με τα εμβάσματα και την μελλοντική επιστροφή τους. Τα εμβάσματα που στέλνουν οι μετανάστες από τις χώρες στις οποίες εργάζονται ενεργούν θετικά στο βιοτικό επίπεδο των οικογενειών καθώς αυξάνεται το εισόδημά τους, ενώ ταυτόχρονα, η αναχώρηση των εργατών, λίγο ή περισσότερο εξειδικευμένων, έχει σαν αποτέλεσμα την ανακούφιση της αγοράς εργασίας χωρίς να επιδεινώνεται το παραγωγικό επίπεδο. Ακόμη μειώνεται ο αριθμός των ατόμων που αναζητούν εργασία, περιορίζεται η πίεση από την πληθυσμιακή αύξηση ενώ σε ότι έχει σχέση με την επιστροφή των μεταναστών στην γενέτειρα χώρα, σε αρκετές περιπτώσεις η επιστροφή των μεταναστών συνδέεται με την μεταφορά γνώσεων.

Το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει πολλές φορές αρνητικές επιπτώσεις για την χώρα αποστολής καθώς, αποδυναμώνεται από τους νέους των παραγωγικών τάξεων που θεωρούνται απαραίτητοι για την οικονομική της ανάπτυξη. Οι νέοι ηλικίας από 15 έως 30 περίπου ετών που αποφασίζουν πιο εύκολα να μεταναστεύσουν συντελούν στην μείωση του ποσοστού των γεννήσεων

ή των γάμων και την αύξηση του ποσοστού γήρανσης του πληθυσμού της πατρίδας τους. Όταν δε η χώρα αποστολής αρχίσει ν' αναπτύσσεται οικονομικά και βιομηχανικά, η έλλειψη εργατικού δυναμικού των παραγωγικών τάξεων γίνεται εντονότερη. Αρνητική τέλος επίπτωση είναι και η οικονομική εξάρτηση της χώρας αποστολής από την χώρα υποδοχής των μεταναστών.

Χώρες υποδοχής των μεταναστών είναι οι χώρες στις οποίες μετακινούνται και εγκαθίστανται για ορισμένο ή και αόριστο χρονικό διάστημα οι μετανάστες και απολαμβάνουν τα οικονομικά και κοινωνικά της οφέλη. Οι μεταναστευτικές εισροές στην χώρα υποδοχής έχουν επιπτώσεις στο επίπεδο των αμοιβών, την λειτουργία της αγοράς εργασίας και την εξειδίκευση. Η γενική θεώρηση είναι ότι η εργασία των μεταναστών είναι θετική στο σύνολο της οικονομίας της χώρας σύμφωνα με την εμπειρία των μεταναστευτικών εισροών προς τις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες η οποία έδειξε σημαντικά οικονομικά οφέλη για τις χώρες αυτές. Επίσης, διαταράσσεται η νοοτροπία και η κοινωνική δομή της καθώς, τα άτομα ή οι ομάδες που μεταναστεύουν μεταφέρουν μαζί τους τα ήθη, τα έθιμα και τις απόψεις τους για τα διάφορα κοινωνικά θέματα όπως, η θρησκεία, η παιδεία, η ηθική και οι διάφορες αξίες.

5.4 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι μετακινήσεις πληθυσμών προς την Ευρώπη επηρέασαν και την Ελλάδα. Αν και η χώρα την περίοδο εκείνη ήταν από τις λιγότερο ανεπτυγμένες της ΕΕ, κατά τη δεκαετία του '90 δέχθηκε υψηλό ποσοστό οικονομικών μεταναστών αναλογικά με τον πληθυσμό και το εργατικό της δυναμικό, που κατά κανόνα απασχολούνταν σε αδήλωτες εργασίες.

Το μεγαλύτερο μέρος των μεταναστών είναι τώρα νόμιμοι με τις νομιμοποιήσεις το 1998, 2000, 2004, 2005 και τις μεταρρυθμίσεις του μεταναστευτικού νόμου του 2007. Μπορεί λοιπόν πλέον να εφαρμοστεί μια ενεργητική πολιτική ενσωμάτωσης. Κατά συνέπεια είναι σημαντική η εξέταση των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αποτελεσμάτων που ενδέχεται να επιφέρει η ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία των ίδιων και ιδιαίτερα των παιδιών

τους, που ανέρχονται σήμερα στο 10% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού της Ελλάδας και αποτελούν οργανικό τμήμα της ελληνικής κοινωνίας.

5.4.1 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

Από τα τέλη του 1980, η Ελλάδα όπως και η Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία μετατρέπονται σε χώρες υποδοχής μεταναστών. Η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων, η επιδείνωση της διεθνούς οικονομικής κατάστασης και ο θρησκευτικός φανατισμός, επέφεραν δραματική αύξηση στα ρεύματα των αλλοδαπών από την ανατολική και την κεντρική Ευρώπη αλλά και τον τρίτο κόσμο. Οι μετανάστες διασχίζουν τα εθνικά σύνορα χωρίς να διαθέτουν πάντα τα απαραίτητα νόμιμα πιστοποιητικά και προέρχονται στην πλειονότητά τους από την Αλβανία, την Πολωνία, τις Φιλιππίνες, το Πακιστάν, το Ιράκ και την Αίγυπτο[Petronoti, Triantafyllidou 2003].

Το μεταναστευτικό φαινόμενο που εκδηλώθηκε στην Ελλάδα μαζικά από τα μέσα της δεκαετίας του '80, ανήκει στη λεγόμενη «νέα μετανάστευση» η οποία χαρακτηρίζει και όλες τις χώρες της νότιας Ευρώπης. Βασικοί λόγοι πρόκλησής της, όπως ήδη έχει αναφερθεί, αποτελούν η οικονομική κατάρρευση, οι διώξεις και ο πόλεμος καθώς και η φτώχεια και η εξαθλίωση των πληθυσμών. Αυτή η αλλαγή «ρόλου» από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών, σηματοδότησε για την ελληνική κοινωνία μία σειρά από βαθιές κοινωνικο - οικονομικό - πολιτικές αλλαγές που βρίσκονται ακόμη και σήμερα σε εξέλιξη. Το φαινόμενο της εισροής μεταναστών και οι ποικίλες πολιτικές μετανάστευσης που ακολουθήθηκαν τα τελευταία χρόνια αποτέλεσαν παράγοντες κοινωνικής μεταβολής για το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας[Champion, Fielding 1992].

Η ακριβής ποσοτική διάσταση των μεταναστευτικών ροών είναι δύσκολο να απεικονισθεί από τα επίσημα στοιχεία καθώς η συντριπτική πλειονότητα των αλλοδαπών που εισήλθαν στην Ελλάδα στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 ήταν παράνομοι. Αντίθετα το μεταναστευτικό απόθεμα μπορεί να προκύψει από τα αποτελέσματα των απογραφών. Έτσι σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτά ο αριθμός των αλλοδαπών που διέμεναν στην Ελλάδα στις αρχές του 2001 αυξήθηκε κατά 630.000 σε σχέση με αυτόν του 1991 (από 167.000 σε 797.000). Σύμφωνα με

εκτιμήσεις για την εξέλιξη της μετανάστευσης στην Ευρώπη, η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία, ως δύο από τις φτωχότερες χώρες της ΕΕ με συρρικνούμενους και γηράσκοντες πληθυσμούς, είναι απίθανο να προσελκύσουν μεγάλο αριθμό μεταναστών από χώρες με υψηλά επίπεδα αύξησης πληθυσμού (λ.χ. Αίγυπτος, Τουρκία). Αντίθετα αυτό μπορεί να συμβεί στις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες παρέχουν υψηλή ποιότητα ζωής και αποτελούν ελκυστικό προορισμό για μετανάστευση (λ.χ. Αυστρία, Σουηδία, Φιλανδία)[Zimmerman 1995].

5.5 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Πιο κάτω εξετάζονται συνοπτικά οι κύριες δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές επιπτώσεις της εισροής του μεγάλου αριθμού μεταναστών στη χώρα.

5.5.1 Δημογραφικές

Η Ελλάδα, όπως όλες σχεδόν οι ανεπτυγμένες χώρες, αντιμετωπίζει το πρόβλημα της υπογεννητικότητας. Με δεδομένο ότι τα υιοθετημένα κατά καιρούς κίνητρα αντιστροφής αυτού του φαινομένου έχουν αποδειχθεί ανεπαρκή, η δραστικότερη αντιμετώπιση του πληθυσμιακού και νεανικού ελλείμματος πραγματοποιείται με την εισαγωγή μεταναστών από χώρες με πληθυσμιακά αποθέματα[Μπαγκαβός, Παπαδόπουλος 2006].

Χαρακτηριστική είναι η δημογραφική ανανέωση της χώρας στη δεκαετία 1990-2000, ανανέωση που οφείλεται αποκλειστικά στην παρουσία των μεταναστών. Να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την Απογραφή του 2001, η αύξηση του πληθυσμού κατά 679.705 άτομα στην περασμένη δεκαετία, οφείλεται αποκλειστικά στους μετανάστες. Η προσθήκη του αριθμού των μεταναστών στον πληθυσμό της Ελλάδος, αύξησε το συνολικό πραγματικό πληθυσμό της, με αποτέλεσμα τη μεταβολή της δημογραφικής της σύνθεσης. Οι δημογραφικές εκτιμήσεις προβλέπουν ότι με δεδομένη τη μείωση του γηγενούς πληθυσμού της χώρας και τη

σταθερή μείωση του παραγωγικού πληθυσμού, σε συνδυασμό με την γρηγορότερη αύξηση του γεροντικού πληθυσμού, η μετανάστευση θα συμβάλλει στην αύξηση του συνολικού πληθυσμού αλλά και στη βελτίωση της κατά ηλικία σύνθεσής του.

Ήδη τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια η μετανάστευση έχει επιφέρει αλλαγές στη διάρθρωση του πληθυσμού. Ο πληθυσμός της Ελλάδας την 1/1/2004 υπολογίζεται σε 11.047.000 κατοίκους, κυρίως λόγω της μετανάστευσης, εφόσον οι γεννήσεις που καταγράφηκαν στη χώρα ανά 1000 κατοίκους ήταν 9,3 έναντι 9,4 τω θανάτων. Η συμβολή του μεταναστών στη φυσική ανανέωση του πληθυσμού της χώρας είναι προφανής αφού από 112.042 γεννήσεις που σημειώθηκαν το 2006, οι 14.570 γεννήσεις είναι από μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα.

Επίσης σύμφωνα πάλι με στοιχεία της ΕΣΥΕ (13/9/06) σχετικά με τις εκτιμήσεις για τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας από την 1η Ιανουαρίου των ετών 1991-2005 καθώς και τις γεννήσεις και τους θανάτους για το καθένα από αυτά τα έτη, προκύπτει ότι ο συνολικός πληθυσμός της χώρας στο διάστημα της προαναφερόμενης δεκατετραετίας αυξήθηκε κατά 890.000 άτομα δηλ. σε ποσοστό 8,7%. Αυτό επιβεβαιώνεται και από τη νεανική ηλικιακή πυραμίδα του αλλοδαπού πληθυσμού όπου η συχνότητα των γεννήσεων είναι υψηλότερη από αυτή των θανάτων. Από την ανάλυση των προαναφερόμενων στοιχείων προκύπτει επίσης ότι ο συνολικός αριθμός των γεννήσεων καθ' όλη τη διάρκεια της δεκατετραετίας ξεπέρασε τον αριθμό των θανάτων μόνο κατά 19.573. Με δεδομένη αυτή τη μικρή υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων η συνολική αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδας οφείλεται κατά 98% (870.267 άτομα), στην καθαρή εισροή πληθυσμού κυρίως αλλοδαπών. Διαφορετικά ο πληθυσμός της χώρας θα είχε μειωθεί.

Οι εκτιμήσεις επίσης που προέκυψαν από την πρώτη διαδικασία νομιμοποίησης μας παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των μεταναστών. Προκύπτει ότι η κατά ηλικία δομή του αλλοδαπού πληθυσμού είναι ιδιαίτερα νεανική σε σχέση με αυτή του ελληνικού. (Κατά το 1999 σε 100 αλλοδαπούς οι 9 ήταν ηλικίας 0-14, οι 86 μεταξύ 15 και 64, και μόνο 5 ήταν πάνω από 65 ετών. Για τον ελληνικό πληθυσμό η αντιστοιχία ήταν 16, 67 και 17). Σύμφωνα πάλι με εκτιμήσεις από τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2020 το 13.3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας θα αποτελείται από

μετανάστες, ο δε αριθμός τους εκτιμάται ότι θα ανέρχεται σε περίπου 1,52 εκατ.[Μπαγκαβός, Παπαδόπουλος 2006].

Η ίδια περίπου εκτίμηση επιβεβαιώνεται και από την πρόσφατη έρευνα της ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ, η οποία βασίζεται στα στοιχεία απασχόλησης του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, το έτος 2006. Σύμφωνα με αυτήν, η εισροή των μεταναστών στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 2005-2020, εκτιμάται ότι δεν θα ξεπεράσει τα 400.000 άτομα. Ο αριθμός αυτός είναι κατά πολύ μειωμένος έναντι της περιόδου 1990-2004, ο οποίος ξεπέρασε το 1.000.000 μετανάστες.

Από πολλούς αναλυτές θεωρείται ως η πλέον αποτελεσματική πολιτική για την αντιμετώπιση της υπογεννητικότητας, η οποία θα συμβάλλει ταυτόχρονα στην εύρυθμη λειτουργία του ασφαλιστικού συστήματος, όταν μάλιστα η αναλογία εργαζομένων – συνταξιούχων είναι 2:1 με επιθυμητή 4:1. Εκτιμάται ότι για τα επόμενα 50 χρόνια και στο βαθμό που οι μεταναστευτικές εισροές θα βρίσκονται μεταξύ των ηλικιών 15-39, θα απαιτηθεί ένας ιδιαίτερα υψηλός αριθμός μεταναστών (1.600.000 άτομα) προκειμένου ο πληθυσμός των παραγωγικών ηλικιών να διατηρηθεί στα σημερινά επίπεδα. Σε αυτό το μέγεθος, θα πρέπει να προστεθεί και ο αριθμός των ατόμων που συνοδεύουν τις παραγωγικές ηλικίες, ηλικίες (0-14) ετών, ανεβάζοντας έτσι το μέγεθος κατά 13,8% δηλ. σε 1.820.000 άτομα.

Η συνεχής όμως μεταναστευτική εισροή ατόμων παραγωγικών ηλικιών σε συνδυασμό με τη δυσκολία της επιλεκτικής μετανάστευσης κατά ηλικία, οδηγεί στην περαιτέρω αύξηση του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Συνεπώς η περαιτέρω αύξηση του λόγου της δημογραφικής εξάρτησης δεν μπορεί μακροχρόνια να αντισταθμιστεί από τη μετανάστευση. Με άλλα λόγια μπορεί η μετανάστευση να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αποφυγή μελλοντικής μείωσης του συνολικού πληθυσμού και να συμβάλει στην κάλυψη αναγκών στην αγορά εργασίας, σε καμιά περίπτωση όμως δεν θα μπορέσει να αποτρέψει τη μελλοντική μείωση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας καθώς και τη διεύρυνση της δημογραφικής γήρανσης του πληθυσμού της Ελλάδας.

Στην περίπτωση της Ε.Ε., η συμβολή της μετανάστευσης στη λύση του δημογραφικού προβλήματος αποτελεί αντικείμενο πολλών σεναρίων. Είναι γνωστό ότι η υπογεννητικότητα είναι από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν

οι χώρες της Ευρώπης. Στις επόμενες δεκαετίες θα μειώνονται συνεχώς οι νέοι που θα εντάσσονται στην αγορά εργασίας και αυτό θα δυσχεραίνει τις συνθήκες εργασίας αλλά και το ασφαλιστικό σύστημα. Σε έκθεση της Επιτροπής του ΟΗΕ για τον Πληθυσμό αναφέρεται ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να δεχτούν μέχρι το 2025 πάνω από 100 εκατομμύρια μετανάστες για να μπορέσουν να διατηρήσουν σταθερό το εργατικόδυναμικό τους.

Για την Ελλάδα στην ίδια έκθεση προβλέπεται ότι, ήδη από το 2015, 3 από τα 14 εκατομμύρια κατοίκους της, θα είναι αλλοδαποί προερχόμενοι από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα δε με την Πράσινη Βίβλο που εξέδωσε το Συμβούλιο της Ε.Ε. στις 17/1/2005 για τη διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης, η Ε.Ε. κατά το διάστημα από το 2010 έως το 2030 θα χρειαστεί 20 εκατομμύρια μετανάστες λόγω της μείωσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της (Commission of the European Communities 2005). Αν δεν γίνει αυτό, επισημαίνεται, θα υπάρξουν επιπτώσεις στη συνολική οικονομική ανάπτυξη, στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

Το δημογραφικό πρόβλημα, όπως προαναφέρθηκε, έχει σημαντικές συνέπειες για τη διατήρηση ενός σταθερού, οικονομικά ενεργού πληθυσμού που θα μπορεί να συμβάλλει στη συντήρηση του μη ενεργού πληθυσμού. Η μετανάστευση στην Ελλάδα όπως και σε άλλες χώρες της ΕΕ των 15, μπορεί να καλύψει σε περιορισμένο βαθμό τις μακροχρόνια σχετικές ανάγκες. Η αναγκαιότητα λήψης κατάλληλων μέτρων, που θα ενίσχυαν τη γεννητικότητα στη χώρα είναι εμφανής, προκειμένου να περιοριστεί η παρούσα γήρανση του πληθυσμού.

5.5.2 Οικονομικές

Αν και δεν τεκμηριώνεται η άποψη ότι χωρίς τους μετανάστες η ελληνική οικονομία θα αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης, ωστόσο μέχρι σήμερα η απασχόληση των αλλοδαπών στη χώρα μας, αποδεικνύει ότι : έχει επιτευχθεί η αποφυγή της διακοπής των οικονομικά οριακών δραστηριοτήτων που απασχολούν Έλληνες και ορισμένες έχουν εξαγωγικό προσανατολισμό, έχει βελτιωθεί η ηλικιακή σύνθεση του εργατικού δυναμικού, έχουν ενισχυθεί τα ασφαλιστικά ταμεία, στις

περιπτώσεις που καταγράφονται οι αλλοδαποί ως εργαζόμενοι και έχει ενισχυθεί η εξυπηρέτηση των νοικοκυριών στη φύλαξη των μικρών παιδιών και τη φροντίδα των ηλικιωμένων ανθρώπων[Φακολιάς 2003].

Το ελληνικό ΑΕΠ το έτος 2005 αυξήθηκε με ρυθμό 3,7% και οι περίπου 2,6 ποσοστιαίες μονάδες ήταν αποτέλεσμα της ιδιωτικής κατανάλωσης, εκ των οποίων η μια μονάδα προέρχεται από την κατανάλωση των μεταναστών (Στοιχεία της Τραπεζής της Ελλάδος). Επίσης η κατά άτομο τραπεζική κατάθεση των μεταναστών υπολογίζεται περί τα 10.000 ευρώ, όταν η αντίστοιχη του έλληνα είναι περί τα 8.000 ευρώ. Οι δε συνολικές καταθέσεις τους ξεπερνούν τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ και αποτελούν τους πιο συνεπείς δανειολήπτες[Χαλιάπα 2005].

Επίσης σύμφωνα με μελέτη του Ινστιτούτου εργασίας της ΓΣΕΕ αποδείχθηκε ότι η εισοδος των μεταναστών στην ελληνική αγορά δεν συνοδεύθηκε με σοβαρές απορυθμίσεις στην αγορά εργασίας και στην ελληνική κοινωνία γενικότερα. Αυτό συνέβη κυρίως γιατί οι μετανάστες ερχόμενοι στη χώρα μας αντιμετώπισαν ένα «φιλικό» εργασιακό περιβάλλον καθώς η Ελλάδα διέθετε ήδη πριν τη μαζική είσοδο των μεταναστών μια «μαύρη» αγορά εργασίας η οποία και μεγάλη ήταν σε μέγεθος και εύκολα γιγαντώθηκε προσφέροντας κατ' αυτό τον τρόπο ευκαιρίες απασχόλησης και εισοδήματος.

Η συνεισφορά τους στον αγροτικό τομέα είναι σημαντική όπου ένας μικρός αριθμός εργατών μεγάλης ηλικίας, που απασχολούνταν κυρίως στη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, οδηγήθηκε εκτός παραγωγικής διαδικασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στα μέσα της δεκαετίας του 2000, οι περισσότεροι μετανάστες να απασχολούνται στον αγροτικό και κατασκευαστικό τομέα. Μάλιστα η συμβολή των μεταναστών επεκτάθηκε σε πολλές περιοχές της υπαίθρου προκαλώντας τόνωση των τοπικών αγορών ενώ επεκτάθηκε και πέραν του αγροτικού τομέα.

Σύμφωνα με τη διετή έκθεση του ΟΟΣΑ (2003-04) για τη χώρα, η παρουσία των αλλοδαπών εργατών δεν περιόρισε στην ίδια αναλογία τις ευκαιρίες απασχόλησης του ντόπιου εργατικού δυναμικού ενώ στις περισσότερες περιπτώσεις δημιούργησε πρόσθετα εισοδήματα για την οικονομία, σημαντική αύξηση της έμμεσης φορολογίας, ευκαιρίες απασχόλησης σε καλύτερο επίπεδο για τους Έλληνες με παρόμοιο επίπεδο εργασιακών ικανοτήτων και αξιοποίηση αγροτικής παραγωγής πολύ χαμηλής παραγωγικότητας.

Στον τομέα των κατασκευών επίσης η συμμετοχή των μεταναστών έγινε σε βάρος μιας ανάλογης απασχόλησης των Ελλήνων και σε όφελος των εταιρειών, οι οποίες εκμεταλλεύτηκαν τη μαζική παρουσία των αλλοδαπών και συγκράτησαν το κόστος εργασίας. Έτσι αυξήθηκαν τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων ενώ ένας μικρός αριθμός ελλήνων εργαζομένων πέτυχε θέσεις εποπτείας και μικροεργολαβίας.

Επιπρόσθετα αυξήθηκε η παραγωγικότητα της εργασίας ενώ την ίδια στιγμή η φθηνότερη εργασία συμβάλλει στην ακύρωση επενδύσεων εκσυγχρονισμού στις οποίες θα προέβαιναν οι επιχειρήσεις προκειμένου να αντιμετωπίσουν την άνοδο του κόστους εργασίας. Σε πολλές περιπτώσεις βέβαια οι επενδύσεις αυτές δεν χάνονται αλλά μεταφέρονται σε άλλους τομείς ή οδηγούν στην αύξηση της κατανάλωσης, επισημαίνουν οι αναλυτές. Η έλευση μεταναστών συνδέεται στενά μεταξύ άλλων και με τις πολλές αδήλωτες εργασίες που εκτελούνται, καθώς η παράνομη εργασία και η παραοικονομία είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των «χωρών της νέας μετανάστευσης», στις οποίες ανήκει και η Ελλάδα. Αυτές οι αδήλωτες εργασίες βρίσκονται κυρίως στη γεωργία, στον οικοδομικό τομέα, σε κατασκευές και υπηρεσίες μικρής κλίμακας για άτομα και οικογένειες και συμπίπτουν σχεδόν ακριβώς με τη ζήτηση αλλοδαπών μεταναστών στην Ελλάδα.

Πέραν των προωθητικών παραγόντων «push factors» των χωρών αποστολής μεταναστών, η εισροή μεταναστών στη χώρα όπως και στη νοτιοευρωπαϊκή περιοχή γενικότερα, ανταποκρίθηκε στη ζήτηση ορισμένων τύπων εργασιών (δραστηριότητες χαμηλού κοινωνικού γοήτρου και αμοιβής, κυρίως στην επεκτεινόμενη οικονομία) που σήμερα όλο και περισσότερο συμπληρώνονται από μετανάστες

Η προσφορά των μεταναστών για ανειδίκευτη και κακοπληρωμένη εργασία, και μάλιστα σε θέσεις εργασίας που δεν ενδιαφέρουν το ντόπιο εργατικό δυναμικό της χώρας, κατ' αρχήν έχει θετικά αποτελέσματα. Διότι αφ' ενός καλύπτονται συγκεκριμένες ανάγκες της αγοράς εργασίας αφ' ετέρου αν δεν χρησιμοποιούνταν μετανάστες πιθανόν το παραγόμενο προϊόν σε αυτούς τους τομείς να ήταν ποσοτικά λιγότερο. Επίσης αρκετές επιχειρήσεις οι οποίες χρησιμοποιούν τους μετανάστες ως φθηνή εργατική δύναμη, πιθανόν να μην μπορούσαν να αντέξουν υψηλότερο εργατικό κόστος και να έκλειναν, γεγονός που θα είχε ως αποτέλεσμα οι

ντόπιοι εργαζόμενοι στην επιχείρηση να έμεναν άνεργοι, και επιπλέον θα υπήρχε μείωση στην παραγωγή. Αντίθετα η μη εισροή ξένου εργατικού δυναμικού, θα προκαλούσε μετατροπή των συνθηκών εργασίας και άνοδο των αμοιβών.

Η φθηνή εργασία όμως συμπαρασύρει τις μισθούς προς τα κάτω, σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό που θα αποδέχονταν οι Έλληνες εργαζόμενοι. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κενών θέσεων εργασίας που δυνητικά θα καλύπτονται από την εισροή νέων παράνομων αλλοδαπών, δημιουργώντας έτσι ένα φαύλο κύκλο, με την ολοένα αυξανόμενη ζήτηση εργασίας για νεοεισερχόμενους αλλοδαπούς.

Ωστόσο η αντίληψη ότι η χρησιμοποίηση μεταναστών στην αγορά εργασίας αυξάνει την ανεργία ανειδίκευτων εργατών καθώς υποκαθιστούν το ντόπιο ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό, δεν φαίνεται να ευσταθεί. Σχετικές μελέτες, τόσο στην Αμερική όσο και στις χώρες της Ευρώπης, δεν έχουν αποδείξει ότι η μετανάστευση επηρεάζει δραματικά την ανεργία. Μάλιστα στην Ευρώπη πιστεύεται ότι οι μετανάστες αποτελούν την ευέλικτη εφεδρεία σε περιπτώσεις που η κινητικότητα του ντόπιου εργατικού δυναμικού είναι μικρή οι όποιες δε αρνητικές επιδράσεις, είναι περιορισμένες και φαίνεται να επικεντρώνονται στους εργάτες των μεταποιητικών βιομηχανιών και στο ανειδίκευτο δυναμικό της βιομηχανίας και των υπηρεσιών.

Οι δύο πληθυσμοί, γηγενείς και επίλυδες, δεν αποτελούν τέλεια υποκατάστατα και δεν ανταγωνίζονται για τις ίδιες θέσεις εργασίας (IOM 2005). Κάτι τέτοιο επιβεβαιώνεται και σε πρόσφατη έρευνα, που αναδημοσίευσαν οι New York Times στις 3/11/2005 σύμφωνα με την οποία οι μετανάστες ανταγωνίζονται περισσότερο μεταξύ τους παρά με τον γηγενή πληθυσμό. Στην ίδια έρευνα σημειώνεται ότι οι επιπτώσεις στους μισθούς είναι θετικές για το 91% του πληθυσμού των ΗΠΑ, ανατρέποντας έτσι προηγούμενα ευρήματα του Borjas.

Σημαντική αιτία που επιτείνει και συντηρεί την προσφορά φθηνής και ανειδίκευτης εργασίας, αποτελεί η λαθρομετανάστευση. Επισημαίνεται ότι οι μετανάστες χρησιμοποιούνται κυρίως στην παραοικονομία, με αποτέλεσμα να διογκώνεται το μέρος εκείνο του ΑΕΠ που δεν καταγράφεται και να χάνει η χώρα φορολογικά έσοδα. Κατά συνέπεια οι μετανάστες εργάτες δεν συνεισφέρουν άμεσα στα κρατικά έσοδα από τη φορολογία του εισοδήματος. Αν και μπορούν όμως να

συνεισφέρουν έμμεσα, μέσω της φορολογίας που επιβάλλεται στις επιχειρήσεις που απασχολούνται λόγω της αυξημένης οικονομικής τους δραστηριότητας, αυτό είναι αμφίβολο εξ αιτίας της αδυναμίας του κράτους να ελέγξει φορολογικά τις επιχειρήσεις.

Οι μετανάστες αντιμετωπίζονται συχνά ως επιβάρυνση για το κράτος πρόνοιας, καθώς προκαλούν συχνά πρόσθετες δαπάνες που δεν αντισταθμίζονται από τους φόρους που καταβάλλουν. Το μεγαλύτερο μέρος βέβαια αυτής της κοινωνικής εξάρτησης προκαλείται για τους αιτούντες άσυλο, στους οποίους δεν επιτρέπεται να εργασθούν ή εργάζονται μόνο υπό περιοριστικούς όρους.

Είναι δύσκολο βέβαια να εκτιμηθεί η καθαρή φορολογική συνδρομή των μεταναστών, αν και η ηλικιακή τους σύνθεση τείνει να είναι ευνοϊκή για τα δημόσια οικονομικά. Κατά μέσο όρο οι μετανάστες είναι σχετικά νέοι και σε ηλικία απασχόλησης, με περισσότερες από το μέσο πληθυσμό πιθανότητες, να υπερβαίνουν οι φορολογικές τους πληρωμές τις μεμονωμένες δημόσιες μεταφορές κεφαλαίων και υπηρεσιών. Ωστόσο το σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησής τους, ενδέχεται να εξουδετερώνει μερικά ή εξ ολοκλήρου τις ευεργετικές δημοσιονομικές επιπτώσεις της ηλικιακής τους σύνθεσης.

Συνεπώς μια καθαρά θετική φορολογική επίπτωση της μετανάστευσης είναι πιθανή σε χώρες που το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών θα είναι υψηλότερο του ντόπιου πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι η ορθολογικότερη ένταξη των μεταναστών πέραν των άλλων θα βελτιώσει και τα δημόσια οικονομικά. Σε γενικές γραμμές έχει επισημανθεί από την ευρωπαϊκή επιτροπή ότι η καθαρή δημοσιονομική επίπτωση φαίνεται να είναι αρκετά περιορισμένη.

Τέλος, η συμμετοχή των μεταναστών στην απασχόληση μπορεί να επιφέρει ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα μακροχρόνια, ακόμα και αν πρόκειται για παράνομους μετανάστες. Αρκεί η πολιτεία να ακολουθήσει τέτοιου είδους οικονομική πολιτική ούτως ώστε να καταφέρει να μεγιστοποιήσει τα βραχυχρόνια οφέλη και παράλληλα να αξιολογήσει, σωστά, τις πιθανές μελλοντικές επιπτώσεις. Τα μελλοντικά βέβαια αποτελέσματα απασχόλησης θα καθοριστούν από τη λεπτή σχέση μεταξύ της μετανάστευσης και της οικονομικής αναδιάρθρωσης. Εάν η μετανάστευση ελαττώσει την πίεση για αναδιάρθρωση, η ανεργία στο μέλλον θα αυξηθεί. Εάν όμως η οικονομική πολιτική κάνει καλή χρήση της θετικής

εισοδηματικής επίδρασης της απασχόλησης των μεταναστών για κατάλληλη αναδιάρθρωση, τότε είναι πιθανό να δημιουργηθούν περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης.

5.5.3 Κοινωνικές

Ο συνδυασμός της εξωτερικής μετανάστευσης των δεκαετιών του 1960-1980, και της μαζικής εσωτερικής μετανάστευσης των μεταπολεμικών δεκαετιών καθώς και το τεράστιο αλλά κυρίως πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα μεταναστευτικό κύμα της δεκαετίας του '90, δημιούργησαν μια νέα κοινωνική πραγματικότητα που διέφερε ριζικά σε ποιοτικό επίπεδο από εκείνη του παρελθόντος. Η μεταναστευτική κίνηση κατά την τελευταία εικοσιπενταετία στην Ελλάδα, σε μια χώρα που ο όρος «μετανάστευση» μέχρι πρόσφατα ταυτιζόταν αποκλειστικά με το φαινόμενο της εξόδου από τη χώρα, ανατρέπει τα μέχρι τότε δεδομένα. Η αλλαγή αυτή του ρόλου της χώρας, σε χώρα εισαγωγής ανθρώπινου δυναμικού, εγείρει ταυτόχρονα μια σειρά προκλήσεις που σχετίζονται με τις κατεστημένες και ιδεολογικά παγιωμένες αντιλήψεις πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η συγκρότηση και περαιτέρω οικοδόμηση της κοινότητας του ελληνικού έθνους. Η καθυστέρηση προσαρμογής στις νέες αλλαγές τόσο της κοινωνίας όσο και των κρατικών μηχανισμών και της δημόσιας διοίκησης οφείλεται στις υποσυνείδητες αντιστάσεις που αντλούν τη δύναμή τους από την κυρίαρχη εικόνα της ελληνικής κοινωνίας ως αμιγώς ομοιογενούς.

Ιστορικοί λόγοι οδήγησαν το ελληνικό κράτος στην υιοθέτηση της λογικής της αφομοίωσης των πολιτικά ετερόκλητων πληθυσμών που εντάσσονταν στην επικράτειά του. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η ελληνική κοινωνία, μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου πολέμου και του εμφύλιου διχασμού, να αποτελεί μαζί με τη Νορβηγία την Πορτογαλία και τη μεταπολεμική Πολωνία, μία από τις εθνολογικά, θρησκευτικά και γλωσσικά, πιο ομοιογενείς κοινωνίες της ευρωπαϊκής ηπείρου. Η αντίληψη περί ομοιογενούς σύνθεσης της ελληνικής κοινωνίας αποτυπώνεται και σε πραγματοποιηθείσα έρευνα από το ΕΚΚΕ (Σεπτέμβριος, 2005), σύμφωνα με την οποία το 80% των Ελλήνων τάσσεται υπέρ της εθνικής ομοιογένειας. Στην περίπτωση όμως αυτή, η αύξηση της εγκληματικότητας και το αίσθημα της

ξενοφοβίας, που κατά την άποψη των ερωτηθέντων οφείλονται στην είσοδο των μεταναστών στη χώρα, ερμηνεύουν αυτή την αντίληψη. Αντίθετα, από την ίδια έρευνα προκύπτει ότι οι Έλληνες τάσσονται υπέρ της θέσπισης νόμου ενάντια την εξάπλωση του φυλετικού και εθνικιστικού μίσους. Κατά συνέπεια η προαναφερόμενη και αντιφατική στάση των Ελλήνων, μας οδηγεί στο αυτονόητο συμπέρασμα ότι οι λόγοι της αύξησης της ξενοφοβίας πρέπει να αναζητηθούν αλλού. Πέραν της ανεργίας και της εγκληματικότητας που από τη φύση τους δημιουργούν ανασφάλεια, η βαθιά θρησκευτικότητα από την οποία διακατέχεται η ελληνική κοινωνία, εντείνει το αίσθημα του φόβου και της ανασφάλειας, πράγμα που ενδεχομένως να οφείλεται σε μια γενικότερη κρίση αξιών, προσανατολισμών στην πολιτική και κοινωνική κουλτούρα της χώρας.

Ο μεγάλος αριθμός μεταναστών με υψηλό μορφωτικό επίπεδο και η απασχόλησή του σε χειρωνακτικές εργασίες χαμηλού επιπέδου, ανεξάρτητα από τα επαγγελματικά τους προσόντα, ανακινεί το πρόβλημα της διάκρισης στο χώρο της εργασίας. Στις χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης με μακρά ιστορία μετανάστευσης, το πρόβλημα αυτό έχει εμφανιστεί μόνο στη δεύτερη γενιά, καθώς τα παιδιά των μεταναστών με χαμηλές μορφωτικές επιδόσεις, δεν μπορούν να βρουν ειδικευμένα επαγγέλματα στον ίδιο βαθμό με τους γηγενείς συμμαθητές τους. Στην Ιταλία, αντίθετα, είναι εμφανής η διάκριση από την αρχή της μετανάστευσης, μολονότι σε πολλές περιπτώσεις την έχει δικαιολογήσει και την έχει κάνει ανεκτή η περιορισμένη γνώση της Ιταλικής γλώσσας. Το κέντρο της πόλης αποτελεί συχνά για τους νεοεισερχόμενους μετανάστες, την πύλη που οδηγεί στην «κοινωνική πόλη» και χρησιμοποιείται ως γεωγραφικό σημείο αναφοράς, ως τόπος συνάντησης και κυκλοφορίας ανθρώπων και πληροφοριών. Ωστόσο οι χωρικές επιλογές των μεταναστών στις πόλεις καθορίζονται από τις φτωχότερες συνθήκες στέγασης, γι αυτό και παρατηρείται η συγκέντρωσή τους σε παλιές φτωχικές συνοικίες της ενδότερης πόλης ακόμη και στα ίδια τετράγωνα, που είχαν χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν πριν από 40-50 χρόνια, από τους εσωτερικούς μετανάστες.

Στη χώρα μας η πρωτεύουσα και ειδικότερα ο δήμος Αθηναίων παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συγκέντρωση αλλοδαπών μεταναστών καθώς το ποσοστό τους ξεπερνά το 17% του συνολικού πληθυσμού του, ενώ στις περιοχές εκατέρωθεν της

γραμμής του Ηλεκτρικού, από τα Πατήσια μέχρι την Ομόνοια, αγγίζει το 40%- 50% του πληθυσμού. Ωστόσο η μεγάλη συγκέντρωση των μεταναστών σε αυτές τις περιοχές της Αττικής, αν και συχνά έχει εθνικό χαρακτήρα, καταφεύγει σε ενοικιάσεις παλαιών διαμερισμάτων υπόγειων ή ημιυπόγειων, δεν δημιουργεί γκέτο, με την αυστηρή έννοια του όρου. Αντίθετα σε πολλές περιπτώσεις έχει συμβάλει στην αναζωογόνηση των περιοχών, που είχαν ήδη εγκαταλειφθεί από τους Έλληνες.

Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι ο συνθήκες της ζωής των μεταναστών στην Ελλάδα δεν χαρακτηρίζονται από προβλήματα στέγασης, καθώς αρκετοί ζουν σε ανθυγιεινούς χώρους, απομονωμένοι εξαιτίας της άγνοιας της ελληνικής γλώσσας, η οποία δημιουργεί προβλήματα και στην εκπαίδευση των παιδιών τους. Παράλληλα τα έντονα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν λόγω του ότι η άδεια διαμονής, η νόμιμη εργασία, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η ασφαλιστική κάλυψη, απουσιάζουν ακόμη από ένα μεγάλο αριθμό των μεταναστών, συμβάλλουν στη συνολική υποβάθμιση του βιοτικού τους επιπέδου.

Η μετανάστευση μεταξύ άλλων συνδέεται αναπόφευκτα με τα έσοδα και τις δαπάνες της κοινωνικής ασφάλισης. Η σχετικά νεανική κατά ηλικία δομή των αλλοδαπών εργαζομένων επιδρά θετικά στο ασφαλιστικό σύστημα αφού τα άτομα αυτά συνεισφέρουν οικονομικά χωρίς ακόμη να επωφελούνται από το σύστημα. Αντίθετα, η υψηλότερη γονιμότητα των μεταναστών συνδυάζεται με υψηλότερες δαπάνες κοινωνικής προστασίας για τα μέλη των αλλοδαπών οικογενειών. Είναι φανερό ότι ο χρόνος αναφοράς μπορεί να μεταβάλει την αρνητική ή θετική φορά των παραπάνω επιπτώσεων.

Οι σημερινοί εργαζόμενοι θα είναι αυριανοί συνταξιούχοι και άρα θα «εκταμιεύσουν» τα χρήματα τα οποία κατέβαλαν. Τα σημερινά παιδιά των μεταναστών θα είναι αυριανοί εργαζόμενοι και επομένως ως εργαζόμενοι, μέσα σ' ένα καθεστώς συρρίκνωσης του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, θα συμβάλλουν στην οικονομική μεγέθυνση και στα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος. Επιπλέον, παραμένει ζητούμενο σε ποιο βαθμό η διαφορετική γονιμότητα μεταξύ γηγενών και αλλοδαπών μπορεί να υφίσταται για μεγάλο χρονικό διάστημα στο βαθμό που η εμπειρία των παραδοσιακών χωρών υποδοχής φανερώνει ότι η

γονιμότητα των μεταναστών ακολουθεί με την πάροδο του χρόνου την εξέλιξη της γονιμότητας των γηγενών.

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι για το ασφαλιστικό ζήτημα η μετανάστευση δεν είναι ικανή να ανακόψει μακροπρόθεσμα τις αρνητικές εξελίξεις, οι οποίες μπορούν να ανατραπούν μόνο με την αύξηση της γεννητικότητας [Κουμάκης 2011].

5.5.4 Πολιτισμικές

Ο όρος «ταυτότητα» αποτελεί έναν όρο – κλειδί για τις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες, οι οποίες στοχεύουν στη διαμόρφωση μιας πολιτισμικής ταυτότητας, τόσο των μειονοτικών ομάδων όσο και της κυρίαρχης. Επομένως η «πολιτισμική ταυτότητα» (cultural identity) του ατόμου που αποκτάται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας κοινωνικοποίησης, είναι μέρος της κοινωνικής του ταυτότητας και επιδρά σημαντικά στη διαμόρφωση της ταυτότητας του «Εγώ». Συντελείται μέσα από τις διαδικασίες της πολιτισμοποίησης (enculturation) και επιπολιτισμού ή επιπολιτισμοποίησης (acculturation) οι οποίες αφορούν στον τρόπο με τον οποίο το ίδιο το άτομο εσωτερικεύει κάποιο νέο πολιτισμό, που στη παρούσα περίπτωση είναι αυτός της κοινωνίας υποδοχής.

Με τη διαδικασία της πολιτισμοποίησης μεταβιβάζονται στο άτομο η γλώσσα, τα ήθη, τα έθιμα και η κοινωνική του συμπεριφορά- ο πρωταρχικός του πολιτισμός- μέσω του οποίου μπορεί να επικοινωνεί με τα άλλα μέλη της κοινωνίας του. Ενώ ο επιπολιτισμός ή επιπολιτισμοποίηση αναφέρεται στην εσωτερίκευση του πολιτισμού της κοινωνίας στην οποία γεννιέται και μεγαλώνει. Η επιπολιτισμοποίηση δηλ. αποτελεί μια νέα πολιτισμοποίηση του ατόμου στην κοινωνία υποδοχής. Μια πολιτισμική αλλαγή, η οποία είναι αποτέλεσμα μιας συνεχούς και άμεσης επαφής δύο διαφορετικών ομάδων που οδηγούν στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητάς του.

Παραδοσιακές χώρες μετανάστευσης όπως η Γαλλία της δεκαετίας του '80 και η Γερμανία μία δεκαετία αργότερα πέρασαν μία βαθιά κρίση εθνικής ταυτότητας

λόγω της όξυνσης όλων των φαινομένων κοινωνικής παθολογίας και κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και της ταυτόχρονης συνειδητοποίησής τους. Όπως ήταν

αναμενόμενο, οι εγκατεστημένοι μετανάστες αποτέλεσαν τους κύριους φορείς-αποδοχείς αυτών των φαινομένων. Η κοινωνική συνοχή σε εθνικό επίπεδο δοκιμάστηκε σοβαρά και αυτό είχε ως πρώτο αποτέλεσμα την αμφισβήτηση της εθνικής ταυτότητας, ενώ μετά από μια δεκαετία και μέσα από σειρά επαναδιατυπώσεων των ζητημάτων της ιθαγένειας, η εθνική ταυτότητα έχει πλέον επαναπροσδιοριστεί.

Αντίστοιχα, σήμερα η ελληνική κοινωνία, μία εικοσαετία μετά τη γαλλική περίπτωση και μία δεκαετία μετά τη γερμανική, με αφορμή την εισροή μεταναστών, έρχεται αντιμέτωπη με το ζήτημα του επαναπροσδιορισμού και επαναδιατύπωσης της εθνικής της ταυτότητας. Τα γεγονότα που το αποδεικνύουν είναι όλο και πιο συχνά και πιο αποκαλυπτικά αυτής της κοινωνικής ανάγκης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε το θέμα της σημαίας στο πλαίσιο εορτασμού της εθνικής επετείου της 28ης Οκτωβρίου, όταν ο αλβανικής καταγωγής αριστούχος μαθητής σήκωσε την ελληνική σημαία στην παρέλαση, στο χωριό της Νέας Μηχανιώνας Θεσσαλονίκης. Το γεγονός αυτό έφερε για πρώτη φορά, την ελληνική κοινωνία αντιμέτωπη με το ζήτημα της εθνικής ταυτότητας.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 15 χώρες της ΕΕ, προέκυψε ότι η παρουσία των μεταναστών εμπλουτίζει την πολιτισμική ζωή της κοινωνίας υποδοχής, καθώς το 50% των ερωτηθέντων απάντησε θετικά. Ωστόσο τα ποσοστά διαφέρουν μεταξύ των χωρών, με το μεγαλύτερο στη Σουηδία 70%, ενώ στην Ελλάδα ανέρχεται μόνο στο 26%. Επίσης η μετανάστευση συνδέεται άμεσα με την εξέλιξη των σύγχρονων οικογενειακών θεσμών. Πιο συγκεκριμένα, επηρεάζει τη γεννητικότητα, τη σύναψη γάμων και πιο συγκεκριμένα των μικτών γάμων. Οι μετανάστες, παντρεύονται περισσότερο από τους γηγενείς και κάνουν περισσότερα παιδιά παρά το χαμηλότερο εισόδημά τους. Αυτό συνδέεται αναμφισβήτητα με τον πολιτισμό τους, ο οποίος τους επιτρέπει την κατασκευή μίας διαφορετικής πραγματικότητας ως προς τη γονιμότητα και τη γαμηλιότητα από αυτή του εθνικού πληθυσμού. Σε χώρες με μακρά παράδοση στη μετανάστευση όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Γερμανία, όπου η δεύτερη και η τρίτη γενιά μεταναστών είναι μία πραγματικότητα, το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτού αποτελεί το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος του μεταναστευτικού εγκατεστημένου πληθυσμού είναι μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα,

ο δε αριθμός των παιδιών ανά οικογένεια σε κάποιες περιπτώσεις ξεπερνάει τα δέκα παιδιά.

Η εθνοτικά ομοιογενής συγκρότηση του ελληνικού κράτους, αλλά και η σχετικά πρόσφατη είσοδος αλλοδαπών στη χώρα και μάλιστα σε συνθήκες παράνομης διαμονής, συνέβαλε στη μη εκδήλωση εμφανών πολιτισμικών συγκρούσεων, με εξαίρεση κάποια μεμονωμένα γεγονότα ρατσιστικής εκδήλωσης. Οι πολιτισμικές επιπτώσεις θα γίνουν πιο εμφανείς μετά από μακροχρόνια παραμονή των αλλοδαπών στην Ελλάδα αλλά στην ουσία θα προκύψουν όταν η μεταναστευτική πολιτική της χώρας θα ξεκαθαρίσει τον τρόπο, τη διαδικασία αλλά και το χαρακτήρα της ενσωμάτωσής τους στην ελληνική κοινωνία. Η συνύπαρξη ή η κατάργηση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών εκούσια ή ακούσια, ο σεβασμός των θρησκευτικών ιδιαιτεροτήτων, η χορήγηση αλλά και η φύση των μεταναστευτικών-ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα προσδιορίσει σε μεγάλο βαθμό τις επιπτώσεις σε αυτό το πεδίο.

Η άσκηση των θρησκευτικών καθηκόντων των μεταναστών θα πρέπει να απασχολήσει σοβαρά την ελληνική κοινωνία, καθώς η θρησκεία μπορεί να αποτελέσει παράγοντα ένταξης ή αντίθετα αιτία σοβαρών κοινωνικών ρήξεων. Ιδιαίτερα για τη δεύτερη γενιά μεταναστών οι περιπτώσεις σχολικής ή κοινωνικής αποτυχίας μπορεί να ερμηνευθούν και ως απόρριψη της ιδιαίτερης θρησκευτικής ταυτότητας.

Το γεγονός ότι το μεταναστευτικό φαινόμενο συνέβαλε καθοριστικά στην περαιτέρω αλλαγή της ελληνικής κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας, μας οδηγεί στην άποψη ότι μπορεί επίσης να λειτουργήσει ως μηχανισμός διευκόλυνσης της πολιτισμικής – υποκειμενικής προσαρμογής της ελληνικής κοινωνίας στις μη αναστρέψιμες αντικειμενικές αλλαγές που έχουν ήδη συντελεστεί. Μια τέτοια εκδοχή θα βοηθούσε στην αξιοποίηση των ευκαιριών που συνεπάγεται η πλήρης ένταξη του ανθρώπινου δυναμικού που εκφράζει ο χώρος των μεταναστών, λειτουργώντας τελικά προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.

5.6 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Η Ελλάδα σήμερα βιώνει οξύτατα προβλήματα καθημερινότητας εξ αιτίας της λαθρομετανάστευσης—κατά πολλούς σοβαρότερα ακόμα και από την οικονομική κρίση που ροκανίζει το βιοτικό μας επίπεδο και απειλεί την κοινωνική μας συνοχή. Το πρόβλημα αυτό προσλαμβάνει διαρκώς και μεγαλύτερες διαστάσεις σε όλες σχεδόν τις πόλεις της Ελλάδος, ενώ στην πρωτεύουσα έχει ξεφύγει τελείως από κάθε έλεγχο: Πέρα από την ολοένα και μεγαλύτερη ανασφάλεια στους δρόμους, ιδιαίτερα τις νυχτερινές ώρες, σήμερα σπάνια εντοπίζει κανείς ένα Αθηναίο που να κυκλοφορεί καθημερινά με μέσα μαζικής μεταφοράς και μην έχει υποστεί τουλάχιστον μια κλοπή, ενώ ακόμα πιο σπάνια βρίσκει κανείς μια λαϊκή πολυκατοικία στην οποία να μην έχει γίνει διάρρηξη τουλάχιστον ενός διαμερίσματός της [Κουμάκης 2011].

Με τον Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Δουβλίνο II» (343/2003) επιβλήθηκε στην πρώτη χώρα εισόδου ενός μετανάστη που ζητάει άσυλο, να αναλαμβάνει την υποχρέωση να «φέρει εις πέρας» το αίτημα ασύλου του. Αυτό, με απλά και κατανοητά λόγια, σημαίνει πως αν αυτός που ζήτησε άσυλο στην Ελλάδα φθάσει με οποιοδήποτε τρόπο σε άλλη Ευρωπαϊκή χώρα και συλληφθεί, «επαναπροωθείται» στην Ελλάδα η οποία πρέπει να τον δεχτεί πίσω.

Ο «κανόνας» αυτός προκύπτει από το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ρυθμίσει από το 2005 τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης (η λεγόμενη "μπλε κάρτα"), αλλά η μάζα των μεταναστών που ζητάει άδεια παραμονής και εργασίας (η λεγόμενη "ενιαία άδεια") έχει «σκαλώσει» στις διαφορές μεταξύ των χωρών μελών της ΕΕ.

Ο αρχικός σκοπός του Κανονισμού «Δουβλίνο II» ήταν η «κατανομή ευθύνης» στην διεκπεραίωση της διαδικασίας ασύλου μεταξύ όλων των ευρωπαϊκών χωρών της Σύμβασης. Στην πράξη όμως ο Κανονισμός αυτός οδήγησε στην άνιση κατανομή των αιτούντων άσυλο με αποτέλεσμα το βάρος να πέφτει ανισομερώς στις χώρες πρώτης εισόδου αλλοδαπών, δηλαδή κυρίως στην Ελλάδα αφού η Ιταλία και η Ισπανία έχουν μειώσει σημαντικά το πρόβλημά τους με τις διακρατικές συμφωνίες που υπέγραψαν με Λιβύη, Μαρόκο και Αλγερία. Τα εύπορα

κράτη της Ευρώπης διαφωνούν κάθετα στην «ενδοευρωπαϊκή επανεγκατάσταση», που θα έδινε τη δυνατότητα σε αλλοδαπούς που βρίσκονται στην Ελλάδα να μετοικήσουν σε άλλα κράτη θεωρώντας πως κάτι τέτοιο θα ήταν καταστροφικό για την Ευρώπη.

Η Ελλάδα, ως η κυριότερη πύλη εισόδου μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καλείται να πληρώσει ένα δυσανάλογο κόστος το οποίο θα έπρεπε κανονικά να κατανομηθεί ισότιμα σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Το κόστος αυτό δεν είναι μόνο οικονομικό: Είναι και κοινωνικό, αφού αφορά και όλα τα κοινωνικά προβλήματα που δημιουργούνται με τη συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ανθρώπων οι οποίοι είναι άστεγοι, άνεργοι, χωρίς τις στοιχειώδεις δυνατότητες που παρέχει το ευρωπαϊκό κεκτημένο με αποτέλεσμα να δημιουργούν σταδιακά πραγματικά γκέτο σε ολόκληρες περιοχές των μεγαλύτερων ελληνικών πόλεων.

Το αριθμητικό και οικονομικό πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης για την Ελλάδα είναι τεράστιο και θα επιχειρήσουμε να το «αποτυπώσουμε» σε πραγματικούς αριθμούς.

Η απογραφή του Ελληνικού Υπουργείου Εσωτερικών τον Ιανουάριο 2006 εκτιμά ότι ο αριθμός των μεταναστών που διέθεταν άδεια παραμονής στην χώρα μας ανέρχονταν σε 510.000, ενώ την ίδια περίοδο τόσο ο ΟΗΕ όσο και η Eurostat υπολόγιζε το σύνολο των μεταναστών στην Ελλάδα μεταξύ 800.000 και 900.000 ανθρώπων.

Η κατάσταση όμως φαίνεται πως είναι πολύ χειρότερη: Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η Ελλάδα τα τελευταία 10 χρόνια έχει δεχτεί 1.300.000 μετανάστες οι οποίοι «εντοπίστηκαν» και καταγράφηκαν (13/4/2011, Ανδρέας Λοβέρδος, Υπουργός Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, συνάντηση Υπουργών Υγείας Μεσογειακών Ευρωπαϊκών χωρών στην Αθήνα)

Σύμφωνα με τον Υπουργό, η χώρα μας την τελευταία δεκαετία δέχεται κάθε χρόνο 130.000 άτομα κατά μέσο όρο. Αυτοί όμως είναι μόνο όσοι εντοπίζονται γιατί ένα μεγάλο ποσοστό, λόγω και της έκτασης των συνόρων, δεν γίνονται αντιληπτοί και την επόμενη μέρα βρίσκονται στην Αθήνα καταλήγοντας στις περιοχές-γκέτο που απλώνονται συνεχώς. Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν να υπολογιστεί με

ακρίβεια ο συνολικός αριθμός λαθρομεταναστών που βρίσκονται σήμερα στην Ελλάδα!

Μπροστά στο τσουνάμι αυτό της εισβολής λαθρομεταναστών, η χώρα μας χρησιμοποιεί πολύ «συντηρητικά» το μέτρο της απέλασης. Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, την τελευταία δεκαετία απελάσαμε τόσους λαθρομετανάστες, όσους «εισβάλλουν» μέσα σε ένα περίπου χρόνο.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι: ΑΠΕΛΑΣΕΙΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ 2001-2010

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
13.242	11.778	14.222	15.168	20.461	17.650	17.077	20.555	20.342	52.469

Πηγή: Στοιχεία ΕΛ.ΑΣ και Υπουργείου Εσωτερικών

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ: ΕΝΤΟΠΙΣΘΕΝΤΕΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ 2001-2010*

Σύνολο εντοπισθέντων 2001-2010 (130.000 X 10)	1.300.000
Σύνολο απελαθέντων 2001-2010	202.964
Σύνολο εντοπισθέντων που παραμένουν στην Ελλάδα	1.098.036

*Δεν υπολογίζονται όσοι δεν έχουν καταγραφεί καθόλου. - Πηγή: Υπ. Υγείας & Κοιν. Αλληλεγγύης

Παρά την πολύ μεγάλη αυτή ανοχή των υπεύθυνων πολιτικών που ασκούν εξουσία, η Ελλάδα δέχεται έντονη κριτική από τις οργανώσεις υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την κατάσταση στα κέντρα υποδοχής των μεταναστών και τη διαδικασία του ασύλου—δεν ρώτησε βέβαια κανείς την Ελλάδα αν έχει την υποδομή και την δυνατότητα να αντέξει τέτοια μαζική εισβολή λαθρομεταναστών.

Σύμφωνα πάντως με το **ΕΛΙΑΜΕΠ**, το *Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής*, ο συνολικός αριθμός μεταναστών στην χώρα μας (με κάθε μορφής νομιμοποιητικά έγγραφα καθώς και μια εκτίμηση μη νομίμων μεταναστών μετά από σχετική έρευνα) βρίσκεται μεταξύ **1.050.000** και **1.140.000** ανθρώπων:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ: ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΥΝΟΛΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΜΕΤΑΞΥ 2007 – 2010

	ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	ΜΕ ΚΑΘΕ ΜΟΡΦΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	Μ.Ο. ετήσιας ΑΥΞΗΣΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤ.
ΤΕΛΟΣ 2007	900.000 έως 1.000.000	678.268	190.000 έως 280.000	
ΤΕΛΟΣ 2010	1.050.000 έως 1.140.000	700.000 περίπου	350.000 έως 440.000	55.000 άτομα

5.7 ΠΩΣ ΟΜΩΣ ΚΑΤΑΦΘΑΝΟΥΝ ΟΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ;

Παλαιότερα τα Ελληνικά νησιά του Αιγαίου ήταν η φυσική γέφυρα με την Ανατολή με τις ευλογίες (και το *αζημίωτο φυσικά*) της «φίλης» Τουρκίας. Σήμερα ο πιο σίγουρος και πάμφθηνος δρόμος παραμένει μέσω Τουρκίας, αλλά είναι ο Έβρος. Μετά τον «καθαρισμό» της περιοχής από τις νάρκες που απειλούσαν κάθε επίδοξο λαθρομετανάστη (η Ελλάδα υπέγραψε τη *Συνθήκη Κατάργησης Ναρκών* το 1997 και την ενεργοποίησε την 1η Μαρτίου 2004), το «κόστος» παράνομης διέλευσης μειώθηκε σε μερικές εκατοντάδες Ευρώ έναντι «τιμοκαταλόγου» 3.000 Ευρώ για παράνομη διέλευση μέσω των Ελληνικών νησιών. Η άλλη σημαντική «είσοδος» αφορά τους Αλβανούς, οι οποίοι πηγαινοέρχονται με πολύ χαμηλό «κόστος», δια μέσου των Ελληνο-Αλβανικών συνόρων παρά την σχετικά αυστηρή φύλαξη τους. Ένα τελευταίο δείγμα των συλληφθέντων για παράνομη είσοδο στην χώρα μας το έτος 2010, μας δίνει μια αρχική εικόνα των πιο σημαντικών χωρών προέλευσης των λαθρομεταναστών:

ΠΙΝΑΚΑΣ IV: ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ, ΕΤΟΣ 2010

ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΤΟ 2010
1. ΑΛΒΑΝΙΑ	50.175
2. ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	28.299
3. ΠΑΚΙΣΤΑΝ	8.830
4. ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	7.561
5. ΑΛΓΕΡΙΑ	7.336
6. ΣΟΜΑΛΙΑ	6.525
7. ΙΡΑΚ	4.968
8. ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ	3.264
9. ΜΑΡΟΚΟ	1.645
10. ΕΡΥΘΡΑΙΑ	1.628
11. ΓΕΩΡΓΙΑ	1.456
12. ΙΡΑΝ	1.133
13. ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	9.704
ΣΥΝΟΛΟ	132.524

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία

Από το σύνολο των 132.524 λαθρομεταναστών που συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο στην χώρα μας το 2010, οι 47.088(35% του συνόλου)

συνελήφθησαν στον Έβρο κυρίως χάρις στην δραστηριοποίηση του *Ευρωπαϊκού Οργανισμού Frontex* (ιδρύθηκε το 2004)–ένα χρόνο νωρίτερα (2009) στα χερσαία Ελληνοτουρκικά σύνορα είχαν συλληφθεί μόλις 8.787 άτομα.

Η Ελλάδα το 2001 υπέγραψε με την Τουρκία *Συνθήκη Επανεισδοχής Λαθρομεταναστών* οι οποίοι συλλαμβάνονται στην χώρα μας. Την συνθήκη αυτή, όπως άλλωστε όλες τις συνθήκες που υπογράφει η Τουρκία, την εφάρμοσε μόνο στο σκέλος που την εξυπηρετούσε απόλυτα γράφοντας στα παλαιότερα των υποδημάτων της όλες τις υποχρεώσεις που ανέλαβε με την Συνθήκη αυτή. (Άλλο άρθρο μας με ανάλογο θέμα: *Συνθήκη της Λωζάνης: Οι Τούρκοι μιλάνε για σκοινί στο ... σπίτι του κρεμασμένου!*).

Το αποτέλεσμα της ιδιότυπης αυτής συνήθειας των εξ Ανατολών «φίλων» μας ήταν η Τουρκία να μην δέχεται επανεισδοχή λαθρομεταναστών με ποικιλία προφάσεων και μεθοδεύσεων, αφού από το 2002 που άρχισε η εφαρμογή του Ελληνοτουρκικού Πρωτοκόλλου Επανεισδοχής, μέχρι το 2010, οι τουρκικές αρχές δέχτηκαν πίσω μόλις 2.491 αλλοδαπούς από τους 73.935 που συνελήφθησαν να μπαίνουν παράνομα στη χώρα μας από την Τουρκία (*φυσικά, για όσους δεν συνελήφθησαν δεν συζητάμε καθόλου*).

Τον Μάιο μάλιστα του 2010, κατά την διάρκεια της θορυβώδους και εντυπωσιακής επίσκεψης Ερντογάν στην Αθήνα υπογράψαμε δια χειρός Μιχάλη Χρυσοχοΐδη (*Υπουργός Προστασίας του Πολίτη*) νέο πρωτόκολλο επανεισδοχής λαθρομεταστών σύμφωνα με το οποίο η Τουρκία είναι «υποχρεωμένη» να δέχεται ετησίως τουλάχιστον 1.000 (χιλίους) λαθρομετανάστες!

Με άλλα λόγια συλλαμβάνουμε πλέον κάθε χρόνο 50 χιλιάδες λαθρομετανάστες που μας στέλνει μεθοδικά ο καλός μας γείτονας (*πόσες χιλιάδες ακόμα μας ξεφεύγουν κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει*), αλλά αποδεχθήκαμε να στέλνουμε πίσω μόνο τους χίλιους, ενώ με την Συνθήκη του 2001 η Τουρκία ήταν, τυπικά τουλάχιστον, «υποχρεωμένη» να τους δέχεται όλους!

Αντί λοιπόν να μεταφέρουμε σε αναβαθμισμένο Ευρωπαϊκό επίπεδο το γεγονός ότι η Τουρκία παραβιάζει συνεχώς τη συνθήκη επανεισδοχής και αρνείται να δεχτεί πίσω, ένα σημαντικό έστω, μέρος αυτών που μας στέλνει, την «απαλλάσσουμε» μόνοι μας από κάθε ευθύνη και δεχόμαστε ουσιαστικά να μας στέλνει ανενόχλητη κάθε χρόνο δεκάδες χιλιάδες λαθρομετανάστες κάθε χρώματος,

θηρσκείας και φυλής. Φαίνεται μάλιστα πως μείναμε και «ικανοποιημένοι» από το νέο πρωτόκολλο, γιατί η «φίλη» μας Τουρκία καταδέχτηκε να παίρνει πίσω τους χίλιους από τους πενήντα χιλιάδες (τουλάχιστον) λαθρομετανάστες που μας στέλνει μεθοδικά κάθε χρόνο. *(Το πόσο η Τουρκία θα «τηρήσει» και την στοιχειώδη αυτή υποχρέωση μένει να το δούμε στην πράξη).*

Το συντριπτικό ποσοστό των λαθρομεταναστών στην Ελλάδα (και ιδιαίτερα στις μεγάλες πόλεις) ζει κάτω από το όριο της φτώχειας αδυνατώντας να ικανοποιήσει τις στοιχειώδεις ανάγκες του – παρ' όλα αυτά «στοιχίζει» στο Ελληνικό Κράτος μερικά δις Ευρώ τον χρόνο: Κάθε λαθρομετανάστης χρειάζεται (ελάχιστο) 5 Ευρώ την ημέρα για «συμμετοχή» στο ενοίκιο κάποιου διαμερίσματος στο οποίο στοιβάζονται από 10 έως 15 ακόμα συμπατριώτες του και (ελάχιστο) άλλα 5 Ευρώ την ημέρα για να μην πεθάνει από την πείνα, δηλαδή 300 Ευρώ τον μήνα ή 3.600 Ευρώ τον χρόνο ή 4 δις Ευρώ αν ο συνολικός αριθμός τους είναι 1,1 εκ. άνθρωποι, δηλαδή μόνο όσοι έχουν «εντοπιστεί». Το δυστύχημα είναι ότι ένα σημαντικό μέρος του «κόστους επιβίωσης» των λαθρομεταναστών (ιδίως αυτών που δεν έχουν «εντοπιστεί» καθόλου) προέρχεται από «παρασιτικές δραστηριότητες»: Κλοπές, ληστείες, ναρκωτικά, πορνεία, παράνομο εμπόριο κ.α. ενώ πρέπει να προστεθεί και το (απροσδιόριστο) κόστος περίθαλψης των ασθενειών που φέρνουν μαζί τους, το αυξημένο κόστος αστυνόμευσης αλλά και εκπαίδευσης που επιβάλλουν με την παρουσία τους.

Τα συσσίτια της Εκκλησίας της Ελλάδος, των Δήμων και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων προσφέρουν τροφή σε όσους προλαβαίνουν αλλά δεν λείπουν και οι λαθρομετανάστες που ψάχνουν για την τροφή τους στα σκουπίδια.

Η πρώτη (αριθμητικά) ομάδα ξένων μεταναστών στην χώρα μας είναι οι Αλβανοί, πολλοί από τους οποίους διαθέτουν νομιμοποιητικά έγγραφα με πολυετή παραμονή στην χώρα μας και ικανοποιητική «αφομοίωση» από την Ελληνική κοινωνία αφού μιλούν πλέον Ελληνικά, στέλνουν τα παιδιά τους σε Ελληνικά σχολεία, εργάζονται σε διάφορους τομείς απασχόλησης (οικοδομή, γεωργία, μαζική εστίαση κ.α) και παρουσιάζουν μειούμενη εγκληματικότητα.

Οι υπόλοιπες, αριθμητικά μεγάλες ομάδες είναι οι Ασιάτες (Πακιστάν, Μπαγκλαντές, Αφγανιστάν κ.α) και οι Αφρικάνοι (Αλγερία, Σομαλία, Μαρόκο, Αίγυπτος, Παλαιστίνη κ.α). Ο σημαντικός αυτός αριθμός των μεταναστών έχει πολύ

έντονες πολιτισμικές, θρησκευτικές και κοινωνικές διαφορές με τον μέσο Έλληνα με αποτέλεσμα να αποτελεί (περίπου) «χαμένη υπόθεση» οποιαδήποτε οργανωμένη προσπάθεια μαζικής ένταξης τους στα συστήματα εκπαίδευσης, εργασίας, ασφάλισης, υγείας και κοινωνικοποίησης.

Όσοι από τους λαθρομετανάστες δεν επιδίδονται σε «παρασιτικές δραστηριότητες» εργάζονται στον αγροτικό τομέα με «μεροκάματα» από 5 έως 15 Ευρώ, πωλούν ανενόχλητοι διάφορα (λαθραία κατά κανόνα) προϊόντα σε κεντρικά σημεία των Ελληνικών πόλεων ακόμα και μπροστά σε καταστήματα που πληρώνουν τσουχτερά ενοίκια, προσφέρουν χειρονακτική εργασία σε τιμές «ευκαιρίας» ή καταλαμβάνουν τα φανάρια των δρόμων προσφέροντας υποχρεωτικές υπηρεσίες «καθαρισμού» των τζαμιών των αυτοκινήτων. Επί πλέον, αποτελούν «υγειονομική βόμβα» αφού μεταφέρουν, σε ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά, πλήθος σοβαρών ασθενειών από φυματίωση, ηπατίτιδα, AIDS μέχρι χολέρα ενώ επηρεάζουν καταλυτικά κρίσιμους τομείς όπως η εθνική ασφάλεια, η δημόσια τάξη και η συνοχή της ελληνικής κοινωνίας.

Η κατάσταση αυτή έχει αλλοιώσει δραματικά την καθημερινότητα, την ποιότητα ζωής και την ελευθερία των Ελλήνων μέσα στην ίδια τους την χώρα. Η ολιγωρία που επέδειξε η πολιτική ηγεσία της χώρας για τουλάχιστον μια δεκαετία στο θέμα αυτό έχει δημιουργήσει ένα πραγματικό καρκίνο στα σπλάχνα της ελληνικής κοινωνίας που δεν μπορεί εύκολα να θεραπευθεί.

Πηγή: <http://www.casss.gr/PressCenter/Articles/2374.aspx>

Η Ελλάδα είναι μία μικρή χώρα με μεγάλα σύνορα και είναι αντικειμενικά αδύνατο να «απορροφήσει» τόσο μεγάλο αριθμό αλλοδαπών. Παρά τις διάφορες «θεωρίες συνωμοσίας» (άσχετα αν είναι υπαρκτές ή όχι), το Ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο που μας καταδικάζει σε «χώρο υποδοχής» ενός δυσθεόρατου πλήθους μεταναστών αλλά και τις δικές μας αδυναμίες σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα, ας επιχειρήσουμε με οδηγό την κοινή λογική να διερευνήσουμε κάποιες πιθανές πρακτικές λύσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος:

(1) Η Ελλάδα πρέπει να καθορίσει σαν χώρα, για την επόμενη πενταετία, ένα συγκεκριμένο αριθμό μεταναστών τους οποίους χρειάζεται, κάτω από αυστηρούς όρους και προϋποθέσεις. Ο αριθμός αυτός των μεταναστών θα υπολογιστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε πέρα από την ικανοποίηση πραγματικών αναγκών σε διάφορους τομείς της οικονομίας, να μπορεί να ενταχθεί ομαλά στην κοινωνική ζωή της χώρας μας, να μαθαίνει ελληνικά, να εισέρχεται στα συστήματα εκπαίδευσης, εργασίας, ασφάλισης και υγείας με πλήρη αποκλεισμό της γκετοποίησης τους η οποία τους καθιστά επικίνδυνους και ανεξέλεγκτους.

(2) Είναι απαραίτητο να αποκλειστεί κάθε νομική και θεσμική «τακτοποίηση» οποιουδήποτε, επί πλέον, αριθμού μεταναστών από αυτόν που θα καθοριστεί από το Ελληνικό Κράτος. Οι δήθεν «ανθρωπιστικές» φωνές που φωνάζουν, με πλήρη περιφρόνηση των κινδύνων που υπάρχουν, να νομιμοποιηθούν «εκ των υστέρων» οι παράνομοι μετανάστες που καταφθάνουν στην χώρα μας είναι πολύ λογικό να προκαλέσουν νέο (ακόμα πιο σαρωτικό) «τσουνάμι αφίξεων» που μέσα σε μια δεκαετία (το πολύ) θα μας μετατρέψει σε μειοψηφία μέσα στην ίδια μας την χώρα. Άλλωστε έχουμε εμπειρία από τις «εκ των υστέρων» νομιμοποιήσεις, αφού μέχρι σήμερα είχαμε τέσσερις διαδοχικές «εκ των υστέρων» νομιμοποιήσεις με τα πολύ γνωστά αποτελέσματα που ζούμε σήμερα.

(3) Είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν Κέντρα Φιλοξενίας και Υποδοχής όπου θα οδηγούνται όλοι οι λαθρομετανάστες που θα συλλαμβάνονται είτε στα σύνορα είτε σε οποιοδήποτε σημείο της χώρας μας. Όπως είναι γνωστό το σημαντικότερο ποσοστό των λαθρομεταναστών έχουν πλαστά έγγραφα, δεν δηλώνουν την αλήθεια όσον αφορά την χώρα προέλευσης τους, ούτε τα αληθινά τους στοιχεία. Όλοι είναι βέβαιοι πως λόγω της ανεπάρκειας των υφιστάμενων χώρων κράτησης, ακόμα και αν συλληφθούν θα αφεθούν αμέσως ελεύθεροι (όπως

ακριβώς γίνεται σήμερα!) Αν έτυχε κάποιος να παρακολουθήσει «έλεγχο στοιχείων» μεταναστών (όπως ο υπογράφων) θα είχε αντιληφθεί αμέσως την απάθεια, την θρασύτητα και την επιθετικότητα που επιδεικνύουν απέναντι σε όργανα της τάξεως από την βεβαιότητα ότι δεν πρόκειται να πάθουν τίποτα απολύτως—αυτό δυστυχώς είναι ο κανόνας και όχι η εξαίρεση. Όσοι συμπολίτες μας αντιδρούν στην «χωροταξική» κατανομή των Κέντρων Φιλοξενίας και Υποδοχής με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που αντιδρούν στην δημιουργία κέντρων επεξεργασίας απορριμμάτων, κάνουν μεγάλο κακό όχι μόνο στον εαυτό τους αλλά και στην χώρα. Πρέπει επιτέλους κάποτε οι σύγχρονοι Έλληνες να κάνουμε πράξη την βασική αρχή «το κοινό καλό βρίσκεται πάνω από το ατομικό καλό»!

(4)Εξοπλισμός των Κέντρων Φιλοξενίας και Κράτησης με συστήματα πλήρους ανάκρισης (αποτυπώματα, διερμηνείες, ηλεκτρονική αρχειοθέτηση με πλήρη και αληθή στοιχεία) και εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για την Μετανάστευση και το Άσυλο (υπεγράφη και από την Ελλάδα το 2008) σύμφωνα με το οποίο «οι παράνομοι μετανάστες που βρίσκονται σε έδαφος Κρατών-Μελών πρέπει να εγκαταλείψουν αυτό το έδαφος» καθώς επίσης και να υπάρχει «διασφάλιση ότι οι παράνομοι μετανάστες επιστρέφουν στις χώρες προέλευσής τους». Οι Κοινοτικοί πόροι ανακουφίζουν το δυσβάστακτο οικονομικό βάρος αυτών των δράσεων – ενισχύουν (σήμερα με 300 Ευρώ) την εθελοντική επιστροφή συλληφθέντων λαθρομεταναστών στην πατρίδα τους, ενώ χρηματοδοτούν ένα σημαντικό μέρος του κόστους φιλοξενίας, αστυνόμευσης, διατροφής και εξόδων επιστροφής των λαθρομεταναστών.

(5)Άμεση ψήφιση από το Ελληνικό Κοινοβούλιο νομοθετικής ρύθμισης σύμφωνα με την οποία κάθε μετανάστης (με ή χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα) που συλλαμβάνεται για αδίκημα (ακόμα και πλημμέλημα) απελαύνεται υποχρεωτικά μετά την έκτιση της ποινής του. Μια τέτοια ρύθμιση θα επηρέαζε θετικά την «καλπάζουσα εγληματικότητα» που ζούμε στην καθημερινότητά μας και οδηγεί σε επεισόδια κατά των μεταναστών σε πολλές πόλεις της Ελλάδος (Αθήνα, Γιάννενα, Χανιά, Ηγουμενίτσα κ.α.π) και τους Έλληνες πολίτες να τάσσονται σε ποσοστό 87% υπέρ της απέλασης των παράνομων μεταναστών. Οι «διανοούμενοι» ή «ανθρωπιστές» που ζητούν «νομιμοποίηση όλων των λαθρομεταναστών» το μόνο που καταφέρνουν σταδιακά είναι να μετατρέπουν την φασιστική «Χρυσή Αυγή» σε

ρυθμιστικό παράγοντα της ζωής του τόπου (μετά την παρουσία της στον Δήμο της Αθήνας, δεν αποκλείεται καθόλου να την οδηγήσουν και μέσα στο Ελληνικό Κοινοβούλιο).

(6) Σημαντική αναβάθμιση των υπηρεσιών προληπτικής και κατασταλτικής αστυνόμευσης λαθρομεταναστών. Η σημερινή ανεπάρκεια της Ελληνικής Αστυνομίας δεν οφείλεται στους ανθρώπους που την υπηρετούν. Οφείλεται στην έλλειψη οργάνωσης (με την αλληπάλληλες, γνωστές παρεμβάσεις των εκάστοτε πολιτικών «προϊσταμένων»), στην ανεπαρκή εκπαίδευση και εξοπλισμό της. Η ένταξη, στην δύναμη της Ελληνικής Αστυνομίας, μετά από κατάλληλη εκπαίδευση, μεταναστών διαφόρων εθνικοτήτων που μιλούν καλά Ελληνικά και διαμένουν νόμιμα στην χώρα μας καθώς και η αναβάθμιση της Ελληνικής Αστυνομίας (ποιοτική και ποσοτική), θα βοηθήσει ουσιαστικά την χώρα μας να αντιμετωπίσει μια δυσάρεστη κατάσταση που ολοένα χειροτερεύει.

(7) Η μεθοδική, αναλυτική και εξονυχιστική εξέταση όλων των περιπτώσεων που μπορούν να δημιουργήσουν διάφορα «παράθυρα» απέναντι στην λαθρομετανάστευση. Παράδειγμα, υπάρχουν περιπτώσεις υπηκόων τρίτων χωρών στις οποίες δεν είναι δυνατή η επαναπροώθηση για διάφορους λόγους—όπως π.χ. στην Σομαλία. Κάθε έγχρωμος από την Αφρική που καταφθάνει στην χώρα μας, δηλώνει σαν χώρα καταγωγής του την Σομαλία—άσχετα αν έρχεται από την Ουγκάντα ή οπουδήποτε αλλού. Συνεπώς θα πρέπει μόνο στην περίπτωση που πραγματικά προέρχεται από την Σομαλία και μπορεί να το αποδείξει, να του χορηγείται προσωρινή βεβαίωση «αναβολής της απομάκρυνσης» η οποία θα μπορεί να ανανεώνεται το πολύ μέχρι τρία εξάμηνα. Άλλο παράδειγμα, η μείωση του απαιτούμενου αριθμού ενσήμων για την ανανέωση υφιστάμενης άδειας παραμονής αλλοδαπού από 200 σε 120 ένσημα ετησίως. Για ανθρώπους που ζουν 5 ή 10 χρόνια στην χώρα μας το μέτρο φαίνεται σωστό και επιβάλλεται για ανθρωπιστικούς λόγους. Για ανθρώπους όμως που μας ήρθαν εδώ και ελάχιστα μόλις χρόνια, το «μέτρο» αυτό δεν συμβάλλει καθόλου στην αποσυμφόρηση της Ελλάδος από βάρη που δεν μπορεί να αντέξει.

Πηγή: <http://www.casss.gr/PressCenter/Articles/2374.aspx>

Οι Έλληνες πολιτικοί όλων σχεδόν των κομμάτων, μας διαβεβαιώνουν πως «εργάζονται» για την αντιμετώπιση του πολύ σοβαρού προβλήματος της λαθρομετανάστευσης στην χώρα μας. Φέτος μάλιστα πρωτοστατούν και οι κυβερνητικοί («*Η χώρα δεν αντέχει όλους τους μετανάστες που βρίσκονται εδώ. Στην Ελλάδα λοιπόν έχει επιταχυνθεί η διαδικασία ασύλου. Όσοι το δικαιούνται θα μείνουν, καθώς και εκείνοι που διαθέτουν άδειες εργασίας και παραμονής. Όλοι οι παράνομοι μετανάστες θα απελαθούν ή θα επαναπατριστούν εθελοντικά, διαδικασία που προβλέπει επιδότηση*» - Υπουργός Προστασίας του Πολίτη Χρήστος Παπουτσής, Το Βήμα, 6/2/2011 και «*Δεν θα πραγματοποιηθεί καμία μεμονωμένη ή μαζική νομιμοποίηση οικονομικών μεταναστών*» Γιάννης Ραγκούσης, Υπουργός Εσωτερικών, 28 και 31/1/2011).

Τα όμορφα όμως λόγια ήταν ανέκαθεν η «κακή συνήθεια» των Ελλήνων πολιτικών. Η πράξη όμως εξακολουθεί να είναι διαφορετική: «*Η Κυβέρνηση δεν έχει μεριμνήσει για την αποπληρωμή της πρώτης φάσης του προγράμματος Εθελοντικού Επαναπατρισμού Μεταναστών το οποίο υλοποιείται από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης. Το πρόγραμμα αυτό είναι πολύ επιτυχημένο καθώς υπάρχουν πάνω από 1.500 αιτήσεις εθελούσιας επιστροφής μεταναστών στις χώρες τους και το ενδιαφέρον και από άλλους μετανάστες είναι έντονο*».

Ο σύγχρονος Έλληνας απαιτεί πλέον από τους βουλευτές, τους Δημοτικούς και τους Κοινοτικούς του άρχοντες όχι όμορφα λόγια, αλλά πράξεις και αποτελέσματα. Εικόνες όπως αυτή μαχαιρωμένων γειτόνων τους μπροστά στο σπίτι τους από πεινασμένους λαθρομετανάστες για μια κάμερα, να επιστρέφει στο σπίτι του και να το βρίσκει άνω-κάτω με κλεμμένο ό,τι πολύτιμο είχε κινητοποιούν και διεγείρουν αισθήματα ανέχειας και θυμού απέναντι στους μετανάστες. Το οδηγούν να μην τολμάει να κυκλοφορεί σε ώρες αιχμής στα μέσα μαζικής μεταφοράς φοβούμενος μήπως χάσει το πορτοφόλι ή τα λεφτά του, να βρίσκει το αυτοκίνητο του σπασμένο ακόμα και αν δεν είχε τίποτα αξιόλογο μέσα. Η αγωνία κάθε μικρομεσαίου επαγγελματία μήπως εισβάλλει ξαφνικά κάποιος οπλισμένος για να τον ληστέψει όπως προβάλλεται από Μ.Μ.Ε ενισχύουν την ανασφάλεια του ειδικότερα όταν κυκλοφορεί όχι μόνο σε περιοχές που έχουν μετατραπεί σε γκέτο αλλά και σε κεντρικά σημεία έχοντας την βεβαιότητα πως δεν μπορεί να προστατευτεί από τους υφιστάμενους μηχανισμούς αστυνόμευσης. Η κάτοψη καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας των τεράστιων κεντρικών δρόμων της πρωτεύουσας πλημμυρισμένων από έγχρωμες πόρνες που καταφθάνουν συνεχώς από την Αφρική δημιουργεί αναμφίβολα φόβους για την υγεία του με όλους τους υγειονομικούς και άλλους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται..

Κρίνεται επιτακτική η ανάγκη να δοθούν λύσεις με πράξεις (όχι πια με *όμορφα λόγια*), να έλθει το τέλος στην μακρόχρονη αυτή αναποφασιστικότητα, στην διαρκή αναποτελεσματικότητα που αποδίδει η κοινή γνώμη σε στελέχη των εκάστοτε κυβερνήσεων καθώς και μεγάλης μερίδας των βουλευτών του Ελληνικού Κοινοβουλίου αλλά και των Δημοτικών αρχόντων, σε όποιο χώρο κι αν ανήκουν. Το αυτό πρόβλημα διαιωνίζεται και γίνεται ολοένα και πιο επικίνδυνο και αναμφίβολα αφορά όλους ανεξαιρέτως και όχι μόνο αυτούς που μας κυβερνούν για κάποια περίοδο.

Χρειάζονται τολμηρές πρωτοβουλίες από πολλές και διαφορετικές πλευρές. Χρειάζεται σίγουρα και χρόνος για να χτίσουμε τον πολύ δύσκολο δρόμο που ίσως μας θεραπεύσει από τον καρκίνο τον οποίο με τόσο απερίσκεπτη ολιγωρία σπείραμε μέσα στη χώρα μας. Ποτέ δεν είναι αργά, αρκεί, επί τέλους να δουλέψουμε όλοι μαζί πάνω στο επικίνδυνο αυτό πρόβλημα.

Σήμερα, μετά από εικοσιπέντε χρόνια μεταναστευτικής εμπειρίας, η ελληνική κοινωνία έχει επηρεαστεί από την είσοδο των μεταναστών **[Διαμαντούρος 2004]**, οι οποίοι αποτελούν περίπου το 10% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Χαρακτηριστικά σύμφωνα με έρευνες το 5% των μαθητών που φοιτούν στα Ελληνικά σχολεία προέρχονται από οικογένειες παλινοστούτων και μεταναστών **[Δρετάκης 2001]**. Στον τομέα της οικονομίας αν και δεν έχει αποδειχτεί ότι υπάρχει επιβάρυνση από την εγκατάσταση των αλλοδαπών, αντίθετα έχει αποδειχθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις έχουν προκύψει σημαντικά οφέλη **[Εμκε-Πουλοπούλου 1990 1986]**.

Η μετανάστευση συνέβαλε στη βελτίωση της ηλικιακής σύνθεσης του εργατικού δυναμικού και τη φυσική ανανέωση του πληθυσμού της χώρας, καθώς η πλειονότητα των μεταναστών βρίσκεται σε παραγωγική ηλικία **[Εμκε-Πουλοπούλου 1986]**, στο να αποφευχθεί η διακοπή των οικονομικά οριακών δραστηριοτήτων στις οποίες απασχολούνταν Έλληνες, στην ενίσχυση των ασφαλιστικών ταμείων και στην εξυπηρέτηση των νοικοκυριών στο θέμα φύλαξης των μικρών παιδιών και τη φροντίδα των ηλικιωμένων ανθρώπων **[Κασσίμης 2008]**. Στην κατεύθυνση μιας ουσιαστικότερης ενσωμάτωσης των μεταναστών στο κοινωνικό ιστό αυτό της χώρας είναι και η νομιμοποίηση τους μέσω της παραχώρησης αδειών εργασίας από το 1997. Υπάρχουν έρευνες που αναδεικνύουν την εικόνα των μεταναστών που προβαίνουν στην εκπλήρωση των διαδικασιών νομιμοποίησης **[Καβουνίδη, Χατζάκη 1999]**.

Επίσης από τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα στοιχεία δεν προκύπτει ότι η μετανάστευση προκαλεί άνοδο της ανεργίας και μείωση των μισθών. Αντίθετα προκύπτει ότι οι μετανάστες αυξάνουν τη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες και συμβάλλουν στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας.

Τέλος η εθνοτικά ομοιογενής συγκρότηση του ελληνικού κράτους, η εμπειρία της Ελλάδος στο παρελθόν, ως χώρα αποστολής μεταναστών, αλλά και η σχετικά πρόσφατη είσοδος αλλοδαπών σε συνθήκες μη νόμιμης διαμονής, απέτρεψαν την εκδήλωση πολιτισμικών συγκρούσεων, ή κοινωνικών εντάσεων όπως συνέβη σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο δεν μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι η μετανάστευση δεν δημιουργεί κανένα πρόβλημα στην αγορά εργασίας και στον κοινωνικό ιστό. Γι αυτό η εξέτασή της μέσα από την οπτική, σύνδεσης ανεργίας

και κοινωνικής αποδιοργάνωσης με τις εκάστοτε ακολουθούμενες πολιτικές και μέσα από την αναγνώριση της σημαντικής συνεισφοράς των μεταναστών στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου, θα συνέβαλε σε μια περισσότερο ρεαλιστική προσέγγιση **Sotiropoulos, Karamagioli 2006, Sotiropoulos 2004**].

Τα τελευταία χρόνια ο ελληνικός λαός είναι μάρτυρας μιας μαζικής μετακίνησης μεταναστών αρχικά κυρίως από τις χώρες της Βαλκανικής και στη συνέχεια από ασιατικές χώρες στην Ελλάδα. Είναι άνθρωποι ταλαιπωρημένοι, πεινασμένοι, θύματα άγριας εκμετάλλευσης ή πολιτικών διώξεων, που με κίνδυνο της ζωής τους θέλησαν να περάσουν από την κόλαση των χωρών τους στον “ευρωπαϊκό παράδεισο”. Η αλήθεια είναι ότι τελικός προορισμός τους στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι η Ελλάδα, αλλά εγκλωβίστηκαν εδώ λόγω των ευρωπαϊκών συνθηκών που και με ελληνική υπαιτιότητα έχουν συμφωνηθεί [**Κασίμης 2007**]. Κοινότυπη αλλά αναμφίβολα αναγκαία η υιοθέτηση μιας ενιαίας μεταναστευτικής πολιτικής στο πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι αναγκαίο η οριοθέτηση των αξόνων πάνω στους οποίους πρέπει αυτή να στηρίζεται [**Φακιάλας 2005**]

Στόχος μιας ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής θα πρέπει να είναι η διαχείριση με ανθρώπινο τρόπο του προβλήματος, η αποφυγή φαινομένων γκετοποίησης στις μεγάλες πόλεις, η ανάσχεση κατά το δυνατόν του μεταναστευτικού ρεύματος και η ενσωμάτωση τμήματος των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία [**99-104**].

6. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ως Μεταναστευτικό πρόβλημα της Πάτρας ορίζεται το έντονο κοινωνικό πρόβλημα που ταλανίζει την πόλη της Πάτρας από τα μέσα της δεκαετίας του 90, εξ' αιτίας της τεράστιας εισροής οικονομικών μεταναστών και της μόνιμης διαβίωσής τους εκεί.

Μέχρι σήμερα έχουν υπάρξει διακυμάνσεις στον αριθμό και στην εθνικότητα τους, ενώ το πρόβλημα λόγω των ποικίλων κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών μέχρι σήμερα παραμένει άλυτο, εντεινόμενο ιδιαίτερα από τις αρχές του 21ου αιώνα όταν άρχισαν να συρρέουν ανεξέλεγκτα Αφγανοί λαθρομετανάστες, καθώς Σομαλοί και Σουδανοί. Σήμερα υπολογίζεται ότι διαβιούν στην Πάτρα περίπου 3000 με 5000 λαθρομετανάστες. Η κατάσταση αναφορικά με την διαβίωση του στην πόλη των Πατρών έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις και έχει απασχολήσει τα τοπικά και διεθνή ενημερωτικά δίκτυα και εφημερίδες. Η έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη που κοινοποιήθηκε στις 5 Φεβρουαρίου του 2008 προς στις τοπικές αρχές και τους αρμόδιους φορείς της εκτελεστικής εξουσίας αναδεικνύει με το πλέον εύγλωττο τρόπο το εύρος του προβλήματος **[Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη 2008]**.

6.2 ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί τον βασικό κόμβο σύνδεσης με την Ιταλία μέσω ακτοπλοϊκής γραμμής και συνεπώς αποτελεί την κυριότερη πύλη εξόδου από την Ανατολή προς τη δύση. Οι παράνομοι μετανάστες προερχόμενοι από το Αφγανιστάν ή την Σομαλία επιλέγουν ως συντομότερο και ασφαλέστερο δρόμο για τις χώρες της Ευρώπης τα δύο λιμάνια της δυτικής Ελλάδας, την Ηγουμενίτσα και την Πάτρα.

Το λιμάνι της Πάτρας λόγω των περισσότερων γραμμών προς Ιταλία, αλλά και της ελλιπούς φύλαξης αποτελεί τον πόλο έλξης του μεγαλύτερου μέρους των λαθρομεταναστών. Κύριος στόχος αυτών είναι να φτάσουν στη Γερμανία, την Ολλανδία ή την Σουηδία. Τις ομάδες αυτές των λαθρομεταναστών ενισχύουν οι «έμποροι κεφαλών», οι οποίοι κατόπιν μεγάλου χρηματικού αντιτίμου, αναλαμβάνουν να τους περάσουν από τα σύνορα και να τους οδηγήσουν στις χώρες της Δύσης.

Η διαδικασία με την οποία περνάνε στην κεντρική Ευρώπη είναι η εξής. Αφού περάσουν τα ελληνικά σύνορα, προς την Πάτρα και με τη βοήθεια μεσαζόντων ή και μόνοι τους κρύβονται σε φορτηγά που πρόκειται να

αποβιβαστούν σε ένα από τα πλοία της γραμμής με κατεύθυνση την Ιταλία. Πολλές φορές τα φορτηγά περιέχουν ειδικές κρύπτες έτσι ώστε να μην γίνουν αντιληπτοί από τις αρχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι κύριοι δίοδοι εισόδου προς την Ελλάδα είναι τα νησιά του Αιγαίου και ο Έβρος[**Νικολακόπουλος 1997**].

Οι πρώτες ομάδες Κούρδων παράνομων μεταναστών εμφανίστηκαν το 1996 και ήταν απότοκο του πολέμου στο Ιράκ αλλά και των διώξεων που αντιμετώπιζαν από το τουρκικό κράτος. Ενδεικτικό της κατάστασης είναι ότι από το 1995 έως τον Νοέμβριο του 1997 υπολογίζεται σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου δημοσίας τάξεως ότι εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα 22.451 ιρακινοί υπήκοοι. Το πρόβλημα όμως στην Πάτρα διογκώθηκε μετά το 2001 και την εισβολή των Αμερικανών στο Αφγανιστάν, όταν και χιλιάδες Αφγανοί εγκατέλειψαν τα σπίτια τους ζητώντας μια καλύτερη ζωή στις χώρες της Δύσης. Στον αριθμό των Αφγανών προστέθηκαν από το 2008 και κάποιες εκατοντάδες Σομαλών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν εμφύλιο πόλεμο στη χώρα τους από το 1991.

6.3 ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Στο πρώτο κύμα μεταναστών το 1996, είχε δημιουργηθεί ένας μικρός καταυλισμός στον παλιό σταθμό τραινών που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από το λιμάνι. Λόγω όμως αντιδράσεων των κατοίκων της περιοχής αλλά και φορέων αυτής και κατόπιν διαπραγματεύσεων των Κούρδων με τις αστυνομικές αρχές αποφασίστηκε η διάλυση του καταυλισμού και η μεταφορά των σε κατασκηνώσεις στην Περαχώρα Λουτρακίου. Καθώς όμως ο στόχος των λαθρομεταναστών ήταν να περάσουν στις χώρες της Δύσης, ο καταυλισμός του Λουτρακίου γρήγορα ερημώθηκε και οι ίδιοι επανεμφανίστηκαν στην Πάτρα.

Τη δεύτερη αυτή φορά, το 1998, δημιούργησαν νέο αυτοσχέδιο καταυλισμό σε οικόπεδο στην περιοχή της Αγυιάς, λίγο πιο μακριά από το λιμάνι, ο οποίος διατηρείται ακόμα και σήμερα. Για τον συγκεκριμένο καταυλισμό έχουν υποβληθεί μηνύσεις από τους κατοίκους. Εκτός από τον καταυλισμό αρκετοί διαμένουν σε εγκαταλελειμμένα σπίτια ενώ οι πρόσφατα αφιχθέντες Σομαλοί πρόσφυγες ζουν έξω από τον καταυλισμό, κυρίως στις περιοχές του Αγίου Ανδρέα και του Κάστρου,

λόγω της κόντρας που υπάρχει μεταξύ αυτών και των Αφγανών. Και στους δύο καταυλισμούς δεν τηρούνται οι στοιχειώδεις όροι υγιεινής με αποτέλεσμα να εγκυμονεί κίνδυνος έξαρσης και μετάδοσης σοβαρών ασθενειών. Αντίστοιχα δεν τηρούνται και οι στοιχειώδεις κανόνες ασφάλειας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πυρκαγιά που ξέσπασε στις 21 Ιανουαρίου του 2009 στον καταυλισμό των προσφύγων, απειλώντας τις ζωές των μεταναστών, αλλά και τις περιουσίες του παράπλευρου οικισμού. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε σε συνέντευξη της που αναρτήθηκε στη ιστοσελίδα του Ελληνικού παραρτήματος της οργάνωσης «Γιατροί χωρίς σύνορα» η επικεφαλής της αποστολής Μίκυ Βαν Χέρβεν, οι επιπτώσεις της πυρκαγιάς περιγράφονται με τον ακόλουθο τρόπο: **[Βαν Χέρβεν 2009]**

«Η κατεδάφιση του καταυλισμού άφησε χωρίς στέγη όλους τους ανθρώπους που μέχρι πρότινος έμεναν εκεί. Οι περισσότεροι από αυτούς έχασαν τα πάντα, όλα τα υπάρχοντά τους, κατά τη διάρκεια της κατεδάφισης και της φωτιάς που ξέσπασε μετά. Οι αιτούντες άσυλο, δηλαδή όσοι μετανάστες έχουν χαρτιά, μεταφέρθηκαν σε ένα ξενοδοχείο αλλά δεν είναι σίγουρο για πόσο καιρό θα μπορέσουν να μείνουν εκεί. Για τους ασυνόδευτους ανήλικους, δηλαδή τα παιδιά ηλικίας κάτω των 18 ετών που βρίσκονται στην Ελλάδα χωρίς τους γονείς τους, δόθηκε η επιλογή να μεταφερθούν σε ένα κέντρο υποδοχής για ανήλικους. Ωστόσο κάποια από αυτά τα παιδιά που είναι μόλις 13 και 14 ετών φοβούνται να δεχτούν αυτή την προσφορά, γιατί φοβούνται ότι θα τους στείλουν στη φυλακή. Όλοι οι μετανάστες χωρίς έγγραφα είτε συνελήφθησαν, είτε έφυγαν από την Πάτρα, είτε κρύβονται κάπου μέσα στην πόλη. Οι άνθρωποι που βρίσκονται τώρα στους δρόμους δεν έχουν πρόσβαση σε τουαλέτες, δεν έχουν νερό και φαγητό. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι έχασαν μέσα σε μία νύχτα τα σπίτια τους και την σχετική ασφάλεια που ένιωθαν. Για κάθε άνθρωπο αυτό αποτελεί μία τραυματική εμπειρία.»

Το πιο σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η έλλειψη χώρων υγιεινής που υπάρχει στον καταυλισμό. Επιπρόσθετα δεν είναι λίγοι αυτοί που αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα λόγω των δυσχερειών που αντιμετωπίζουν και της απουσίας των οικογενειακών τους προσώπων. Ο Συνήγορος του Πολίτη σε έκθεσή του αφού τονίζει τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης παρατηρεί ότι "πλήττεται καιρία και η προσωπική αξιοπρέπεια των διαβιούντων. Οι πρόσφυγες δεν υποστηρίζονται επίσημα από το υπάρχον κρατικό σύστημα υγείας οπότε δεν έχουν τη δυνατότητα

να εξετάζονται ή νοσηλεύονται για προληπτικές εξετάσεις πάρα μόνο σε περίπτωση επείγοντος. Από τις 12 Μαΐου 2008 στον καταυλισμό έχει εγκατασταθεί ειδικό κλιμάκιο των Γιατρών Χωρίς Σύνορα που παρέχει συστηματική ιατρική φροντίδα και παράλληλα ενημερώνει τους πρόσφυγες για τους κινδύνους που διατρέχουν. Επίσης εκτός από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα, αρκετές Μη κυβερνητικές οργανώσεις, ο δήμος Πατρών αλλά και η μητρόπολη Πατρών ενισχύουν καθημερινά τους πρόσφυγες με παροχή τροφίμων και διοργάνωση συσσιτίων.

Πέρα όμως από τις συνθήκες διαβίωσης, οι πρόσφυγες διατρέχουν άμεσο κίνδυνο για τη ζωή τους κάθε φορά που επιχειρούν να περάσουν στην Ιταλία κρυμμένοι εντός των φορτηγών. Και αυτό γιατί πολλές φορές στοιβάζονται μέσα σε αυτά χωρίς τον στοιχειώδη εξοπλισμό. Άλλωστε έχουν καταγραφεί αρκετοί θάνατοι από ασφυξία μέσα στα φορτηγά ενώ το τραγικότερο περιστατικό και το πλέον πολυάριθμο σε νεκρούς συνέβη το 1999, όταν έπιασε φωτιά στο πλοίο «Superfast III» ενώ έπλεε ανοιχτά της Πάτρας.

6.4 ΠΑΡΟΧΗ ΑΣΥΛΟΥ

Σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο II αρμόδιο για την χορήγηση ασύλου είναι το κράτος στο οποίο εισέρχεται για πρώτη φορά ένας πρόσφυγας, ρίχνοντας έτσι το βάρος ανισομερώς στις χώρες πρώτης εισόδου αλλοδαπών (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία). Η σκέψη της απέλασης δεν τίθεται καθώς αφενός η Τουρκία δεν τους δέχεται πίσω αφετέρου η κατάσταση των χώρων προέλευσής τους καθιστά ανέφικτη την κατά νόμον απέλασή τους. Στην Ελλάδα η παροχή ασύλου αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα καθώς τόσο οι πρόσφυγες στερούνται ταξιδιωτικών εγγράφων (ενώ τα ονόματα που δίνουν είναι κατά δήλωσιν) όσο και οι αρχές και η ίδια η πολιτεία χορηγεί σε πολύ μικρά ποσοστά τον αριθμό χορήγησης πολιτικού ασύλου. Τέλος από τη στιγμή που οι περισσότεροι λαθρομετανάστες δεν επιδιώκουν την εγκατάσταση στην Ελλάδα δεν ενδιαφέρονται και για την παροχή ασύλου από την χώρα. Ένας επιπρόσθετος λόγος είναι σύμφωνα με τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό το γεγονός ότι το λιμάνι είναι διάτρητο και καλλιεργείται η βεβαιότητα ότι αργά ή γρήγορα θα περάσουν στην Ιταλία.

Ένα άλλο ζήτημα είναι η προστασία των ανηλίκων, οι οποίοι διατρέχουν άμεσο κίνδυνο. Σύμφωνα με την Διεθνή αμνηστία ο αριθμός των ασυνόδευτων ανήλικων έφτανε τους 250 τον Φεβρουάριο του 2008. Κατά καιρούς μάλιστα αρκετά δημοσιεύματα του τοπικού τύπου έχουν κάνει λόγο για παράξενες εξαφανίσεις ανηλίκων που συνδέονται με εμπόριο οργάνων. Η περιφερειακή διοίκηση του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού Πάτρας σε συνεργασία με το ελληνικό κράτος έχει κατά καιρούς φιλοξενήσει σε ξενοδοχεία ή ιδρύματα ανηλίκους και έχει αναλάβει την φύλαξή τους χωρίς όμως αυτό να αποτελεί πάγια πολιτική λόγω των γραφειοκρατικών ή οικονομικών προβλημάτων που δημιουργούνται [Δεληθανάση 2008].

6.5 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Σχετικά με την εξεύρεση λύσης όσον αφορά την περιοχή της Πάτρας έχουν υπάρξει αρκετές απόψεις από τους αρμοδίους φορείς. Μια από τις πρώτες λύσεις που προκρίθηκαν από την ηγεσία του υπουργείου εμπορικής ναυτιλίας ήταν η ενίσχυση της περιήφραξης του λιμανιού, στα πλαίσια του ISPS, η αύξηση του προσωπικού του λιμεναρχείου και η προμήθεια των Λιμενικών Αρχών με ανιχνευτές έτσι ώστε να γίνεται γρηγορότερα και ευκολότερα ο έλεγχος των φορτηγών. Η απόφαση για την περιήφραξη του λιμανιού συνάντησε την έντονη αντίδραση του δημάρχου Πατρέων Ανδρέα Φούρα, ο οποίος παράλληλα ζητούσε την παραχώρηση τμημάτων του λιμένα από τον Οργανισμό Λυμένος Πατρών.

Μετά το ναυάγιο του πρώτου σχεδίου, αποφασίστηκε η κοινή λήψη επιχειρήσεων μεταξύ λιμενικού σώματος και αστυνομίας. Έτσι τον Ιανουάριο του 2008, και ύστερα από ενισχύσεις που κατέφθασαν από την Αθήνα και τον Πειραιά, άρχισε το κοινό επιχειρησιακό σχέδιο σύμφωνα με το οποίο προβλέπονταν συχνές περιπολίες της αστυνομίας, έτσι ώστε οι λαθρομετανάστες να περιοριστούν στον χώρο του καταυλισμού τους και να μην μπορούν να πλησιάσουν το λιμάνι. Σκέψεις για βίαιη απομάκρυνση των μεταναστών απορρίφθηκαν σχεδόν αμέσως από την τοπική ηγεσία της αστυνομίας.

Πράγματι τις πρώτες μέρες πραγματοποιήθηκαν εκατοντάδες συλλήψεις λαθρομεταναστών, οι οποίοι στη συνέχεια με λεωφορεία μεταφέρονταν στο τμήμα αλλοδαπών της Αττικής για να διεκπεραιωθούν στο τέλος στους χώρους υποδοχής προσφύγων στο Λαύριο ή στην Θράκη. Τα μέτρα προκάλεσαν την αντίδραση πολλών κομμάτων και οργανώσεων μεταξύ άλλων και του ΚΚΕ, το οποίο με επερώτησή του στη βουλή χαρακτήριζε τα μέτρα ως πογκρόμ κατά νέων παιδιών καταδιωγμένων από την πατρίδα τους. Αντίθετα το νομαρχιακό συμβούλιο με ψήφισμά του ζήτησε «την εφαρμογή των νόμων και την άμεση μεταφορών των μεταναστών σε χώρους φύλαξης». Σταδιακά όμως το σχέδιο άρχισε να ατονεί, και καθώς οι έκτακτες ενισχύσεις έφυγαν, επανήλθαν τα πράγματα στην αρχική τους κατάσταση.

Η τρίτη λύση που προτάθηκε ήταν η δημιουργία σταθμού υποδοχής προσφύγων. Η απόφαση λήφθηκε σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο υπουργείο εσωτερικών παρουσία του δημάρχου Πατρέων, Ανδρέα Φούρα, του νομάρχη Αχαΐας, Δημήτρη Κατσικόπουλου, του υφυπουργού εσωτερικών, Παναγιώτη Χηνοφώτη, του αρχηγού της αστυνομίας, Βασίλη Τσιατούρα και του γενικού γραμματέα της περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, Σπύρου Σπυρίδωνος. Συγκεκριμένα αποφασίστηκε η διάλυση του υπάρχοντος καταυλισμού και η κατασκευή χώρου υποδοχής εκτός Πατρών, η χορήγηση πολιτικού ασύλου με γρηγορότερες διαδικασίες και η αύξηση των μέτρων ασφαλείας. **[Φούρας 2008]**.

Τον Νοέμβριο του 2008 το υπουργείο εσωτερικών ανακοίνωσε ότι ως κατάλληλος χώρος για την κατασκευή του σταθμού υποδοχής επιλέχθηκε οικόπεδο 40 στρεμμάτων στην περιοχή Δρέπανο του δήμου Ρίου, 15 χιλιόμετρα περίπου μακριά από την Πάτρα. Στην απόφαση αντιτίθεται οι κάτοικοι και ο δήμαρχος Ρίου, Χρήστος Λιακόπουλος, οι οποίοι δήλωσαν ότι δεν είναι διατεθειμένοι να κάνουν πίσω. Σύμφωνα πάντως με τις δηλώσεις του γενικού γραμματέα της περιφέρειας ο σταθμός υποδοχής θα έχει χωρητικότητα 1000 ατόμων και θα κατασκευαστεί εντός του 2009.

Ο Συνήγορος του Πολίτη σε έκθεση του τον Φεβρουάριο του 2008 επικρίνει τις τοπικές αρχές και ιδίως τον δήμο Πατρέων τονίζοντας ότι αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του καταυλισμού αποκλειστικά ως θέμα ασφάλειας και αστυνόμευσης παραλείποντας τη λήψη θετικών μέτρων για την ανακούφιση του ευπαθούς αυτού

πληθυσμού. Ο επικεφαλής του κλιμακίου της Ύπατης Αρμοστίας Γιώργος Τσαρμπόπουλος σε συνάντησή του με τις τοπικές αρχές της πόλης τον Νοέμβριο του 2008 δήλωσε «απαισιόδοξος» ως προς το κατά πόσο μπορεί να λυθεί το ζήτημα.

6.6 ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ & ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΒΙΑ

Από το 2008 και την εμφάνιση των Σομαλών προσφύγων δημιουργήθηκαν νέες εντάσεις, αυτή τη φορά μεταξύ των Σομαλών και των Αφγανών, οι οποίοι αποτελούν και τον συντριπτικό αριθμό των προσφύγων. Στις 14 και 26 Οκτωβρίου ομάδες Σομαλών και Αφγανών συγκρούστηκαν μεταξύ τους και διαλύθηκαν ύστερα από την επέμβαση της αστυνομίας. Αιτία αποτελούσε ο έλεγχος του λιμανιού, δηλαδή ποιος θα ελέγχει τις ευνοϊκότερες θέσεις, έτσι ώστε να μπορεί να κρυφτεί σε φορτηγά και να περάσει λαθραία στην Ιταλία. Αρκεί να ανατρέξει κανείς στην ειδησεογραφία του τοπικού κυρίως τύπου και διαπιστώνει το μέγεθος των συγκρούσεων και τον απόηχο που είχαν στην κοινωνία των Πατρών.

Για την δράση των αστυνομικών και λιμενικών αρχών έχουν υπάρξει κατά καιρούς αρκετές επώνυμες ή ανώνυμες καταγγελίες για χρήση βίας. Μεταξύ άλλων έχει καταγγελθεί ένας τραυματισμός με μαχαίρι 14χρονου Αφγανού από άντρα με στολή παραλλαγής εντός του λιμένα Πατρών και για το οποίο πραγματοποιήθηκε ένορκη διοικητική εξέταση χωρίς όμως ο ανήλικος να αναγνωρίσει κάποιον λιμενικό κ.α. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2008 με αφορμή τον τραυματισμό ενός Αφγανού, που σύμφωνα με τους ομοεθνείς του προκλήθηκε από λιμενικούς, εκατοντάδες Αφγανοί επιτέθηκαν με πέτρες εναντίον περιπολικών της αστυνομίας και στη συνέχεια εναντίον του σταθμού υποδοχής του λιμανιού, που στέγαζε όμως λόγω του σεισμού κάποια από τα γραφεία του λιμεναρχείου. Αφού διαλύθηκαν, επέστρεψαν αργότερα όπου με την συμμετοχή μικρής ομάδας αντιεξουσιαστών επιτέθηκαν σε λιμενικούς με πέτρες και ξύλα. Από τη συμπλοκή 5 λιμενικοί οδηγήθηκαν στο νοσοκομείο με ελαφρά τραύματα στα πόδια.

Σημαντικές επικρίσεις έχουν δεχτεί οι υπουργοί δημοσίας τάξεως και εμπορικής ναυτιλίας για τις συνθήκες κράτησης των λαθρομεταναστών.

Συγκεκριμένα στις 6 Νοεμβρίου 2008 ο βουλευτής του ΣΥΡΙΖΑ Νίκος Τσούκαλης κατέθεσε μηνυτήρια αναφορά στον εισαγγελέα για τις συνθήκες κράτησης που επικρατούν στα κρατητήρια της ασφάλειας Πατρών. Επίσης κριτική δέχτηκε και ο τότε υπουργός εμπορικής ναυτιλίας Γιώργος Βουλγαράκης για τις συνθήκες κράτησης του λιμεναρχείου Πατρών, αφού οι λαθρομετανάστες για κάποιο διάστημα αλυσοδένονταν στα παγκάκια τις μέρες και τις νύχτες φυλάσσονταν σε λεωφορείο ελλείψει κρατητηρίου. Το κτίριο του κεντρικού λιμεναρχείου Πατρών μετά τον σεισμό του καλοκαιριού του 2008 κρίθηκε ακατάλληλο και εκκενώθηκε με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν διαθέσιμοι χώροι για την στέγαση γραφείων και κρατητηρίου. Μετά από τις έντονες αντιδράσεις που προκλήθηκαν από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις, τον τύπο και τους βουλευτές, το υπουργείο αναγκάστηκε να ασκήσει πιέσεις έτσι ώστε να βρεθεί κατάλληλος χώρος κράτησης. Τελικά βρέθηκε ένα κοντέινερ το οποίο ύστερα από τροποποίηση χρησιμοποιείται έως σήμερα ως χώρος κράτησης. Λόγω όμως της ανεπάρκειας αυτού, πολλές φορές κρατούνται ακόμα και σε γραφεία της υπηρεσίας.

Στις αρχές Δεκεμβρίου 2008 άγνωστοι επιτέθηκαν σε έναν αστυνομικό με λοστό σιδερένιο, τη στιγμή που είχε ακινητοποιήσει δύο Αφγανούς. Φεύγοντας του ζήτησαν συγγνώμη λέγοντας του ότι είχαν σα στόχο τους πρόσφυγες. Στη συνέχεια σε άλλο σημείο της πόλης χτυπήθηκαν δύο πρόσφυγες με λοστό σιδερένιο με αποτέλεσμα ο ένας εκ των δυο να διακομιστεί στο νοσοκομείο με τραύματα στο κεφάλι.

6.7 ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ

Αναφορικά με το πρόβλημα των προσφύγων στην Πάτρα έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν αρκετοί σύλλογοι. Οι κάτοικοι και οι καταστηματαρχές της περιοχής που βρίσκεται ο καταυλισμός και αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο πρόβλημα ίδρυσαν τον σύλλογο «Η πόλις εάλω» που κύριο σκοπό έχει την απομάκρυνση του καταυλισμού από την περιοχή. Αρνητική δράση στην περιοχή έχει επιδείξει και η Χρυσή Αυγή, η οποία κατά καιρούς έχει μοιράσει φυλλάδια με ρατσιστικό και ξενοφοβικό περιεχόμενο. Αλλά και η Ομοσπονδία Φορτηγών

Αυτοκινητιστών Διεθνών Μεταφορών (ΟΦΑΕ) έχει αναπτύξει έντονη δραστηριότητα καθώς τα συμφέροντά της πλήττονται καθημερινά από τους πρόσφυγες που στην προσπάθειά τους να κρυφτούν μέσα στα φορτηγά καταστρέφουν άθελά τους το εμπόρευμα αυτών. Παράλληλα στην Πάτρα δραστηριοποιούνται και σύλλογοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως η «Κίνηση Υπερασπίσης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών/τριων Πάτρας», «Πολίτες εν δράσει» κ.α.

Στις 29 Αυγούστου 2008 πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις του δικτύου No Border Patras, που υποστηρίζει την ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων, με διάρκεια ένα τριήμερο. Στα πλαίσια των εκδηλώσεων πραγματοποιήθηκαν πορείες διαμαρτυρίας, ενημερώσεις, εορταστικές εκδηλώσεις καθώς και κάποιες μικροκατασκευές υποδομών στον καταυλισμό. Στις 27 με 29 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε από τον δήμο Πατρέων και την ΕΣΗΕΠΗΝ διεθνές συνέδριο με τίτλο "ΜΜΕ και μετανάστες". Εκτός από τον τοπικό τύπο με το θέμα έχουν ασχοληθεί αθηναϊκά κανάλια και εφημερίδες.

6.8. ΟΙ ΜΚΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ/ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Χρειάζεται να υπογραμμιστεί ότι συχνά η συζήτηση για τα μεταναστευτικά ζητήματα ανάγεται κυρίως στην περιφρούρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων η ελληνική κοινωνία πολιτών εμφανίζεται ιδιαίτερα δυναμική. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα με θέμα «ΜΜΕ και μετανάστες: Καλωσόρισμα ή αντίο το Νοέμβριο του 2008: *«Η αφύπνιση των πολιτών και η ενεργός ανάμειξη τους στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση πολιτικών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όχι μόνο μέσω παραδοσιακών κοινωνικών και πολιτικών δομών χάραξης και άσκησης εξουσίας, αλλά και μέσα από εναλλακτικές μορφές πολιτικής πράξης και παρέμβασης, όπως είναι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εγγυώνται την ενίσχυση των δικαιωμάτων».*

Οι τομείς της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνακόλουθα της μετανάστευσης και του ασύλου αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησης

ορισμένων από τις περισσότερο ενεργές ΜΚΟ στην ελληνική κοινωνία. Οι φορείς αυτοί φαίνεται να λειτουργούν ως κύριοι αρωγοί των μεταναστών στις αρχικές προσπάθειες ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία υποδοχής. Η δράση αυτών των ΜΚΟ επικεντρώνεται μεταξύ άλλων στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, στη συλλογή πληροφοριών για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, στην άσκηση πίεσης προς την κυβέρνηση, στην παροχή ενημέρωσης και βοήθειας στους μετανάστες, στην προστασία των θυμάτων και γενικά στην ομαλότερη ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η λειτουργία αυτών των ΜΚΟ φαίνεται να υποκαθιστά την ελλειμματική κρατική μερίμνα και να *"καλύπτει ορισμένα από τα κενά"* του δημοσίου συστήματος παροχής βοήθειας στους μετανάστες.

Αξιοσημείωτες είναι οι παρεμβάσεις που έχουν κάνει ορισμένες ΜΚΟ στο δημόσιο βίο, παράδειγμα του οποίου αποτελεί η ανοιχτή επιστολή της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου στον Πρωθυπουργό και τον Υπουργό Εσωτερικών τον Ιούνιο του 2009, στην οποία *"εκφράζουν τη βαθειά ανησυχία τους για την επείγουσα κατάσταση που έχει διαμορφωθεί σχετικά με τη σύστημα της παροχής ασύλου, και την έξαρση της ξενοφοβίας, και της ρατσιστικής βίας στην Ελλάδα"* (Κοινό Δελτίο Τύπου ΕΕΔΑ, ΑΕΔΗ 3/06/2009).

Έχουν υπάρξει βέβαια αρκετές δημόσιες παρεμβάσεις ομάδων/ συμπράξεων ΜΚΟ αλλά και συλλόγων/ οργανώσεων μεταναστών για τη στήριξη μεταρρυθμίσεων σε ορισμένα καίρια μεταναστευτικά ζητήματα ή αντίστοιχα ως αντίδραση σε νομοθετικές αλλαγές που θεωρούνται ότι επιδεινώνουν τη θέση των μεταναστών στην Ελλάδα.

Παρά την αξιόλογη δράση πολλών ΜΚΟ, έχει διαπιστωθεί ότι δεν δίνεται η δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής τους στη δημόσια διαβούλευση, καθώς δεν θεωρούνται θεσμοθετημένοι φορείς αλλά ούτε και περιλαμβάνονται στο σχεδιασμό και στη λήψη αποφάσεων σε σχέση με τη μεταναστευτική πολιτική. Για παράδειγμα, ο πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου έχει επισημάνει ότι έχουν παρατηρηθεί απόπειρες να χρησιμοποιηθεί ο διάλογος με θεσμούς προστασίας των δικαιωμάτων και ΜΚΟ ως άλλοθι δημόσιας διαβούλευσης για προελημμένες αποφάσεις επί της μεταναστευτικής πολιτικής.

Μετά τη συνοπτική αυτή αναφορά στις ελληνικές ΜΚΟ που ασχολούνται με θέματα μετανάστευσης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εξετάζεται το νομικό, θεσμικό και πολιτικό περιβάλλον στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι σύλλογοι μεταναστών της χώρας. Αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, υπάρχει μεγάλος αριθμός μεταναστευτικών οργανώσεων, οι οποίες εκπροσωπούν τις περισσότερες κοινότητες. Παράλληλα, έχουν εμφανιστεί και πολύ-εθνοτικές οργανώσεις μεταναστών που φέρνουν σε επαφή διαφορετικές κοινότητες με στόχο την επίτευξη κοινών δράσεων και στόχων. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτελεί το Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών (Ε.Φ.Μ.) το οποίο *"είναι μια συμμαχία των μεταναστών, η οποία συμφώνησε να εφαρμόσει ένα συλλογικό πρόγραμμα δράσης ως βάση για συνεχείς διαβουλεύσεις με στόχο μια βιώσιμη δομή, που θα ενώσει όλους τους μετανάστες και θα εφαρμόσει συγκεκριμένα προγράμματα δράσης για να επιτύχει τους στόχους και τους σκοπούς της"*.

Εξετάζοντας τη βιβλιογραφία γίνεται αντιληπτό, ότι οι διάφοροι σύλλογοι μεταναστών δεν είναι το ίδιο δραστήριοι ούτε αποτελούν ένα ομοιογενές σύνολο. Σε γενικές γραμμές, θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι η βασική επιδίωξη των περισσότερων μεταναστευτικών συλλόγων είναι η δημιουργία ενός περιβάλλοντος ασφάλειας και αλληλεγγύης για τα μέλη τους. Η δράση των συλλόγων/οργανώσεων μεταναστών συχνά περιορίζεται στο πολιτιστικό και κοινωνικό επίπεδο, ενώ αποφεύγουν συστηματικά την αντιπαράθεση με τους θεσμούς και την κοινή γνώμη. Το κυριότερο αντικείμενο ενασχόλησης τους είναι η πληροφόρηση σχετικά με το νομικό καθεστώς παραμονής και η παροχή βοήθειας στις σχετικές διαδικασίες. Με άλλα λόγια, η διευκόλυνση της νόμιμης παραμονής στη χώρα εμφανίζεται ως ο βασικότερος λόγος ύπαρξης των περισσότερων μεταναστευτικών συλλόγων.

Φυσικά, υπάρχει μια πληθώρα μεταναστευτικών οργανώσεων που συνδυάζουν διαφορετικά αντικείμενα, προγράμματα δράσης κτλ. τόσο στις μεγάλες πόλεις όσο και στην ελληνική περιφέρεια. Πολλές φορές συμπυκνώνονται στο επίπεδο μια οργάνωσης διαφορετικά αιτήματα για πληροφόρηση σχετικά με τις ευκαιρίες νομιμότητας των μεταναστών, την προάσπιση των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων τους στη χώρα υποδοχής, την έκφραση της

θηρσκευτικότητάς τους, της αλληλοϋποστήριξης των μελών της μεταναστευτικής κοινότητας, την εξεύρεση εργασίας και/ή στέγης κ.λπ.

Παρά τις προσπάθειες δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ των συλλόγων/ οργανώσεων μεταναστών αποτελεί σημαντική έλλειψη η απουσία μιας ομοσπονδίας συλλόγων/ οργανώσεων μεταναστών που θα ήταν αξιόπιστη, ενιαία και θα αποτελούσε το συλλογικό όργανο για τις διεκδικήσεις των μεταναστών καθώς επίσης και για τη συμμετοχή τους στους επίσημους θεσμούς της ελληνικής κοινωνίας.

Ο μεγάλος αριθμός των μεταναστευτικών συλλόγων της χώρας δεν προεξοφλεί αναγκαστικά και την αποτελεσματικότητά τους. Πολλές μεταναστευτικές οργανώσεις αποτελούν ομάδες συμφερόντων, οι οποίες δημιουργούνται με βάση στενά πολιτισμικά ή εθνοτικά πλαίσια. Ορισμένες φορές παρατηρούνται ανταγωνισμοί μεταξύ των διαφορετικών συλλόγων της ίδιας εθνότητας/ κοινότητας.

Τέλος, το μέγεθος της κοινότητας δεν φαίνεται να αποτελεί εγγύηση για τη συμμετοχή των μελών της κοινότητας σε μεταναστευτικούς συλλόγους, αλλά ούτε, και για τη δυναμικότητα των συλλόγων αυτών. Στη σχετική βιβλιογραφία, ως δραστήριες κοινότητες αναφέρονται η Φιλιππινέζικη και η Πολωνική. Όμως πρέπει να σημειωθεί ότι πιο πρόσφατα έχουν δραστηριοποιηθεί πολύ περισσότερες κοινότητες μεταναστών, όπως π.χ. η Αλβανική, η Ινδική, η Πακιστανική, η Μπαγκλαντεσιανή και πολλές αφρικανικές κοινότητες.

Σημειώνεται ότι η δυναμικότητα των μεταναστευτικών οργανώσεων/ συλλόγων καθώς και τα επίπεδα συμμετοχής τους στη δημόσια ζωή εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις πολιτικές του κράτους υποδοχής. Σε διάφορα κράτη της Ε.Ε., τα κράτη τα οποία παραδοσιακά χαρακτηρίζονται από μια πολυπολιτισμική φιλοσοφία ως προς την ενταξιακή τους πολιτική, έχουν ενεργά επιδιώξει να ενισχύσουν την οργάνωση των μεταναστών σε συλλόγους καθώς και τη χρηματοδότηση κοινών δράσεων. Οι πρωτοβουλίες αυτές πηγάζουν από την παραδοχή ότι οι διάφορες κοινότητες αποτελούν ιδιαίτερες πολιτισμικές οντότητες με σημαντικές λειτουργίες για τον αυτοπροσδιορισμό των μελών της ομάδας καθώς και την ένταξη τους στην κοινωνία υποδοχής. Σύμφωνα με αυτή την οπτική, οι μετανάστες δεν είναι μόνο άτομα τα οποία εντάσσονται στην κοινωνία υποδοχής

μέσα από την αγορά εργασίας και άλλες συμπληρωματικές οδούς, αλλά αποτελούν επίσης συστατικά μιας πολιτισμικής/ εθνοτικής συλλογικότητας, η οποία κρίνεται καλό να διατηρείται και να ενισχύεται. Όπως είναι γνωστό, το πολυπολιτισμικό μοντέλο ένταξης εδώ και αρκετά χρόνια βρίσκεται σε κρίση σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες με κυριότερα παραδείγματα αυτά της Βρετανίας και της Ολλανδίας. Παρόλα αυτά, πολυπολιτισμικές πολιτικές χαρακτηριζόμενες από μια νέα έμφαση στην «κοινωνική συνοχή» συνεχίζουν να χαρακτηρίζουν τις ενταξιακές διαδικασίες των χωρών αυτών.

Η Ελλάδα μέχρι στιγμής έχει να επιδείξει μια πολιτική που φαίνεται να ανταποκρίνεται περισσότερο στην *"ατομική ένταξη και τον θεσμικό αποκλεισμό"*. Αρκετοί έχουν τονίσει θέματα αποκλεισμού των μεταναστών και των μεταναστευτικών τους συλλόγων από τη δημόσια, πολιτική, πολιτισμική και κοινωνική ζωή της χώρας.

Σύμφωνα με εκπρόσωπο μεταναστευτικής οργάνωσης: *"το ζήτημα της εκπροσώπησης των μεταναστών στη δημόσια ζωή και ειδικά της αναγνώρισης τους ως εταίροι στη διαδικασία διαμόρφωσης της μεταναστευτικής πολιτικής αποτελεί σήμερα το πιο επίκαιρο θέμα"*. Η επικαιρότητα της ένταξης των μεταναστών με θεσμικό και συλλογικό τρόπο γίνεται όλο και πιο έντονη λόγω της ανάγκης συμπερίληψης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία πολιτών και στο πολιτικό σύστημα της χώρας.

Μέσα σε ένα περιβάλλον θεσμικού, νομικού και πολιτικού αποκλεισμού, είναι λογικό να μην ενδυναμώνεται η ισχυρή παρουσία των μεταναστευτικών οργανώσεων/συλλόγων στο δημόσιο βίο και στην πολιτική ζωή της χώρας. Το πρόβλημα γίνεται περισσότερο έντονο όταν συχνά η ίδια η πολιτεία αμφισβητεί την αντιπροσώπευση των μεταναστών και την αντιπροσωπευτικότητα των υφιστάμενων συλλόγων / οργανώσεων μεταναστών. Αυτή η αμφισβήτηση μπορεί να θεωρηθεί ως πρόσχημα ώστε να δικαιωνίζεται ο αποκλεισμός των φορέων αυτών από τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η Εθνική Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών, η οποία δεν περιλαμβάνει ούτε έναν εκπρόσωπο μεταναστευτικών οργανώσεων. Στην ανοιχτή τους επιστολή προς τον Πρωθυπουργό και τον Υπουργό Εσωτερικών τον Ιούνιο του 2009, η Ελληνική Ένωση για τα

Δικαιώματα του Ανθρώπου και η Ευρωπαϊκή Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου προτείνουν, μεταξύ άλλων, στις ελληνικές αρχές: *"να συμπεριλάβουν πλήρως και το συντομότερο δυνατόν οργανώσεις πολιτών, αρμόδιες ΜΚΟ και ακαδημαϊκά κέντρα, αλλά το κυριότερο ενώσεις και οργανώσεις μεταναστών, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση μεταναστευτικών πολιτικών"* (Κοινό Δελτίο Τύπου ΕΕΔΑ, ΑΕΔΗ 3/06/2009). Στο ίδιο πνεύμα, προτείνεται επίσης η *"θεσμοθέτηση σταθερών δομών διαλόγου μεταξύ κρατικών φορέων και μεταναστευτικών κοινοτήτων"*. Μια τέτοια επιλογή θα εδραιώσει τη συνεργασία μεταξύ κράτους και μεταναστών, με τέτοιο τρόπο ώστε *"η μεταναστευτική πολιτική μελλοντικά να παρουσιάζει λιγότερα κενά και με τη σωστή καθοδήγηση των μεταναστών που βιώνουν τις τωρινές νομικές παραλήψεις, να σχεδιαστεί ώστε να ευνοεί την κοινωνική τους ενσωμάτωση και την παγίωση των πολιτικών τους δικαιωμάτων"*.

6.9. ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Στην Πάτρα με δεδομένη την έκρηξη του μεταναστευτικού κύματος δραστηριοποιούνται μια σειρά από μη Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Η δραστηριότητα του ποικίλει καθώς διακρίνεται από μια σειρά δράσεων με άξονα τους μετανάστες. Συγκεκριμένα, από την διερεύνηση προοπτικών ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή, την παροχή στοιχειωδών αγαθών για την επιβίωση των μεταναστών στη πόλη μέχρι την διαμόρφωση στρατηγικών που αποσκοπούν στην ένταξη των μεταναστών στο κοινωνικό ιστό των Πατρών, είναι κάποιιοι από τους τομείς στους οποίους. Το έργο τους συχνά συνδράμει αποφασιστικά το έργο των τοπικών αρχών, όπως της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και του Δήμου Πατρέων και της Μητρόπολης Πατρών.

Στην παρουσίαση που ακολουθεί κάποιων οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στη πόλη των Πατρών γίνεται μια προσπάθεια ανάδειξης του έργου τους, όπως κυρίως προβάλλεται στο χώρο του Διαδικτύου. Τονίζεται επίσης πως η μη αναφορά σε οργανώσεις όπως οι Γιατροί χωρίς Σύνορα στο κατάλογο που ακολουθεί δεν συνιστά παράλειψη ή οιαδήποτε απαξίωση του έργου της αλλά τεκμηριώνεται με άξονα το δεδομένο πως το έργο της έχει προαναφερθεί σε

προγενέστερα κεφάλαια. Σε κάθε περίπτωση αυτό το οποίο προκύπτει πως η συμβολή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στην Πάτρα εντοπίζεται και εστιάζεται στην κινητοποίηση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και της ευρύτερης κοινής γνώμης σε Ελλάδα και παγκοσμίως πάνω στο ζωτικής σημασίας ζήτημα των μεταναστών.

1 Γεώραμα

Το ΓΕΩΡΑΜΑ ιδρύθηκε στις 13-11-06 (σύμφωνα με την κατάθεση του καταστατικού στο Πρωτοδικείο Πατρών στις 12-01-07 με αριθμό πρωτοκόλλου Νο 45). Η έδρα του είναι στην Πάτρα.

Το ΓΕΩΡΑΜΑ σκοπεύει να παίξει τον ρόλο του αναπτυξιακού πόλου στις παράκτιες περιοχές της Δυτικής Ελλάδας και να συμμετάσχει ενεργά στην ολοκληρωτική Ευρωπαϊκή Ενσωμάτωση, η οποία βασίζεται στην ευαισθητοποίηση πολιτών και στην δημιουργία θεσμών και φορέων σαν αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης Τοπικών/ Περιφερειακών Φορέων και Ευρωπαϊκά/Διεθνή/Παγκόσμια δίκτυα αριστείας.

Τα ιδρυτικά μέλη του ΓΕΩΡΑΜΑ ενεργοποίησαν και υλοποίησαν έναν αριθμό Διαπεριφερειακών έργων, με χρηματοδότηση Προγραμμάτων Εδαφικής Συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (INTERREG IIIC), συνειδητοποίησαν ότι υπήρξε ανάγκη για μια νέα μορφή φορέα η οποία θα συνέχιζε την θεματική εργασία αυτών των δικτύων, κατόπιν της λήξης χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ΓΕΩΡΑΜΑ τροφοδοτείται από σχέδια, αποτελέσματα και φιλοδοξίες των δικτύων Διαπεριφερειακής Συνεργασίας και είναι αφοσιωμένο στην συνέχιση της εργασίας σε αυτά και σε άλλα δίκτυα[86].

Στόχος του αποτελεί η προστασία του Περιβάλλοντος η οποία είναι ο ακρογωνιαίος λίθος για την αειφόρο ανάπτυξη Το ανθρώπινο δυναμικό που ενθαρρύνεται να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων, το επιχειρηματικό πνεύμα και στις τοπικές ανησυχίες ανάπτυξης, είναι ζωτικής σημασίας για την ιδιωτική και δημόσια ευημερία. Οι νέες τεχνολογίες είναι απαραίτητες για την οικονομία και την ποιότητα της ζωής Η διεθνής συνεργασία ενισχυμένη από τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα είναι η βάση για την επίτευξη ανταγωνιστικών οικονομιών κλίμακας και Εξειδικευμένη και λογική χρήση των Φυσικών Πόρων συμπεριλαμβανομένων

και των εξορυκτικών δραστηριοτήτων αποτελεί μια βασική παράμετρο για την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

Θέτει σαν στρατηγικούς στόχους του:

- Την Προστασία του Περιβάλλοντος
- Την ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών
- Την προσέλκυση ανθρώπινων πόρων στις προσπάθειες για Ευρωπαϊκή αναβάθμιση
- Την προαγωγή των νέων τεχνολογιών
- Η αύξηση διεθνών συνεργασιών
- Η υποστήριξη των δραστηριοτήτων εξόρυξης και δημιουργία της σχετικής απασχόλησης
- Η οικονομική ανάπτυξη

Η στρατηγική πίσω από το ΓΕΩΡΑΜΑ είναι ότι αυτό θα δρα σαν ένας ουδέτερος συντονιστικός φορέας, ο οποίος θα διευκολύνει τη δημιουργία τοπικών, περιφερειακών ή και διεθνών πεδίων, όπου Δημόσιοι Οργανισμοί, Επιχειρήσεις και Ακαδημαϊκή Κοινότητα, μπορούν να συνεργαστούν στρατηγικά σε μια προσπάθεια για περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη συμμετέχοντας ενεργά στην Ευρωπαϊκή Αναβάθμιση.

Αντικείμενα ενασχόλησης: Ανθρώπινα δικαιώματα, Κοινωνική ένταξη μεταναστών

Τύπος φορέα: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Έτος σύστασης / ίδρυσης φορέα: 2007

Επίπεδα Δραστηριοποίησης: Τοπικό

Εθνικότητες με τις οποίες ασχολείται / εξυπηρετεί ο φορέας: Ανεξαρτήτως Εθνικότητας

Φορείς χρηματοδότησης: Ευρωπαϊκή Ένωση (100%)

Πεδία δράσης / κινητοποιήσεων: Ενημέρωση / ευαισθητοποίηση

Υπεύθυνος επικοινωνίας: Λουκάς Γεωργίου

<http://www.georama.org.gr>

e-mail1: info@georama.org.gr, **e-mail2:** georama.org@gmail.com

Κορίνθου 301-303, 26221, Πάτρα, τηλ.: 2610220915, fax.: 2610220915

2 Περιφερειακό Ινστιτούτο Μετανάστευσης

Το Π.Ι.Μ. άρχισε να λειτουργεί το Σεπτέμβρη του 2004 μετά από ένα χρόνο προετοιμασίας. Σήμερα ο μηχανισμός του πλαισιώνεται από μια ομάδα πολιτών και 5000 μετανάστες από την περιοχή της Δυτικής Ελλάδας επιζητούν τις υπηρεσίες του κάθε χρόνο. Αναλαμβάνει υπηρεσίες διεκπεραίωσης για κάθε είδους δραστηριότητας του μετανάστη, που έχει πρόβλημα κατανόησης στη γλώσσα και στη γραφή της, διαμεσολάβηση στις υπηρεσίες και συνεργασία με αυτές, νομικές πληροφορίες, μεταφραστικές εργασίες, φορολογικές συμβουλές και πλήθος άλλων ενημερώσεων.

Αυτή η καθημερινή επαφή με τα τρέχοντα προβλήματα των μεταναστών προσφέρει μια μοναδική εμπειρία που έχει μεταφερθεί πλέον και σε ηλεκτρονική μορφή για να είναι προσβάσιμη από όλα τα σημεία της Ελλάδας.

Το 2006 το Π.Ι.Μ. προχώρησε στην έκδοση του περιοδικού ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ. Αποτελεί μια τρίμηνη επιθεώρηση θεωρητικού χαρακτήρα. Αυτή η προσπάθεια ολοκληρώθηκε με την κυκλοφορία πέντε τευχών.

Αντικείμενα ενασχόλησης: Ανθρώπινα δικαιώματα, Κοινωνική ένταξη μεταναστών, Νομική στήριξη

Τύπος φορέα: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Έτος σύστασης / ίδρυσης φορέα: 2004

Επίπεδα Δραστηριοποίησης: Τοπικό

Εθνικότητες με τις οποίες ασχολείται / εξυπηρετεί ο φορέας: Ανεξαρτήτως Εθνικότητας

Αριθμός απασχολούμενων (2008): 1

Πεδία δράσης / κινητοποιήσεων: Δικαιώματα των μεταναστών, Τροποποίηση μεταναστευτικής πολιτικής, Ενημέρωση/ευαισθητοποίηση

Παραρτήματα:

Ταξιαρχών 19, 25100 Αίγιο, τηλ: 2691061686, fax: 2691061687, e-mail:
pim1@otenet.gr

Υπεύθυνος επικοινωνίας: Μιχάλης Σκυλάκος

Υπεύθυνος επικοινωνίας: Αικατερίνη Σκυλάκου

Τσαμαδού 52, 26222 Πάτρα, τηλ.: 2610362075 fax.: 2610362075

e-mail: pim2@otenet.gr

3 Πολίτες Πάτρας εν Δράσει

Το 2004 Ιδρύεται Σωματείο με την επωνυμία «**Πολίτες Πάτρας εν δράσει**» και έδρα την Πάτρα. Για την δραστηριότητα του σωματείου στην Ελλάδα και κυρίως στο εξωτερικό θα χρησιμοποιούνται και οι μεταφράσεις της επωνυμίας του σε άλλες γλώσσες, όπως «Citoyens de Patras en action» στα Γαλλικά, κ.ο.κ..

Σκοπός του Σωματείου είναι η ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και δραστηριοποίηση των πολιτών για την προστασία και την διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ειρήνης, για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και την προαγωγή του πολιτισμού σε όλες του τις μορφές[86].

Αντικείμενα ενασχόλησης: Ανθρώπινα δικαιώματα

Τύπος φορέα: Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Έτος σύστασης / ίδρυσης φορέα: 2004

Επίπεδα Δραστηριοποίησης: Τοπικό

Εθνικότητες με τις οποίες ασχολείται/εξυπηρετεί ο φορέας: Ανεξαρτήτως Εθνικότητας

Φορείς χρηματοδότησης: Εισφορές μελών (1%), Χορηγίες / δωρεές (2%), Άλλες πηγές (97%)

Πεδία δράσης/κινητοποιήσεων: Δικαιώματα των μεταναστών, Ενημέρωση / ευαισθητοποίηση **Υπεύθυνος επικοινωνίας:** Κάργα Μαίρη

<http://www.politesendrasei.gr> **Ρήγα Φεραίου 136, 26221, Πάτρα, κιν.: 6932940913**

e-mailinfo@politesendrasei.gr

4 Σωματείο Αλβανών Πελοποννήσου

Αντικείμενα ενασχόλησης: Κοινωνική ένταξη μεταναστών, Πολιτισμός, Στήριξη μελών της μεταναστευτικής κοινότητας

Τύπος φορέα: Σύλλογος / Οργάνωση Μεταναστών

Έτος σύστασης / ίδρυσης φορέα: 2007

Επίπεδα Δραστηριοποίησης: Τοπικό, Περιφερειακό

Εθνικότητες με τις οποίες ασχολείται / εξυπηρετεί ο φορέας: Αλβανία

Φορείς χρηματοδότησης: Εισφορές μελών (100%)

Πεδία δράση/κινητοποιήσεων: Δικαιώματα των μεταναστών, Τροποποίηση μεταναστευτικής πολιτικής, Ενέργειες στήριξης μεταναστευτικών ομάδων

Υπεύθυνος επικοινωνίας: Bujar Nushi

Κανάρη 46, 26222, Πάτρα, τηλ.: 2610321936, κιν.: 6978013425 fax.: 2620321956

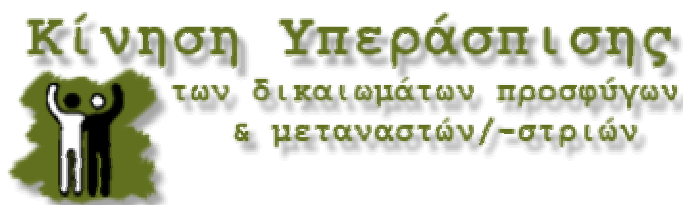
5 Κίνηση Υπεράσπισης των δικαιωμάτων Προσφύγων & Μεταναστών/-στριών

Η Κίνηση Υπεράσπισης των δικαιωμάτων Προσφύγων & Μεταναστών/-στριών

δημιουργήθηκε τον Οκτώβρη του 2007 στην Πάτρα με αφορμή τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων στην περιοχή και τις προσπάθειες εκδίωξής τους με κατασταλτικές μεθόδους. Είμαστε μία συλλογικότητα που λειτουργεί με ανοιχτές διαδικασίες και συνελεύσεις με ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών.

Στόχοι της κίνησης είναι:

- **Δημιουργία ανοιχτών ξενώνων φιλοξενίας** προσφύγων μέσα στον κοινωνικό ιστό της πόλης
- **Άμεση χορήγηση ασύλου**, έτσι ώστε οι πρόσφυγες να μπορέσουν να συνεχίσουν το ταξίδι τους νόμιμα εντός της Ε.Ε.
- **Νομιμοποίηση** όλων των μεταναστών/-στριών. Εγγραφή των παιδιών των μεταναστών/-στριων στα Δημοτολόγια.
- **Ισότιμη** κατοχύρωση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μεταναστών/-στριών.
- Σταμάτημα της κατασταλτικής πολιτικής σε βάρος των προσφύγων και μεταναστών/-στριών.

Πηγή:<http://www.kinisipatras.gr/>

Το στέκι της Κίνησης Υπεράσπισης βρίσκεται στην οδό Ιωάννου Βλάχου 19, κάτω από την πλατεία των Υψηλών Αλωνίων, και είναι ανοικτό τις παρακάτω ημέρες και ώρες: Δευτέρα εως Πέμπτη 7:00μμ - 9:00μμ λειτουργεί το σχολείο

Ελληνικών "Εν Κινήσει". Καθε Δευτέρα 9:00μμ γίνεται η ανοιχτή συνέλευση της κίνησης. (Όλοι είναι ευπρόσδεκτοι) Κάθε Παρασκευή 6:00μμ εως 9:00μμ ο χώρος λειτουργεί ως στέκι.

Διεύθυνση: Ιωάννου Βλάχου 19262 22, Πάτρα

Τηλέφωνα: 0030 2611 102920 (Στέκι) 0030 6971 509942 (κινητό)

e-mail: kinisi.yperaspisis@gmail.com

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η προγενέστερη παρουσίαση του φαινομένου της μετανάστευσης συνολικά και των πτυχών εκδήλωσης του στην Ελλάδα και ιδιαίτερα στην περιοχή των Πατρών κατέδειξε το μέγεθος του προβλήματος. Γίνεται επίσης σαφές πως οι απαιτούμενες λύσεις από την κεντρική εξουσία και από την τοπική αυτοδιοίκηση δεν υλοποιούνται διότι, όπως δείχνει η περίπτωση των Πατρών, κινητοποιούν και φέρνουν σε σύγκρουση αντίθετες δυνάμεις. Σ' αυτό το πλαίσιο είναι ενδεικτικές και ορατές σε σημείο που επιβεβαιώνουν τον προαναφερθέντα ισχυρισμό οι αντιδράσεις που προκλήθηκαν σε τοπικό επίπεδο στις συζητήσεις ή στους σχεδιασμούς επί χάρτου περί εγκατάστασης και δημιουργίες κέντρων υποδοχής μεταναστών.

Αποδίδοντας τα του Καίσαρος τω Καίσαρι, θα ήταν άδικο να αποδώσουμε μόνο ευθύνες στις αδυναμίες και την έλλειψη σχεδιασμού που παρατηρούνται από την κεντρική και την τοπική εξουσία. Εξίσου άτοπο θα ήταν να θεωρήσουμε πως μοναδικό τροχοπέδη στην εξεύρεση λύσεων συνιστά ένας ιδιότυπος υφέρων ρατσισμός του κοινωνικού συνόλου που εκδηλώνεται είτε με ξενοφοβικές αντιδράσεις γεμάτες βία και εμπλουτισμένες στη μισαλλοδοξία είτε ενισχύεται από ένα αίσθημα φόβου και ανασφάλειας που προκαλούν η βίαιη επίλυση των διαφορών μεταξύ των μεταναστών.

Γίνεται κατανοητό πως στη περίπτωση των Πατρών το μεταναστευτικό ζήτημα αναδεικνύει το σύνολο των προβληματικών του. Η πολυπλοκότητα και η ιδιαιτερότητα που χαρακτηρίζουν το μεταναστευτικό ζήτημα οριοθετείται και μέσα από την σκιαγράφηση της εικόνας των μεταναστών. Αν θεωρηθεί πως από τις αρχές

της δεκαετίας του 90 που ξέσπασε το ζήτημα των μεταναστών, γίνεται σαφές πως το πρόβλημα που βιώνει η Πάτρα σχετίζεται με το δεύτερο μεγάλο κύμα. Συγκεκριμένα, η γεωγραφική προέλευση της πλειοψηφίας των μεταναστών που κατέφτασαν στην Ελλάδα μέχρι τα μέσα προέρχονται από τις χώρες της Βαλκανικής και της Ανατολικής Ευρώπης. Η διαφοροποίηση ωστόσο δεν έγκειται μόνο σε γεωγραφικά κριτήρια αλλά κυρίως στο χαρακτήρα που προσλαμβάνει η εν λόγω μεταναστευτική κίνηση. Ειδικότερα, ενώ αρχικά οι μετανάστες της φερόμενης περιόδου (μέσα 90) θεωρούσαν την Ελλάδα τόπο προορισμού του και επεδίωκαν την νομιμοποίηση τους όταν αυτή αποφασίστηκε από την Ελληνική Πολιτεία, το φερόμενο δεύτερο μεταναστευτικό κύμα διαφοροποιείται ουσιαστικά.

Οι αλλαγές των γνωρισμάτων των μεταναστών που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία και «πλήττουν» την Πάτρα είναι πέρα από την γεωγραφική προέλευση (Ασία) και το γεγονός πως η παρουσία τους στην Πάτρα, λιμάνι εισόδου στην Ευρώπη, συνιστά ένα τόπο περάσματος. Αυτό επιβεβαιώνουν τα αναρίθμητα περιστατικά που επιβεβαιώνουν την εν λόγω εκτίμηση και έχουν καταγραφεί σε προηγούμενα κεφάλαια. Το χαρακτηριστικό αυτό καθιστά δύσκολη και συχνά ανέφικτη την υλοποίηση πολιτικών ενσωμάτωσης τους και συνηγορεί στην ουσιαστική περιθωριοποίησή τους.

Με βάση τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η παρούσα καταγραφή απαντά σε μια υπαρκτή ανάγκη της ελληνικής κοινωνίας πολιτών **[Αφουξενίδης 2006]** και της ακαδημαϊκής κοινότητας που ασχολείται με τα μεταναστευτικά ζητήματα, να χαρτογραφηθεί και να είναι διαθέσιμη μια πρώτη περιγραφή των φορέων-ΜΚΟ και συλλόγων / οργανώσεων μεταναστών-που ενεργοποιούνται στην ελληνική επικράτεια για ζητήματα μετανάστευσης. Παρά την λανθάνουσα αντιπαράθεση και τις διαφοροποιήσεις μεταξύ των ΜΚΟ και των συλλόγων / οργανώσεων μεταναστών, ένα από τα ευρήματα της παρούσας καταγραφής είναι η αναγκαιότητα δικτύωσης και συνεργασίας μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών φορέων της κοινωνίας πολιτών **[Gellner 1996]**.

Τόσο οι ΜΚΟ όσο και οι σύλλογοι/ οργανώσεις μεταναστών είναι αναγκαίο να συμπεριληφθούν σε μια ουσιαστική και σε τακτά χρονικά διαστήματα διαβούλευση για το σχεδιασμό και τη χάραξη της μεταναστευτικής πολιτικής **[Δημητράς 2000, Παναγιωτοπούλου, Παπλιάκου 2007]**. Η απουσία των

ΜΚΟ και των συλλόγων/οργανώσεων μεταναστών από τα κέντρα λήψης αποφάσεων σχετικά με τα μεταναστευτικά ζητήματα και τη μεταναστευτική πολιτική της χώρας αποτελεί ένα ζήτημα που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης προκειμένου να ενδυναμωθεί η κοινωνία πολιτών στην Ελλάδα.

Το ζήτημα των μεταναστών, όπως αυτό πλήττει την πόλη Πατρών είναι ένα ζήτημα που η επίλυση του ξεπερνά τα στενά γεωγραφικά όρια. Το έργο χαρτογράφησης και κινητοποίησης του κοινού καθώς και η βελτίωση των όρων διαβίωσης των μεταναστών είναι σημαντικό αλλά είναι απαραίτητη η εύρεση λύσεων σε ευρύτερο πλαίσιο. Από την παραπάνω καταγραφή του φαινομένου το πλέγμα λύσεων ή καλύτερα των αξόνων πάνω στις οποίες πρέπει να κινηθούν παρατίθεται επιγραμματικά στην συνέχεια:

Επαναδιαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Ένωση της συνθήκης του Δουβλίνου που επιβάλλει την παραμονή των μεταναστών στη χώρα εισόδου. Η Ελλάδα δεν μπορεί να διαχειριστεί τόσο μεγάλο αριθμό μεταναστών με δικά της μέσα, ειδικά σε περίοδο κρίσης. Η Ευρώπη πρέπει να αποφασίσει: Ή θα πιέσει την Τουρκία να δέχεται την επαναπροώθηση των μεταναστών, να φυλά τα σύνορα της και να χτυπήσει αποφασιστικά τα κυκλώματα που εκμεταλλεύονται τον ανθρώπινο πόνο, ή θα τους δεχτεί στο έδαφός της (Γερμανία, Γαλλία κλπ) ή θα αναλάβει το κόστος για τη φύλαξη των ελληνικών συνόρων από την παράνομη μετανάστευση και τη συντήρηση αυτών που τα καταφέρνουν και μπαίνουν παράνομα στη χώρα. Άλλη λύση δεν υπάρχει και εδώ θα πρέπει να συμφωνήσουμε όλοι και να απαιτήσουμε λύση εδώ και τώρα[King 2000] .

Καταγραφή όλων των μεταναστών, έλεγχος της υγείας τους και εφοδιασμός τους με προσωρινή κάρτα για περίθαλψη. Διαφορετικά, θα δούμε την αναβίωση πολλών ασθενειών που θεωρούσαμε ότι ανήκαν στο παρελθόν.

Αυστηρός έλεγχος για την ανασφάλιστη εργασία και εκστρατεία διαφώτισης του κοινού.

Θωράκιση των συνόρων με ηλεκτρονικά μέσα και σε συνεργασία με την ΕΕ για την αποτροπή νέων αφίξεων παράνομων μεταναστών.

Διαπραγματεύσεις με τις χώρες προέλευσης τους προκειμένου να δεχθούν πίσω ένα μεγάλο μέρος από τους παράνομους μετανάστες, πιθανόν και με κάποια οικονομικά ανταλλάγματα.

Χωροθέτηση εκτάσεων για την υποδοχή των παράνομων μεταναστών ώστε να μην καταλήγουν στις μεγάλες πόλεις.

Προσωρινή παραχώρηση οικημάτων σε διάφορα σημεία των μεγάλων πόλεων, ώστε να αποφευχθεί η γκετοποίηση.

Μαθήματα ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και κοινωνικών συνθηκών στους νόμιμους μετανάστες για να διευκολυνθεί η ενσωμάτωσή τους.

Σχέδια ανάπτυξης των υποβαθμισμένων περιοχών με δημιουργία πάρκων, καθαρισμό κτιρίων, φωτισμό και έντονη αλλά διακριτική αστυνόμευση. Πρέπει να υπάρχει σε όλους η αίσθηση ότι ο νόμος τηρείται

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αμήρα, Α. (1980) «Κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά και κίνητρα μεταναστεύσεως των Ελλήνων επιστημόνων που επαναπατρίστηκαν την περίοδο 1960- 1971», *μετανάστες στην Ελλάδα*, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών σελ: 225-230.

Αφουξενίδης, Α. (2006) «Όψεις της κοινωνίας πολιτών στην Ελλάδα: το παράδειγμα των περιβαλλοντικών και αντιρατσιστικών ΜΚΟ». *Επιστήμη και Κοινωνία*, τευχ. 16, σελ. 163-168.

Βαν Χέρβεν Μ. (2009) Συνέντευξη αναρτημένη στη ιστοσελίδα της Μ.Κ.Ο «Γιατροί χωρίς Σύνορα.

Βαρουξή, Χ. (2008) «Μεταναστευτική πολιτική και Δημόσια Διοίκηση μια ανθρωποδικαιωματική προσέγγιση κοινωνικών φορέων και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών», Κείμενα Εργασίας 2008/17, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Γιαννής Ν., (2002) Τι είναι η κοινωνία Πολιτών, Αθήνα

Γκέμι, Ε. (2007) «Μεταναστευτικές οργανώσεις στην Ελλάδα: Η περίπτωση των Αλβανικών οργανώσεων», τίτλος παρουσίασης στο συνέδριο *Η συμμετοχή των μεταναστών στη δημόσια ζωή: Ευρωπαϊκή και Ελληνική εμπειρία*, 31/05/2007, Ξενοδοχείο Τιτάνια, Αθήνα.

Gellner, E. (1996) *Η Κοινωνία των Πολιτών και οι Αντίπαλοί της*. Αθήνα: Παπαζήσης. Γρώπα, Ρ. και Τριανταφυλλίδου, Α. (2007), «Βασικά συμπεράσματα του POLITIS», τίτλος παρουσίασης στο συνέδριο *Η συμμετοχή των μεταναστών στη δημόσια ζωή: Ευρωπαϊκή και Ελληνική εμπειρία*, 31/05/2007, Ξενοδοχείο Τιτάνια, Αθήνα

GREEN , NANCY L . (2004) «Οι δρόμοι της μετανάστευσης» Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις, εκδόσεις ΣΑΒΒΑΛΑΣ

Γρώπα, Ρ. και Τριανταφυλλίδου, Α. (2007), «Βασικά συμπεράσματα του POLITIS», τίτλος παρουσίασης στο συνέδριο *Η συμμετοχή των μεταναστών στη δημόσια ζωή: Ευρωπαϊκή και Ελληνική εμπειρία*, 31/05/2007, Ξενοδοχείο Τιτάνια, Αθήνα.

Διαμαντούρος Ν. (2004) στο «Η Ελλάδα της Μετανάστευσης», επιμ. Παύλου Μ., Χριστόπουλος Δ., Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων, εκδ. Κριτική, Αθήνα

Δεληθανάση Μ. (2008) Μεταφέρθηκαν 100 ανήλικοι από καταυλισμό σε ξενοδοχεία, εφημ Καθημερινή, 19-02-08

Δημητράς, Π. (2000) «Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στην Ελλάδα», *Δικαιωματικά*, τευχ. 7

Δρετάκης, Μ. (2001) Ξεπέρασαν το 5% του μαθητικού πληθυσμού τα Παιδιά Παλινοστούντων και Αλλοδαπών στα σχολεία. Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ. 119, (38-43)

Εμκε- Πουλοπούλου Η. (1986), Προβλήματα Μετανάστευσης Παλινοστήσης, ΙΜΕΟ- ΕΔΗΜ, Αθήνα

Εμκε- Πουλοπούλου Η. (1990) Μετανάστες και Πρόσφυγες στην Ελλάδα, περιοδικό Εκλογή Θεμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας, σελ. 1-112, Αθήνα

Καβουλάκος, Κ.Ι. (2006) «Οργανώσεις μεταναστών: Μορφές διεκδίκησης δικαιωμάτων», παρουσίαση στο επιστημονικό συνέδριο με τίτλο: Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες, Πολιτικές, Προοπτικές, ΙΜΕΠΟ, Αθήνα, 23-24 Νοεμβρίου.

Καβουνίδη, Τ. και Χατζάκη, Λ. (1999) *Αλλοδαποί που υπέβαλαν αίτηση για κάρτα προσωρινής παραμονής: Υπηκοότητα, φύλο και χωροθέτηση*. Αθήνα: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

Καρύδης, Β. Χ. (1996) «Η εγκληματικότητα των Μεταναστών στην Ελλάδα» Εκδ. Παπαζήση Αθήνα

Κασιμάτη, Κ. (2003) «Πολιτικές Μετανάστευσης και Στρατηγικές Ένταξης .Η περίπτωση των Αλβανών και Πολωνών μεταναστών.» ,εκδόσεις GUTENBERG . Αθήνα

Κασίμης Χ., (2007), Οι Διαστάσεις του Μεταναστευτικού Φαινομένου στην Ευρώπη και οι Αντιφάσεις της Μεταναστευτικής Πολιτικής στο Η Μεταρρύθμιση της Μεταναστευτικής Πολιτικής, επιμ. Ξ. Κοντιάδης, Θ. Παπαθεοδώρου, σελ. 169-188, εκδ. Κριτική, Αθήνα

Κασίμης Χ.(2008) Διάρθρωση Απασχόλησης και Επαγγελματική Κινητικότητα των Μεταναστών, Ημερίδα: Απασχόληση και Ένταξη των Μεταναστών στις Τοπικές Κοινωνίες, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 31/10/2008

Καψάλης Α., (2003) Ευρωπαϊκό δίκτυο για συνεργασία και ανταλλαγές σε θέματα κοινωνικού αποκλεισμού και υγείας μεταναστών, αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, πανεπιστήμιο Αθηνών

Λαζαρίδη, Γ. - Αμίτσης, Γ (2001) : «Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα

Μουσούρου, Λ. (1991) «Μετανάστευση και Μεταναστευτική Πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη» εκδ. GUTENBERG Αθήνα , σελ.234

Μουσούρου Λ. 2003 «Μετανάστευση και Μεταναστευτική πολιτική στην Αθήνα Ελλάδα και την Ευρώπη», Αθήνα εκδόσεις Gutenberg.

Μπάγκαβος Χρ., Παπαδοπούλου Δ., (επιμ.) (2006) Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, εκδ. Gutenberg, Αθήνα

Μπατίκα Μ. (2004) Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανισμών την περίοδο της παγκοσμιοποίησης. Ειδικότερα η περίπτωση της Greenpeace, Πτυχιακή εργασία του τμήματος Δημοσίων Σχέσεων και Επικοινωνίας του Τεχνολογικού Ιδρύματος Δυτικής Μακεδονίας, Καστοριά, διαθέσιμη στην ακόλουθη ιστοσελίδα <http://artemis.cslab.ntua.gr/Dienst/UI/1.0/Display/artemis.teikoz.kastoria/PT2004>

Μπίμπα Κ.(2009) Εργασία για το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Βιώσιμη Ανάπτυξη»,Αθήνα

Νικολακόπουλος (1997) Το πέρασμα στην Ελλάδα, εφημ Το Βήμα, 16-11 1997.

Heinz-Gunter Nesselrath (2002) Εισαγωγή στην Αρχαιογνωσία, εκδόσεις Παπαδήμα

Παναγιωτίδου Ε. (2006) Εταιρική σχέση κράτους-κοινωνίας πολιτών. Προς ένα Νέο Μοντέλο Διακυβέρνησης; Το παράδειγμα της ελληνικής αναπτυξιακής συνεργασίας & βοήθειας, αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Κράτος και Δημόσια Πολιτική», Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Παναγιωτοπούλου, Ρ. και Παπλιάκου, Β. (2007) «Όψεις Συγκρότησης του Κοινωνικού Κεφαλαίου στην Ελλάδα», στο Π. Καφετζής, Θ. Μαλούτας και Ι. Τσιγκάνου (επιμ.), *Πολιτική-Κοινωνία-Πολίτες: Αναλύσεις δεδομένων της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας*. Αθήνα: ΕΚΚΕ, σελ. 238-239, 250-251.

Παραδεισιάνου Αδ. (2004) Μετανάστες και αστυνομία, στο περιοδικό « Αστυνομική Ανασκόπηση» Τεύχος Μάιος- Ιούνιος 2004 σελ 40

Ρουμπείδου Ε. (2000) *Η δράση των ελληνικών μη κυβερνητικών οργανώσεων στην Νοτιοανατολική Ευρώπη*, αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Ευρωπαϊκές και Διεθνείς Σπουδές», Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Σούμπερτ, Λ. (2004) «Οι μεταναστευτικές οργανώσεις στην Ελλάδα: Ομάδες αυτοβοήθειας ή ομάδες συμφερόντων», Διπλωματική εργασία, Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Σούμπερτ, Λ. (2007) «Οργανώσεις μεταναστών: Παράλληλες κοινωνίες ή γέφυρες ενσωμάτωσης;» τίτλος παρουσίασης στην Ημερίδα *Μετανάστευση και Κοινωνία των Πολιτών*, ΕΜΜΕΔΙΑ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Σκλιάς Π., Χουλιάρης Α. (2002) Η διπλωματία της κοινωνίας των πολιτών, Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και η διεθνής αναπτυξιακή συνεργασία, Αθήνα, εκδ. Παπαζήση.

Σωτηρόπουλος, Δ. (επιμ.) (2004) *Η Άγνωστη Κοινωνία Πολιτών*. Αθήνα, εκδ. Ποταμός

Τοντόρωφ Τ. (2004) Η κατάκτηση της Αμερικής, εκδ. Νήσος

Τσαούση, Δ.Γ. (1996) «Η Κοινωνία του Ανθρώπου» εκδ. GUTEBERG Αθήνα

Φακιολάς Ρ. (2002), Μετανάστευση, Η Νομιμοποίηση των Παράνομων Μεταναστών στην Ελλάδα, Πτυχιακή Εργασία, Πάντειο Παν/μιο, Αθήνα

Φακιολάς Ρ. (2003) Δημογραφικές και Οικονομικές Εξελίξεις στα Ιόνια Νησιά: 1951-2001, στο Επτάνησα 20ος-21ος αι. Οικονομία, Δημογραφία, Περιβάλλον και Πολιτισμός, επιμ. Θ. Καλαφάτης Θ. Πάκος, Θ. Σκούντζος, σελ. 233-245, εκδ. Πάντειο Παν/μιο, Αθήνα

Φακιολάς Ρ. (2007) Μεταναστευτική Πολιτική ΕΕ, περ. Προβληματισμοί, Ελληνική Εταιρεία Στρατηγικών Μελετών (ΕΛ.ΕΣ.ΜΕ), Αθήνα

Φούρας Αν. (2008) Επιστολή δημάρχου στον Υπουργό Οικονομίας, αναρτήθηκε από την ιστοσελίδα του Δήμου Πατρέων στις 12-05-2008.

Χαλιάπα, Α.(2005) Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΓΕΝΙΑΣ, ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ, ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Χλέτσος Μιχάλης, Κόλλιας, Συρακούλης, Παλαιολόγου, Θαλασσοχώρη, Μπουρδούβαλη, Πουλίου, (2005) «Οικονομικές διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα», ΑΘΗΝΑ, Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Georgios A. Antonopoulos [2006] The Smuggling of Migrants in Greece An Examination of its Social Organization, δημοσιευμένο στο European Journal of Criminology, σελ 439-461

Baldwin-Edwards, M. και Safilios-Rothschild, C. (1999), «Immigration and Unemployment in Greece: Perceptions and Realities», *South European Society & Politics*, σελ: 206- 450

Baldwin-Edwards, M. (2002) «Immigration and the Welfare State: A European Challenge to American Mythology», *MMO*, (4), σελ: 41-43.

Castles S, Miller M. J., (1998) «The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World». Macmillan

Cavounidis, J. (2003) «Gendered patterns of migration to Greece», *The Greek Review of Social Research*, σελ: 221-222.

Champion T., Fielding T. (1992) *Migration Processes and Partners*, V. 1, London and New York, Belhaven Press

Clark G. (1998) *Non Governmental Organizations and Politics in the Developing World*, *Political Studies* 46: 36-52.

Gropas, R. and Triantafyllidou, A. (2005) *Active Civic Participation of Immigrants in Greece, Country Report*, European Project POLITIS, Europa Publications, EU.

King, R. (2000), “Southern Europe in the Changing Global Map of Migration”, in R. King, G. Lazaridis and C. Tsardanidis (eds.), *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. London: Macmillan, pp. 3-26.

Kamat S. (2004) *The Privatization of the Public Interest: Theorizing NGO Discourse in Neoliberal Era*, *Review of International Political Economy* 11 (1), pp. 155-176.

Pavlou M. and Christopoulou N. (2008) *Migrant cities: Athens, Living Together*. Athens: British Council.

Petronoti and Triantafyllidou A. (2003) *Recent Immigration Flows to Greece*, National Centre for Social Research National Book Centre, Athens

Sotiropoulos, A.D. (2004) “Formal weakness and informal strength: Civil society in contemporary Greece”, *The Hellenic Observatory, Discussion Paper No.16*, London School of Economics and Political Science.

Sotiropoulos, D. and Karamagioli, E. (2006), *The Greek Civil Society: The Long Road to Maturity* (2005), CIVICUS, Civil Society Index Shortened Assessment Tool, Report for the Case of Greece.

Sklias P. (1999) *Non Governmental Organizations and the International Political Economy with special reference to the European Union's Development Policy*, Anubis, Athens.

Triantafyllidou, A. (2007) "Italy and Greece: Between Individual integration and institutional exclusion", presentation in conference '*Immigrant participation in public life: European and Greek experiences*', 31/5/2007, Titania Hotel, Athens.

Triantafyllidou, A. (2008) *Controlling Migration in Greece: Policies, Problems and Opportunities*, Area: Demography, Population and International Migrations, ARI 35

Wahl P. (1997) *Mythos und Realitaet internationaler Zivilgesellschaft, Venetzt und verstickt. Nicht Regierungsorganisationen als gessellschaftliche Produktivkraft*, Minster, Westfaelisches Dampfboot

Zimmermann K. F. (1995) *Tackling the European Migration Problems*, Journal of Economic Perspectives, Vol. 9, No 2, pp 45-62